2012:28

STATSKONTORET

Kostnader för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

– en jämförelse

STATSKONTORET

MISSIV

DATUM	DIARIENR
2012-10-15	2012/54-5
ERT DATUM	ER BETECKNING
2012-03-01	A2012/857/A A2012/1469/A

Regeringen
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Uppdrag att göra en fördjupad kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning

Regeringen gav den 1 mars 2012 Statskontoret i uppdrag att göra en fördjupad jämförelse mellan de faktiska utbildningskostnaderna för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux). Jämförelsen ska avse ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär och ett begränsat antal kommuner och regioner. Vidare ska Statskontoret analysera orsaker till eventuella skillnader i kostnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux.

Statskontoret överlämnar härmed rapporten *Kostnader för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux – en jämförelse* (2012:28).

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Anna Pauloff och utredare Helena Asp, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Helena Asp

POSTADRESS: Box 8110, 104 20 Stockholm. BESÖKSADRESS: Fleminggatan 20. TELEFON VXL: 08-454 46 00.
FAX: 08-791 89 72. statskontoret@statskontoret.se www.statskontoret.se

Innehåll

	Sammanfattning	**7**
1	**Inledning**	**11**
1.1	Regeringens uppdrag till Statskontoret	11
1.2	Uppdragets genomförande	12
1.2.1	Metod	12
1.2.2	Avgränsningar	15
1.2.3	Faktorer som kan förklara skillnader i kostnader	16
1.2.4	Projektgrupp	20
1.2.5	Kvalitetssäkring och samråd	20
1.3	Disposition av rapporten	20
2	**Fakta om arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux**	**21**
2.1	Syfte och målgrupp	21
2.1.1	Arbetsmarknadsutbildning	21
2.1.2	Yrkesvux	22
2.2	Deltagare	24
2.2.1	Arbetsmarknadsutbildning	24
2.2.2	Yrkesvux	28
2.3	Yrkesområden	33
2.3.1	Arbetsmarknadsutbildning	33
2.3.2	Yrkesvux	35
2.4	Utbildningsanordnare och upphandlingsförfarande	37
2.4.1	Arbetsmarknadsutbildning	37
2.4.2	Yrkesvux	39
2.5	Sammanfattande jämförelse	41
3	**Skillnader i kostnader för fyra utbildningsinriktningar**	**45**
3.1	Kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux	46
3.1.1	Arbetsmarknadsutbildning	46
3.1.2	Yrkesvux	48
3.2	Geografiska variationer i utbildningskostnader	50
3.2.1	Omvårdnad	50
3.2.2	Elutbildning	51
3.2.3	Svetsutbildning	52
3.2.4	Yrkesförarutbildning	53
3.3	Sammanfattande jämförelse	54
4	**Orsaker till identifierade kostnadsskillnader**	**57**
4.1	Inledning	58
4.2	Utbildningsinnehåll	58
4.2.1	Arbetsmarknadsutbildning är mer regelstyrd än yrkesvux	59
4.2.2	Skillnader i validering	61
4.2.3	Stora variationer i inriktning mot certifikat och körkort	63

4.2.4 Kan utbildningsinnehåll förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning? 66
4.3 Flexibilitet i studieform 68
4.3.1 Deltagare i yrkesvux erbjuds större flexibilitet 68
4.3.2 Kan flexibilitet i studieform förklara kostnadsskillnader mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning? 70
4.4 Typ av utbildningsanordnare 70
4.4.1 Val av utbildningsanordnare och motiv 70
4.4.2 Kan valet av utbildningsanordnare förklara kostnads-skillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning? 72
4.5 Upphandlingsförfarande 72
4.5.1 Prisets vikt i värderingen av inkomna anbud varierar 73
4.5.2 Förekomsten av volymgarantier skiljer sig åt 74
4.5.3 Kan upphandlingsförfarandet förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning? 75
4.6 Konkurrens och skalfördelar 76
4.6.1 Antal anbudsgivare vid upphandlad utbildning varierar 76
4.6.2 Deltagare erbjuds olika flexibilitet i kursstart 77
4.6.3 Antal kursdeltagare varierar 78
4.6.4 Kan konkurrens och skalfördelar förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning? 80
4.7 Målgrupp 81
4.7.1 Deltagarna har olika sysselsättningsstatus vid utbildningens start 82
4.7.2 Variationer i deltagarnas utbildningslängd 84
4.7.3 Kan variationer i målgrupp förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning? 87

5 Statskontorets slutsatser 89
5.1 Orsaker till kostnadsskillnader 89
5.1.1 Generella orsaker 90
5.1.2 Omvårdnadsutbildning 92
5.1.3 El- och svetsutbildning 93
5.1.4 Yrkesförarutbildning (lastbil/godstransport) 93
5.2 Är kostnadsskillnaderna motiverade? 94
5.2.1 Resultat av olika syften och regelverk 94
5.2.2 Effekterna av utbildningarna måste också studeras 95

Bilagor

1 Uppdraget 99
2 Teknisk beskrivning – enkät till kommuner 103
3 Information om utbildningarnas innehåll 117
4 Referenser 121

Sammanfattning

Statskontoret har haft i uppdrag av regeringen att göra en fördjupad jämförelse mellan de faktiska utbildningskostnaderna för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux). Jämförelsen ska avse ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär och ett begränsat antal kommuner och regioner. I uppdraget ingick också att analysera orsakerna till de eventuella kostnadsskillnaderna.

Statskontoret har i samråd med Arbetsförmedlingen och Skolverket valt ut fyra utbildningsinriktningar för den fördjupade kostnadsjämförelsen, nämligen utbildningar inom omvårdnad, el, svets och yrkesförare (med inriktning lastbil eller godstransport). De jämförelser som görs i rapporten avser utbildningar som genomfördes under 2011 för arbetsmarknadsutbildning och hösten 2011 för yrkesvux.

Uppgifterna om arbetsmarknadsutbildning i rapporten bygger huvudsakligen på registerdata och upphandlingsunderlag. Uppgifterna om yrkesvux bygger främst på enkätsvar (totalundersökning) och intervjuer med elva kommuner. Statskontoret bedömer att uppgifterna om yrkesvux är mer osäkra än uppgifterna om arbetsmarknadsutbildning.

Arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux

Regeringen konstaterar i uppdraget till Statskontoret att statens kostnader för arbetsmarknadsutbildning är cirka tre gånger högre än för yrkesvux. Om denna skillnad även gäller huvudmännens, dvs. Arbetsförmedlingens och kommunernas, kostnader för utbildningarna är enligt regeringen inte tillräckligt kartlagt.

Statskontorets kartläggning av fyra utbildningsinriktningar visar att Arbetsförmedlingens kostnader för arbetsmarknadsutbildning är högre än kommunernas kostnader för yrkesvux. Arbetsförmedlingens omvårdnadsutbildningar är i genomsnitt 50 procent dyrare än kommunernas, både räknat som kostnad per deltagarvecka och som kostnad per deltagare. Utbildningar inom el, svets och yrkesförare (lastbil/godstransport) är ungefär dubbelt så dyra inom arbetsmarknadsutbildning som inom yrkesvux. Det finns dock ett undantag. Räknat som kostnad per deltagare är Arbetsförmedlingens yrkesförarutbildningar i genomsnitt 20 procent billigare än kommunernas, vilket främst beror på att den genomsnittliga utbildningstiden inom arbetsmarknadsutbildning är betydligt kortare än inom yrkesvux.

Skillnader i målgrupp och upphandlingsförfarande

Enligt Statskontorets analys kan skillnader i målgrupp och upphandlingsförfarande förklara att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux för samtliga fyra utbildningsinriktningar. Deltagarna i arbetsmarknadsutbildning står enligt vår analys generellt sett längre från arbetsmarknaden än studerande inom yrkesvux. Deltagare som står längre från arbetsmarknaden kan vara dyrare att utbilda, eftersom det sannolikt kräver mer motiverande och pedagogiska insatser, högre lärartäthet, större anpassning av utbildningen och längre utbildningstid.

Även upphandlingsförfarandet har betydelse för utbildningskostnaderna. Statskontorets undersökning visar att kommunerna generellt tillmäter priset en större vikt i sina upphandlingar än Arbetsförmedlingen. Att tillmäta priset en större vikt innebär en större priskonkurrens bland anbudsgivarna och därmed en större prispress. Arbetsförmedlingen ställer tydligare krav på kvalitet och innehåll, ofta med utgångspunkt i branschens specifika kompetenskrav, och kan därför acceptera ett högre pris.

Olika innehåll i el-, svets- och yrkesförarutbildningar

Skillnader i utbildningsinnehåll kan enligt Statskontorets samlade bedömning också bidra till att förklara att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux. Vi menar att det finns tydliga indikationer på att el-, svets- och yrkesförarutbildningar inom arbetsmarknadsutbildning generellt är mer avancerade, innehåller mer praktik, mer utbildningstid på arbetsplats och leder till större möjligheter att erhålla certifikat enligt branschstandard än vad som är fallet inom yrkesvux. Skillnader i utbildningsinnehåll kan däremot inte i någon större utsträckning förklara varför Arbetsförmedlingens omvårdnadsutbildningar är dyrare än kommunernas.

Kommunernas omvårdnadsutbildningar bedrivs ofta på distans

Skillnader i studieform kan enligt Statskontorets bedömning också vara en orsak till att arbetsmarknadstutbildning är dyrare än yrkesvux. Det gäller främst för utbildningar inom omvårdnad men i viss mån även för elutbildningar. Arbetsmarknadsutbildning bedrivs alltid som klassrumsundervisning och aldrig på distans, vilket förekommer inom yrkesvux. Distansundervisning är en relativt resurssnål och billig studieform. Inom arbetsmarknadsutbildning är delar av utbildningstiden förlagd till en arbetsplats, medan detta inte alltid är fallet inom yrkesvux. Det medför sannolikt högre kostnader för arbetsmarknadsutbildning.

Olika syfte och regelverk kan till viss del motivera kostnadsskillnaderna

Statskontoret menar att kostnadsskillnaderna mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux till viss del kan motiveras utifrån gällande regelverk och syfte med verksamheten.

Arbetsförmedlingen prioriterar i enlighet med myndighetsinstruktionen personer som står långt från arbetsmarknaden vid anvisning till arbetsmarknadsutbildning. Även om personer med en svag ställning på arbetsmarknaden enligt regelverket är en prioriterad grupp också inom yrkesvux, så tillämpar inte alltid kommunerna denna prioriteringsordning.

Arbetsmarknadsutbildning, liksom övriga arbetsmarknadspolitiska program, ska enligt regelverket bedrivas på heltid, vilket innebär att deltagaren ska vara närvarande 40 timmar per vecka. Detta kräver att det finns lärare närvarande under denna tid. För yrkesvux ska i stället en stor flexibilitet och tillgänglighet i utbildningens uppläggning eftersträvas både i tid och i rum, bl.a. för att nå målgrupperna. Som nämndes ovan är distansundervisning, som är en förhållandevis billig utbildningsform, relativt vanligt inom yrkesvux.

Att arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux har delvis olika syften skulle också kunna förklara de skillnader i utbildningsinnehåll som Statskontoret identifierat. Arbetsmarknadsutbildning syftar till korta insatser för att individen snabbt ska komma i arbete. Det kan motivera ett mer avancerat och branschanpassat utbildningsinnehåll, vilket i sin tur skulle kunna motivera att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux.

Effekterna av utbildningarna måste också studeras

Statskontoret har inte haft i uppdrag att svara på om kostnadsskillnaderna kan motiveras av att arbetsmarknadsutbildning är mer effektiv än yrkesvux. Däremot har Institutet för arbetsmarknads och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) påbörjat en egeninitierad studie, som bl.a. syftar till att avgöra om det är möjligt att genomföra en utvärdering av arbetsmarknadseffekterna av yrkesvux.

För att kunna följa upp och mäta utfallet av yrkesvux vill Statskontoret poängtera att det är viktigt att säkerställa en hög kvalitet på uppföljningen av deltagarna, både när det gäller data, definitioner och metoder. Vi anser också att det är viktigt att säkerställa att träffsäkerheten i både yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning följs upp. Detta för att kunna mäta om utbildningarna uppfyller syftet att motverka brist på arbetskraft.

1 Inledning

I detta kapitel redovisas regeringens uppdrag till Statskontoret och Statskontorets val av metod och avgränsningar för uppdragets genomförande. Därutöver redovisas den teoretiska ram som Statskontorets analys baseras på. I det avslutande avsnittet redovisas rapportens disposition.

1.1 Regeringens uppdrag till Statskontoret

Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att göra en fördjupad jämförelse mellan de faktiska utbildningskostnaderna för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux). Jämförelsen ska enligt uppdraget avse ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär och ett begränsat antal kommuner och regioner. Statskontoret ska även analysera orsakerna till de eventuella kostnadsskillnaderna. Uppdraget återfinns i sin helhet i bilaga 1.

Med arbetsmarknadsutbildning avses yrkesinriktade utbildningar inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska program som Arbetsförmedlingen ansvarar för. Arbetsmarknadsutbildning syftar till att underlätta för den enskilde att få eller behålla ett arbete och att motverka att brist på arbetskraft uppstår på arbetsmarknaden.[1]

Yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning är en del av den kommunala vuxenutbildningen, dvs. komvux, och ingår därmed i det reguljära utbildningsväsendet som kommunerna ansvarar för. Målet för komvux är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.[2]

I samband med den ekonomiska krisen 2008–2009 införde regeringen en möjlighet för kommuner att ansöka om statsbidrag för yrkesinriktade gymnasiala vuxenutbildningar. Satsningen på statsbidrag kallas kort för yrkesvux. Detta var en tillfällig satsning som inledningsvis var planerad att pågå till och med 2011 men som senare förlängdes till och med 2013. I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) har regeringen föreslagit att satsningen bör förlängas ytterligare till och med 2014. Den tillfälliga satsningen kommer att successivt fasas ut. Syftet med satsningen är främst att underlätta omställning vid arbetslöshet och att nå de personer som saknar gymna-

[1] Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, 11 §.
[2] Skollagen (2010:800), 20 kap. 2 §.

sial utbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras.[3]

Arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux är, som framgår ovan, två utbildningsformer med delvis olika syften och regelverk. De vänder sig delvis till olika målgrupper och förutsättningarna för deltagande är också skilda, vilket försvårar jämförelser mellan de båda utbildningarna. Enligt regeringen finns det dock utbildningar inom samma yrkesområden vars utbildningsinnehåll är så lika att en rättvisande jämförelse av utbildningskostnaderna bör vara möjlig.

Statens kostnader för arbetsmarknadsutbildning är enligt regeringsbeslutet cirka tre gånger högre än för yrkesvux. Om dessa skillnader även gäller huvudmännens, dvs. Arbetsförmedlingens och kommunernas, kostnader för utbildningarna är enligt regeringen inte tillräckligt kartlagt. En fördjupad kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux utgör en del av regeringens pågående arbete med att analysera olika utbildningsformer vid arbetslöshet. För att insatser mot utanförskap och arbetslöshet ska vara effektiva menar regeringen att det är viktigt att använda rätt åtgärd vid rätt tillfälle.

Uppdraget berör tre av Regeringskansliets departement, nämligen Arbetsmarknads-, Finans- och Utbildningsdepartementet. Arbetsmarknadsdepartementet är den formella uppdragsgivaren.

Statskontoret skulle enligt det ursprungliga regeringsbeslutet redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 15 maj 2012. Statskontoret har dock begärt och fått beviljad förlängd uppdragstid till den 15 oktober 2012 (A2012/1469/A). Anledningen till att Statskontoret begärde förlängd uppdragstid var främst att det var svårt att få fram ett underlag som kunde ligga till grund för generella slutsatser med den ursprungliga uppdragstiden. Detta eftersom kostnadsuppgifter för yrkesvux inte finns samlat centralt utan måste samlas in från respektive kommun (se avsnitt 1.2).

1.2 Uppdragets genomförande

1.2.1 Metod

Datainsamling

Uppgifter om kostnader för arbetsmarknadsutbildning och om deltagarna i dessa utbildningar finns samlade i Arbetsförmedlingens register. Uppgifterna om arbetsmarknadsutbildning i rapporten baseras till stor del på dessa registerdata.

[3] Budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1), utgiftsområde 16.

För yrkesvux finns däremot inga uppgifter om kostnader för utbildningarna samlade på central nivå. De kommuner som har tagit emot statsbidrag inom ramen för yrkesvux ska dock i maj och oktober varje år lämna uppgifter om genomförd verksamhet till Skolverket (se kapitel 2).[4] Skolverket redovisar uppgifterna två gånger per år i en uppföljningsrapport, som behandlar genomförandet av yrkesvux i kommunerna och de studerande i dessa utbildningar.

För att samla in uppgifter om kostnader m.m. för yrkesvux har vi dels genomfört intervjuer med 11 kommuner, dels genomfört en enkätundersökning bland samtliga kommuner som angett en kontaktperson för yrkesvux till Skolverket.[5] Enkäten har tagits fram av Statskontoret efter samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i enlighet med förordningen (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner. Intervjuerna har delvis genomförts av en konsult, Mapsec, på uppdrag av Statskontoret och delvis av Statskontorets projektgrupp.

Arbetsförmedlingen upphandlar all arbetsmarknadsutbildning av externa utbildningsanordnare. När det gäller yrkesvux kan kommunen antingen genomföra utbildningen i egen regi, handla upp utbildningen av extern utbildningsanordnare eller av annan kommun eller låta utbildningen genomföras av annan kommun inom ett samverkansområde.

För de 11 kommuner som intervjuats, och för motsvarande arbetsmarknadsområden[6] inom Arbetsförmedlingen, har vi även samlat in upphandlingsunderlag i de fall utbildningar har upphandlats av externa utbildningsanordnare. Detta för att få fördjupad information om dels innehållet i upphandlingarna, dels på vilket sätt upphandlingarna genomförts.

Därutöver har intervjuer genomförts med representanter för utbildningsföretag, närmare bestämt Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag (SAUF), Lernia, JB Kompetens och Yrkesakademin. Lernia och JB Kompetens och Yrkesakademin anordnar utbildningar på uppdrag av såväl Arbetsförmedlingen som kommuner.

Empirisk analysmetod

Det finns flera tänkbara förklaringar till varför utbildningskostnaderna kan variera mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. I avsnitt 1.2.3 redo-

---

[4] Förordning (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, § 10.

[5] Totalt ingår 275 kommuner och organisationer i enkätundersökningen. Eftersom vissa kommuner ansöker om statsbidrag gemensamt och har samma kontaktperson saknas kontaktuppgift för dessa kommuner.

[6] Arbetsförmedlingens 320 lokala arbetsförmedlingar är indelade i 55 arbetsmarknadsområden. Indelningen bygger på naturliga arbetsmarknader där människor arbetar och arbetsgivare söker arbetskraft. (www.arbetsformedlingen.se)

visas en teoretisk analysram, där vi med utgångspunkt i bl.a. ekonomisk teori har försökt identifierat de viktigaste förklaringsfaktorerna. Data kring dessa faktorer har samlats in för både yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning enligt ovan. Dessa faktorer har sedan analyserats empiriskt. Syftet har varit att undersöka vilka eventuella empiriska stöd som finns för vad som i teorin skulle kunna förklara de observerade skillnaderna i utbildningskostnader.

Det finns olika slags empiriska metoder som generellt kan tillämpas för att analysera data. Regressionsanalyser är ett exempel på en metod, där syftet är att försöka isolera vilken påverkan som en specifik variabel har på en annan variabel, i vårt fall utbildningskostnaden.

Statskontoret har bedömt att det dataunderlag som samlats in, framför allt avseende yrkesvux, inte har den kvalitet som krävs samt att antalet observationer ofta varit för få för att en regressionsanalys med tillförlitliga resultat ska vara möjlig att genomföra. Vi har i stället valt att göra en enklare statistisk sammanställning, där vi har studerat en kostnadsförklarande variabel i taget och genom en enkel jämförelse, dvs. utan att konstanthålla alla andra möjliga variabler, försökt urskilja om variabeln ifråga har en kostnadspåverkan.

Val av utbildningsinriktningar

Som nämndes i föregående avsnitt ska kostnadsjämförelsen avse ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär. Statskontoret har tillsammans med Arbetsförmedlingen respektive Skolverket försökt identifiera utbildningar som är relativt jämförbara med avseende på utbildningsinnehåll och som är vanligt förekommande inom båda utbildningsformerna. En annan utgångspunkt har varit att välja utbildningar som ger en så stor spridning som möjligt med avseende på yrkesområden, utbildningslängd, kostnadsnivåer och sektor. Statskontoret har med dessa utgångspunkter valt ut fyra utbildningsinriktningar för den fördjupade kostnadsjämförelsen, nämligen:

- omvårdnadsutbildning
- svetsutbildning
- elutbildning
- yrkesförarutbildning med inriktning lastbil eller godstransport.

Val av kommuner

Utgångspunkten för valet av kommuner var att få en så stor spridning som möjligt med avseende på kommunstorlek, geografi och näringslivsstruktur. Storleksvariationen är viktig för att kunna urskilja de kostnadsvariabler som har med kommunens storlek att göra. Spridning i geografi och näringslivsstruktur är viktig av flera skäl, bl.a. för att arbetsmarknadens funktionssätt, bristyrken och efterfrågan på utbildningar kan variera mellan olika delar av

landet och mellan branscher. Vilka kommuner som intervjuats framgår av bilaga 4.

1.2.2 Avgränsningar

Utbildningar som genomfördes 2011

Statskontoret har valt att studera utbildningar som genomfördes under 2011, dels för att få så aktuella uppgifter som möjligt, dels för att volymerna inom de båda utbildningsformerna var relativt stora under detta år. På grund av den begränsade uppdragstiden har vi avgränsat studien till ett år. Arbetsmarknadsutbildning avser utbildningar som genomfördes under hela 2011, medan yrkesvux avser utbildningar som påbörjades hösten 2011.

Statens, kommunens eller utbildningsanordnarens kostnader?

Kostnaderna för att anordna en utbildning består främst av kostnader för lärare, lokaler och läromedel. För vissa utbildningar tillkommer kostnader för exempelvis tillgång till fordon, maskiner och annan utrustning och för intyg, certifikat eller liknande.

För att förstå vilka faktorer som påverkar huvudmännens kostnader är det nödvändigt att också förstå skillnaderna mellan statens, kommunens/ Arbetsförmedlingens och utbildningsanordnarnas kostnader. Statens kostnad för yrkesvux motsvarar statsbidraget för yrkesvux och för arbetsmarknadsutbildning delar av anslag 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

När det gäller upphandlad utbildning är Arbetsförmedlingens eller kommunens bruttokostnad det pris som betalas till den utbildningsanordnare som genomför utbildningen. Statsbidraget för yrkesvux behöver inte överensstämma med detta pris. Kommunens nettokostnad för utbildningen, dvs. skillnaden mellan det pris som kommunen betalar till utbildningsanordnaren och det bidrag som kommunen får från staten, behöver alltså inte vara noll. Att en kommun är villig att ta på sig en nettokostnad för att genomföra utbildningen skulle t.ex. kunna bero på att kommunen bedömer att utbildningen ifråga genererar värden för kommunen som överstiger denna nettokostnad. Utbildningen kan t.ex. bedömas leda till ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet, vilket innebär ökade skatteintäkter och minskade kostnader för försörjningsstöd i kommunen. Det pris som kommunen betalar till utbildningsanordnaren skulle också kunna understiga statsbidraget, om kommunen lyckas pressa ner priset och samtidigt uppfylla de krav som ställs för att få statsbidrag.

Det pris som kommunen eller Arbetsförmedlingen betalar till utbildningsanordnaren behöver inte heller nödvändigtvis motsvara utbildningsanordnarens kostnad för att genomföra utbildningen. Utbildningsanordnarens kostnad beror på omfattningen av och priset på de s.k. produktionsfaktorer som används i utbildningen, exempelvis antalet lärare och annan personal, lokaler, läromedel och maskiner eller annan utrustning. Beroende på kon-

kurrenssituationen på den aktuella delmarknaden kan dock utbildningsanordnaren välja att ta ut ett högre eller lägre pris än som motsvarar kostnaderna.

Statskontoret har avgränsat analysen till kommunens (vad gäller yrkesvux) och Arbetsförmedlingens (vad gäller arbetsmarknadsutbildning) bruttokostnader. Kostnader för deltagarnas finansiering av studierna, t.ex. studiemedel och aktivitetsstöd, ingår inte i de redovisade kostnaderna.

Två kostnadsmått

I Statskontorets kostnadsjämförelse har vi i första hand tillämpat måttet kronor per deltagarvecka. Arbetsförmedlingen upphandlar sina utbildningar i pris per kursdeltagarvecka. De kostnadsuppgifter för yrkesvux som kommunerna har angett (uttryckta i kronor per verksamhetspoäng) har därför räknats om till kostnad per deltagarvecka. I kostnadsjämförelsen utgår vi med andra ord ifrån vad det kostar att utbilda en person på heltid under en vecka.

Vi också försökt göra en jämförelse mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning genom att mäta kostnaden per deltagare. Vad detta mått tillför, jämfört med måttet kostnad per deltagarvecka, är genomsnittlig utbildningstid, vilken kan variera mellan de två utbildningsformerna. I praktiken har det visat sig vara svårt att beräkna kostnaden per deltagare i yrkesvux, eftersom kommunerna ofta saknar uppgifter om genomsnittlig utbildningslängd. Frågan om variationer i utbildningslängd och orsakerna till dessa diskuteras därför i ett separat avsnitt.

Overheadkostnader är inte inräknade

För att underlätta en jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux har vi valt att inte räkna in huvudmännens kostnader för gemensam administration som kan vara förknippade med själva utbildningen, så kallad overhead, i de utbildningskostnader som redovisas i rapporten. Exempel på sådana kostnader är kostnader för upphandlingsadministration, skolledning och studievägledning.

1.2.3 Faktorer som kan förklara skillnader i kostnader

Statskontoret har tagit fram en teoretisk ram som underlag för att analysera orsakerna till eventuella skillnader i utbildningskostnader mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning.

Med utgångspunkt i ekonomisk teori[7], intervjuer och granskning av olika styrdokument (bl.a. upphandlingsunderlag), har vi identifierat följande

[7] Hultkrantz m.fl. (2008), *Samhällsekonomisk analys: en introduktion till mikroekonomin*, SNS Förlag. Krugman (2012), *Microeconomics*, Worth Publishers Inc., U.S. Mas-Colell m.fl. (1995), *Microeconomic Theory*, Oxford University Press, USA.

faktorer som vi bedömer främst kan förklara skillnader i utbildningskostnader:

- utbildningsinnehåll
- flexibilitet i studieform
- typ av utbildningsanordnare
- upphandlingsförfarande
- konkurrens och skalfördelar
- målgrupp
- produktionsfaktorer

Vissa av dessa faktorer kan samvariera med varandra, vilket framgår av diskussionen nedan. Det bör även poängteras att de inte ger en heltäckande bild, dvs. faktorerna kan inte på ett fullständigt och nyanserat sätt anses fånga in alla de aspekter som i teorin skulle kunna påverka utbildningskostnaden.

Utbildningsinnehåll

En viktig orsak till att kostnaden för att genomföra olika utbildningar kan variera är att innehållet i dessa utbildningar varierar. Det kan finnas skillnader i innehållet för en och samma utbildning beroende på var i landet som utbildningen genomförs och vem som anordnar den. En svetsutbildning som anordnas av Arbetsförmedlingen behöver t.ex. inte ha exakt samma innehåll som en svetsutbildning som anordnas av kommunen. Utbildningen kan skilja sig åt med avseende på t.ex. fördelningen av utbildningstid mellan teori och praktik eller vilken typ av svetsutrustning som används. I den mån kommunen eller Arbetsförmedlingen har frihet att inom givna ramar själva bestämma innehållet i utbildningarna, kan också geografiska variationer uppkomma. Därutöver kan huvudmännen ställa olika krav, t.ex. när det gäller lokalernas utformning och flexibilitet i kursstart.

Innehållet kan även variera beroende på vilka slags intyg, certifikat eller liknande som ingår i utbildningen och vem som bekostar dessa. För yrkesförarutbildningen kan det vara fråga om ifall läkarintyg, körkortstillstånd, kunskaps- och körprov ingår i utbildningen och om det är individen eller huvudmännen som i så fall bekostar dessa.

Flexibilitet i studieform

Innehållet i en utbildning avser i första hand *vad* deltagarna läser och lär sig under utbildningstiden. Kostnaden för att genomföra en utbildning kan även variera beroende på *hur* utbildningen genomförs, t.ex. vilken slags flexibilitet i studieform som erbjuds deltagarna. Med studieform avses t.ex. hel- eller deltidsstudier, studier på kvällstid, utbildning på distans eller klassrumsundervisning. Distansundervisning är ett exempel på en förhållandevis billig utbildningsform.

Typ av utbildningsanordnare

Anordnare av yrkesvux varierar både mellan utbildningar och mellan kommuner. Vem som anordnar utbildningen – och vilka skäl som kommunen har utgått ifrån när den fattar beslut om vem som ska anordna utbildningen – kan påverka det pris som kommunen till slut betalar för att få utbildningen genomförd.

Vissa kommuner kan t.ex. välja att genomföra en utbildning i egen regi för att därigenom öka möjligheterna att anpassa utbildningen efter egna behov, även om kostnaden därmed kan bli högre än om utbildningen hade upphandlats. Ett annat tänkbart skäl till att en kommun väljer att genomföra utbildningen i egen regi kan vara att det bara finns en extern utbildningsanordnare att vända sig till. Det ger kommunen små möjligheter att pressa priset till en rimlig nivå. I detta fall är det med andra ord bristen på konkurrens som påverkar såväl vem som anordnar utbildningen som priset på denna.

Upphandlingsförfarande

När det gäller upphandlad utbildning kan det sätt som upphandlingen genomförts på inverka dels på priset för utbildningen, dels på vad kommunen får för detta pris och således vilka slags effekter som utbildningen kan förväntas generera.

Vilken slags konkurrenssituation som uppstår mellan anbudsgivarna kan t.ex. bero på hur anbudsförfrågan är preciserad och vilken metod som används för att värdera de inkomna anbuden. Konkurrensen kan avse antingen pris, utbildningsinnehåll (kvalitet) eller en kombination av dessa. Fokus på priskonkurrens kan framför allt uppstå om priset har en stor vikt i värderingen av anbuden.

Upphandlingsförfarandet skulle i princip kunna variera både mellan utbildningar, mellan kommuner och i viss mån mellan arbetsmarknadsområden samt mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning. Två kommuner som handlar upp elutbildning behöver t.ex. inte använda samma kriterier för att värdera de inkomna anbuden och Arbetsförmedlingen behöver inte tillämpa samma upphandlingsförfarande som kommunerna. En och samma kommun, liksom Arbetsförmedlingen, skulle också av olika skäl kunna tillämpa olika utvärderingskriterier för olika utbildningar.

Konkurrens och skalfördelar

Konkurrens kan påverka priset på en utbildning, framför allt när det gäller upphandlad utbildning. Antalet anbudsgivare i en kommun eller arbetsmarknadsområde som har kompetens att genomföra utbildningen kan t.ex. påverka möjligheterna för kommunen eller Arbetsförmedlingen att pressa priserna på utbildningen.

Även möjligheterna att utnyttja skalfördelar (stordriftsfördelar) kan påverka kostnaden för att genomföra en utbildning. Det huvudsakliga skälet till detta är att produktionsfaktorerna, dvs. lärare, lokaler, maskiner etc., ofta kan

användas mer effektivt om det finns fler deltagare i en kurs. Skalfördelar kan även vara kopplade till kursens omfattning i tid eller poäng. Kostnaden för att hyra en viss utrustning behöver t.ex. inte vara dubbelt så dyr om hyrtiden fördubblas. Skalfördelarna avtar dock efter ett visst antal deltagare och vid något tillfälle måste nya investeringar göras, t.ex. i fler lärare eller större lokaler.

Konkurrensen och möjligheterna att utnyttja skalfördelar bör enligt teorin vara större i stora kommuner (regioner) än i små kommuner (regioner). Inom yrkesvux bör det också vara möjligt för mindre kommuner i tätbefolkade regioner, dvs. regioner med korta avstånd mellan kommunerna, att samarbeta i både upphandling och genomförande av utbildningar. Därmed kan kommunerna gemensamt åstadkomma dels större konkurrens och större prispress på marknaden, dels få ett större elevunderlag än om kommunerna hade agerat enskilt. Konkurrensen och skalfördelarna kan med andra ord påverkas av både folkmängd, befolkningstäthet och täthet mellan kommuner i en region.

Målgrupp

Hur nära målgruppen står arbetsmarknaden kan också tänkas påverka kostnaden för en utbildning. Studerande som står närmare arbetsmarknaden har förmodligen större behov av att endast komplettera eller uppdatera en tidigare utbildning än studerande som står längre från arbetsmarknaden. Påbyggnads- eller spetsutbildningar kan i vissa fall vara dyrare än utbildningar på grundläggande nivå. Påbyggnadsutbildningar kan vara mer inriktade på praktiska färdigheter och kräver därför tillgång till maskiner eller annan utrustning i större utsträckning än utbildningar på grundläggande nivå, som ofta har större inslag av teori. Kostnaden för att utbilda en målgrupp som står närmare arbetsmarknaden skulle därför kunna vara dyrare än kostnaden för att utbilda en målgrupp som står längre från arbetsmarknaden.

Samtidigt kan personer som står längre från arbetsmarknaden behöva mer motiverande och pedagogiska insatser än dem som står närmare arbetsmarknaden. Vissa kostnader skulle därför i stället kunna vara högre för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden än för personer som står närmare arbetsmarknaden.

Studerande på yrkesvux väljer till stor del själva om de vill gå en viss utbildning och finansierar ofta sina studier själva. Deltagare i arbetsmarknadsutbildning anvisas till utbildningen av Arbetsförmedlingen och får aktivitetsstöd under utbildningstiden. Enligt såväl kommunföreträdare som utbildningsanordnare är studerande inom yrkesvux ofta mer motiverade och har en större drivkraft än deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Studerande på yrkesvux skulle med detta resonemang kunna gå igenom en utbildning snabbare än deltagare i arbetsmarknadsutbildning, vilket innebär att kostnaden per kursdeltagare blir lägre.

Produktionsfaktorer

Kostnaden för att genomföra en utbildning kan bero dels på hur intensivt olika produktionsfaktorer används i genomförandet av utbildningen, dels på hur dyra dessa faktorer är. Att kostnaden för exempelvis två svetsutbildningar är olika kan följaktligen bero på att den ena utbildningen antingen använder svetsutrustning i större utsträckning (fler timmar per elev) eller använder en dyrare utrustning (högre kostnad per elevtimme) än den andra utbildningen.

Hur dyra produktionsfaktorerna är kan i sin tur bero bl.a. på vilka typer av lärare, maskiner och utrustning som används. Mer avancerade kurser kan exempelvis kräva högre kompetens hos lärarna än andra kurser. Men priset kan också variera för en och samma produktionsfaktor mellan olika delar av landet. Hyra för lokal och utrustning och löner till lärare är normalt sett högre i storstadsregioner än i glesbefolkade regioner. Lokalhyra i Stockholms innerstad kan t.ex. inte jämföras med hyra av motsvarande lokal i en glesbygdskommun.

1.2.4 Projektgrupp

Uppdraget har genomförts av en intern projektgrupp bestående av Helena Asp (projektledare) och Joakim Johansson. Till projektet har knutits en intern referensgrupp.

1.2.5 Kvalitetssäkring och samråd

Statskontoret ska enligt uppdraget samråda med Arbetsförmedlingen, Skolverket och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). Möten har hållits med samtliga myndigheter, som också har fått möjlighet att kontrollera faktauppgifter och lämna synpunkter på ett utkast till denna rapport.

Statskontoret gjorde en muntlig lägesrapportering till uppdragsgivaren den 15 maj 2012.

1.3 Disposition av rapporten

I kapitel 2 redovisas fakta om arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux med avseende på syfte och målgrupp, deltagare, yrkesområden, utbildningsanordnare och upphandlingsförfarande. I kapitel 3 redovisas resultatet av Statskontorets kartläggning av kostnadsskillnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux för fyra utbildningsinriktningar. I kapitel 4 redovisas Statskontorets analys av de huvudsakliga orsakerna till de kostnadsskillnader som har identifierats och i det avslutande kapitlet 5 redovisas Statskontorets slutsatser.

2 Fakta om arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

I syfte att få information om vilka likheter och skillnader som finns i olika avseenden mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux redovisas i detta kapitel vissa fakta om de två utbildningsformerna. Jämförelsen görs på en övergripande nivå med avseende på syfte, målgrupp, deltagare, yrkesområde, utbildningsanordnare och upphandlingsförfarande. Kapitlet avslutas med en sammanfattande jämförelse i avsnitt 2.5.

2.1 Syfte och målgrupp

2.1.1 Arbetsmarknadsutbildning

Med arbetsmarknadsutbildning avses yrkesinriktade utbildningar inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska program som Arbetsförmedlingen ansvarar för. Syftet med arbetsmarknadsutbildning är både att stärka den enskilde arbetssökandens möjligheter att få eller behålla ett arbete och att motverka att det uppstår arbetskraftsbrist på arbetsmarknaden.[8]

Tidigare omfattade arbetsmarknadsutbildning såväl förberedande som yrkesinriktad utbildning men sedan augusti 2000 återfinns dessa båda insatser inom två åtskilda program, nämligen förberedande insatser[9] respektive arbetsmarknadsutbildning. Den förberedande utbildningen utgörs bl.a. av yrkesorienterande utbildningar där deltagaren får möjlighet att prova på nya yrken, kartläggning för att fastställa en utbildningsplan inför deltagande i arbetsmarknadsutbildning, yrkessvenska, validering och nivåtest.[10] Arbetsmarknadsutbildning utgörs av kortare yrkesinriktade utbildningar och syftar till att stärka individens möjligheter att få ett arbete i nära anslutning till utbildningen.

En person kan anvisas till arbetsmarknadsutbildning om han eller hon är minst 25 år, är eller riskerar att bli arbetslös och söker arbete genom Arbetsförmedlingen.[11] Kravet att den som anvisas ska ha fyllt 25 år gäller inte för unga med funktionshinder, personer som uppfyller villkoren för att delta i arbetslivsintroduktion, personer som omfattas av lagen (2010:197) om etab-

[8] Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, 11 §.
[9] Förberedande eller orienterande utbildning är en av flera insatser inom ramen för programmet förberedande insatser.
[10] Arbetsförmedlingen (2012), *Arbetsmarknadspolitiska program – Årsrapport 2011*.
[11] Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, 8 §.

leringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, personer som deltar i förberedande insats i form av kortare folkhögskoleutbildning för ungdomar som saknar slutbetyg från grund- och gymnasieskola samt personer som fyllt 18 år och som på grund av särskilda skäl står långt från arbetsmarknaden.[12] Därutöver har även deltagare i jobbgarantin för ungdomar möjlighet att delta i arbetsmarknadsutbildning.[13]

Enligt Arbetsförmedlingens instruktion[14], som trädde i kraft den 1 januari 2008, ska myndigheten verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt bl.a. genom att prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Av Arbetsförmedlingens förfrågningsunderlag vid upphandling av arbetsmarknadsutbildning framgår att följande grupper är prioriterade vid anvisning till programmet:

- inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin (dvs. personer med långa inskrivningstider vid Arbetsförmedlingen),
- ungdomar (16–24 år) som är inskrivna i jobbgaranti för ungdomar,
- nyanlända invandrare,
- långtidssjukskrivna, samt
- funktionshindrade.

2.1.2 Yrkesvux

Med yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå avses sådan utbildning som bedrivs enligt skollagen (2010:800) och förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning och som består av:

- orienteringskurser,
- nationella kurser inom ämnen som i gymnasieskolan utgör yrkesämnen inom yrkesprogram, eller
- nationella kurser som ingår i en utbildning till yrkesförare för person- eller godstransporter.[15]

Målet för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.[16]

---

[12] Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, 9 §.
[13] Förordning (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar.
[14] Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.
[15] Förordning (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, 1 a och 7 b §§.
[16] Skollagen (2010:800), 20 kap. 2 §.

Som nämndes i kapitel 1 införde regeringen i samband med den ekonomiska krisen 2008–2009 en möjlighet för kommuner att ansöka om statsbidrag för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning. Satsningen på statsbidrag kallas kort för yrkesvux. Syftet med satsningen, som regeringen första gången aviserade i budgetpropositionen för 2009, är att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras.[17] Det ska enligt propositionen också vara möjligt för den som läst en studieförberedande utbildning att växla om och skaffa sig en gymnasial yrkesutbildning. I propositionen anges vidare att en stor flexibilitet och tillgänglighet både i tid och i rum när det gäller utbildningens uppläggning är nödvändig för att nå målgrupperna, men även för att tillgodose arbetsmarknadens behov. Det anges att arbetslivet bör kunna påverka vilka utbildningar som ska erbjudas och hur de ska genomföras.

Bestämmelser om urval enligt 3 § förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå fastställer att, om samtliga behöriga sökande inte kan tas emot till utbildningen ska företräde ges till den som oavsett tidigare utbildning har en svag ställning på arbetsmarknaden. Enligt Skolverket är det drygt hälften av kommunerna som i praktiken har behövt tillämpa denna urvalsbestämmelse. Cirka 57 procent av kommunerna gjorde detta hösten 2011.[18]

Kommunen ansöker om statsbidrag som enskild kommun eller i samverkan med andra kommuner. I förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå framgår villkoren för att en kommun ska få statsbidrag:

- utbildningen planeras i samråd med Arbetsförmedlingen och med företag, organisationer eller andra sammanslutningar som är verksamma inom de branscher som utbildningen är avsedd för,
- kommunen kan visa på ett behov av utbildningen,
- kommunen erbjuder en möjlighet till strukturerad bedömning, värdering och dokumentation av en deltagares tidigare förvärvade kunskaper och kompetens,
- kommunen erbjuder studie- och yrkesvägledning samt vid planeringen och genomförandet av utbildningen tar till vara deltagarnas tidigare förvärvade kunskaper och kompetens, och
- urvalsregeln i 3 § tillämpas på utbildningen.

[17] Budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1).
[18] Skolverket (2012), Redovisning av regeringsuppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux (dnr 2008:3782).

Verksamhetspoäng är ett mått på studieomfattning inom kommunal vuxenutbildning. Statsbidraget varierar med typ av utbildning och utbildningens omfattning. För att helt statsbidrag om 50 000 kronor ska utgå krävs exempelvis för en omvårdnadsutbildning 1 100 verksamhetspoäng, för el- och svetsutbildning 800 verksamhetspoäng och för en orienteringskurs 1 300 verksamhetspoäng.[19] En veckas heltidsstudier beräknas omfatta 20 verksamhetspoäng.[20]

För de nationella kurser som ingår i en utbildning till yrkesförare för persontransporter eller godstransporter lämnas statsbidrag för en deltagarplats i heltidsutbildning.[21] Exempelvis utgick under 2011 för varje plats inom godstransporter om 600 verksamhetspoäng statsbidrag med 69 000 kronor och för godstransporter om 800 verksamhetspoäng 95 000 kronor.

2.2 Deltagare

2.2.1 Arbetsmarknadsutbildning

Volymer

Den första utbildningen riktad till arbetslösa genomfördes redan 1918 och riktades till arbetslösa kvinnor och minderåriga inom textilindustrin, men det var först på 1950-talet som arbetsmarknadsutbildning började bedrivas i någon större skala.[22]

I samband med 1990-talets ekonomiska kris ökade antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning kraftigt (se diagram 2.1). Som mest uppgick det genomsnittliga antalet deltagare till 60 000 per månad under 1992 (avser yrkesinriktad utbildning). Under 1990-talets andra hälft, i takt med den ekonomiska återhämtningen, minskade volymen. Under 2000-talet minskade antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning ytterligare, under 2008 och 2009 uppgick antalet till endast 6 000 deltagare per månad. De senaste åren har deltagarantalet ökat något. År 2011 uppgick antalet deltagare till cirka 9 000 i genomsnitt per månad, varav 3 700 deltagare inom ramen för jobb- och utvecklingsgarantin och 1 700 deltagare inom ramen för jobbgaranti för ungdomar.[23]

Det finns sannolikt flera förklaringar till att antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning minskade under 2000-talets första år. Bland dessa kan nämnas ökad efterfrågan på arbetskraft och att utvärderingar av arbetsmarknads-

[19] Förordning (2009:43) om yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, 7 §.
[20] Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning, 2 kap. 2 §.
[21] Förordning (2009:43) om yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, 7 b §.
[22] IFAU (2003), *Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II*.
[23] Arbetsförmedlingen (2012), *Arbetsmarknadspolitiska program – Årsrapport 2011*.

utbildningens effekter under 1990-talet indikerade att andra program hade mer positiva individeffekter.[24] Även införandet av det s.k. 70-procentsmålet[25] påverkade sannolikt programmixen till arbetsmarknadsutbildningens nackdel, även om meningarna här går isär.[26]

Diagram 2.1 Genomsnittligt antal deltagare per månad i arbetsmarknadsutbildning (inkl. garantierna) 1960–2011

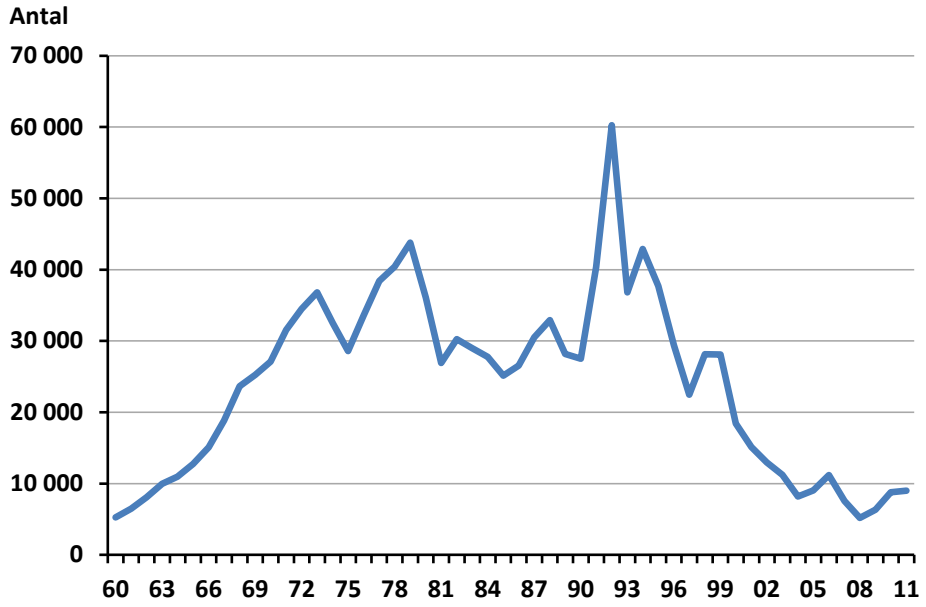

Anm. Avser yrkesinriktad utbildning.

Källa: Arbetsförmedlingen, beställd statistik.

[24] Se exempelvis Calmfors m.fl. (2002), *Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?*, IFAU Rapport 2002:8.

[25] I 1999 års regleringsbrev för Arbetsmarknadsverket formulerade regeringen ett kvantitativt mål, vilket stipulerade att minst 70 procent av deltagarna i arbetsmarknadsutbildning skulle ha ett arbete senast 90 dagar efter avslutad utbildning. Detta mål upprätthölls av regeringen till och med 2003, samma år som målet uppnåddes för första gången. Från och med 2004 formulerade regeringen i stället ett mål för alla arbetsmarknadspolitiska program, vilket innebar att andelen som får ett arbete efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program skulle öka jämfört med föregående år. AMS valde att fortsätta med 70-procentsmålet som ett internt mål till och med 2007. Det tidigare 70-procentsmålet hade sannolikt flera effekter och påverkade såväl selektionen av deltagare till utbildning som anpassningen av yrkesutbildningar efter arbetsgivarnas kvalifikationskrav och rekryteringsbehov. (Statskontoret, 2007).

[26] Statskontoret (2007), *Styrning av arbetsmarknadsutbildning – utgångspunkter, erfarenheter och slutsatser*.

Fördelning på olika grupper

Under 2011 deltog totalt cirka 44 500 unika personer i arbetsmarknadsutbildning någon gång under året, inklusive deltagare inom ramen för garantierna (se tabell 2.1).[27] Könsfördelningen bland deltagarna i arbetsmarknadsutbildning är ojämn men fördelningen har jämnats ut något under de senaste åren. Män utgjorde 73 procent av deltagarna 2009, jämfört med 61 procent 2011. Könsfördelningen i olika utbildningar återspeglar kvinnors och mäns traditionella yrkes- och utbildningsval. Män dominerar utbildningar inom t.ex. bygg/anläggning, tillverkning/hantverk och transport. Kvinnor dominerar utbildningar inom t.ex. vård/omsorg, kontor/lager och kundservice.[28]

Andelen ungdomar (yngre än 25 år) i arbetsmarknadsutbildning har ökat kraftigt under de senaste åren, från 12 procent 2009 till 32 procent 2011. Ungdomar var överrepresenterade i arbetsmarknadsutbildning 2011 jämfört med gruppens andel av samtliga sökande utan arbete vid Arbetsförmedlingen, som var 24 procent.[29] De äldre (55 år eller äldre) var däremot underrepresenterade i programmet, 9 procent jämfört med 15 procent bland samtliga sökande utan arbete.

Andelen utrikes födda (33 procent) och andelen personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (18 procent) motsvarade respektive grupps andel bland samtliga sökande utan arbete 2011. Andelen äldre, utrikes födda samt personer med funktionsnedsättning har varit i stort sett oförändrade under perioden 2009–2011.

Tabell 2.1 Personer som deltagit i arbetsmarknadsutbildning någon gång under året (inkl. garantierna) 2009–2011, antal och andel i procent

	2009		2010		2011	
	Antal	*Andel (%)*	Antal	*Andel (%)*	Antal	*Andel (%)*
Totalt	25 426		38 885		44 473	
varav:						
-män	18 579	*73*	26 052	*67*	27 008	*61*
-kvinnor	6 847	*27*	12 833	*33*	17 465	*39*
-ungdomar (yngre än 25 år)	2 962	*12*	8 873	*23*	14 353	*32*
-äldre (55 år eller äldre)	2 656	*10*	3 361	*9*	3 792	*9*
-utrikes födda	7 898	*31*	11 419	*29*	14 480	*33*
-personer med funktionsnedsättning	4 398	*17*	5 836	*15*	7 908	*18*

Källa: Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadspolitiska program – Årsrapport 2011.

Huvudsaklig sysselsättning före studierna

Enligt beställd statistik från Arbetsförmedlingen deltog merparten (79 procent) av dem som fullföljde en arbetsmarknadsutbildning under 2011 i ett

[27] Arbetsförmedlingen (2012), *Arbetsmarknadspolitiska program – Årsrapport 2011*.
[28] Ibid.
[29] Sökande utan arbete avser personer som kvarstår som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen, dvs. öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd.

program med aktivitetsstöd[30] före utbildningen. Relativt många, 17 procent, var öppet arbetslösa medan endast 3 procent var i arbete (med eller utan stöd) före utbildningen. Övriga inskrivna, som utgjorde en procent av deltagarna, avser arbetssökande med förhinder,[31] yrkesfiskare[32] och arbetssökande från EU/EES.

Studiefinansiering och kostnader för kurslitteratur m.m.

Deltagare i arbetsmarknadsutbildning får aktivitetsstöd under tiden i programmet. Aktivitetsstödet regleras i förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd. Den som är berättigad till ersättning från arbetslöshetskassa får aktivitetsstöd motsvarande arbetslöshetsersättningen, dock högst 680 kronor per dag och lägst 320 kronor per dag vid heltid. Den som inte uppfyller villkoren för ersättning från arbetslöshetskassa får aktivitetsstöd med 223 kronor per dag. Den arbetssökande ska vara aktiv arbetssökande under utbildningen.

Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som får ersättning i form av aktivitetsstöd omfattas av vissa försäkringar, undantaget deltagare i stöd till start av näringsverksamhet.

Arbetsmarknadsutbildning är alltid kostnadsfri för deltagaren, med undantag för dagliga resor mellan hemmet och platsen för utbildningen upp till 600 kronor.[33] Deltagaren i arbetsmarknadsutbildning behöver alltså aldrig betala för t.ex. läromedel, intyg eller certifikat.

Studieomfattning, studieform och utbildningslängd

Arbetsmarknadsutbildning bedrivs normalt på heltid (40 timmar per vecka) under längst sex månader. Om en deltagare behöver längre utbildningstid för att uppfylla utbildningsmålet kan anvisningen emellertid omfatta en längre tidsperiod.[34]

Utbildningarna är ofta indelade i kortare moduler. Modulerna kan avropas utifrån deltagarens individuella behov, t.ex. för att uppdatera en äldre utbildning eller för att ge specialistkompetens. Utbildningens längd kan därför variera mellan olika deltagare. Enligt beställd statistik från Arbetsförmedlingen var den genomsnittliga utbildningstiden i arbetsmarknadsutbildning 129 kalenderdagar under 2011, vilket motsvarar drygt fyra månader.

---

[30] Avser arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik, stöd till start av näringsverksamhet, ungdomsinsatser, förberedande insatser, projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning samt jobb- och utvecklingsgarantin.

[31] Avser arbetssökande som är förhindrad att aktivt söka arbete och/eller omgående tillträda på arbetsmarknaden förekommande arbete.

[32] Avser inskrivna på Arbetsförmedlingen som tillhör Sveriges fiskares arbetslöshetskassa (nr 49) och som söker arbetslöshetsersättning på grund av tillfälligt avbrott i fisket.

[33] Förordning (1996:1100) om aktivitetsstöd, 16 §.

[34] Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, 7 §.

Utbildningen bedrivs normalt i form av klassrumsundervisning, i vissa fall med del av tiden förlagd till en arbetsplats.

2.2.2 Yrkesvux

Enligt förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå ska kommunerna medverka i den uppföljning och utvärdering av verksamheten som bestäms av Skolverket och lämna de uppgifter som myndigheten begär. Vid det senaste uppföljningstillfället, som avser hösten 2011, har samtliga kommuner utom en inkommit med svar. Generellt har kommunernas uppgifter till Skolverket förbättrats över tid. Allt fler kommuner har nu uppgifter om studerande som deltar i yrkesvux. Det finns dock fortfarande några kommuner som enligt Skolverket inte lyckas redovisa tillfredsställande uppgifter.

Volymer

Hösten 2011 redovisade kommunerna uppgifter för sammanlagt 31 433 personer som deltagit i yrkesvux under perioden juli–december 2011. Antalet studerande hade därmed sjunkit något från våren 2011, då kommunerna redovisade 39 137 studerande.

I de uppföljningar som Skolverket genomfört och som avser hösten 2009, våren 2010 och hösten 2010 varierade antalet deltagare i kommunernas svar på olika frågor, vilket innebär att kommunerna inte inkluderade alla studerande i sina svar på respektive fråga.[35] Flera kommuner hade inte heller avgränsat sina svar till att endast avse studerande i utbildningar med statsbidrag. Den bristande kvaliteten i kommunernas redovisning till Skolverket gör att det är svårt att dra några slutsatser om eventuella förändringar i volymen av yrkesvux över tid.

Fördelning på olika grupper

Könsfördelningen för studerande inom yrkesvux har varit relativt konstant sedan satsningen påbörjades (se diagram 2.2). Andelen kvinnor utgör ungefär två tredjedelar av de studerande. Könsfördelningen återspeglar den höga andelen utbildningar inom omvårdnad (se avsnitt 2.3), som domineras av kvinnor.

[35] Från och med uppföljningen hösten 2010 ställer Skolverket en inledande fråga om hur många personer som ingår i uppföljningen. (Skolverket, 2011)

Diagram 2.2 Studerande i yrkesvux hösten 2009–hösten 2011 fördelat efter kön, andel (%)

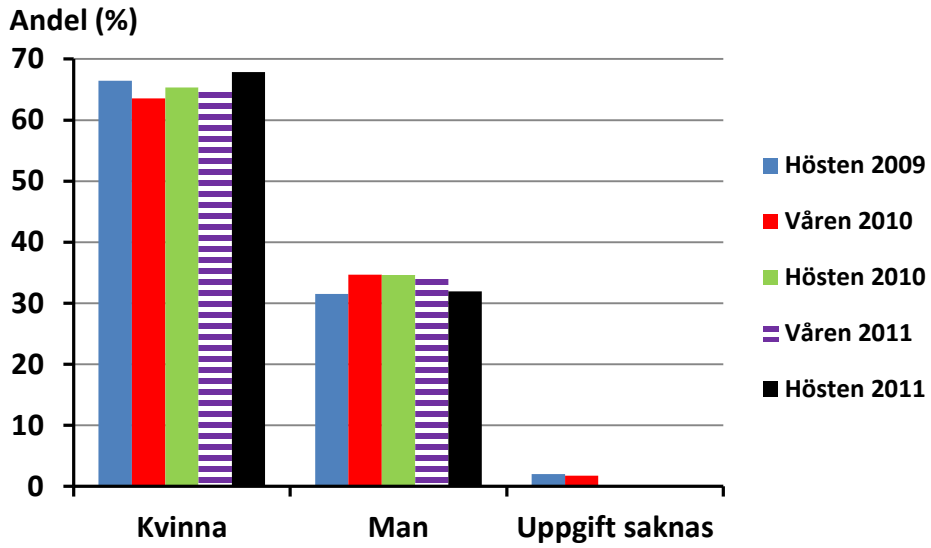

Källa: Skolverket.

Även åldersfördelningen bland de studerande som deltar i yrkesvux har varit förhållandevis konstant (se diagram 2.3). Gruppen 20–24 år är den största gruppen och utgör ungefär en tredjedel av de studerande.

Diagram 2.3 Studerande i yrkesvux hösten 2009–hösten 2011 fördelat efter ålder, andel (%)

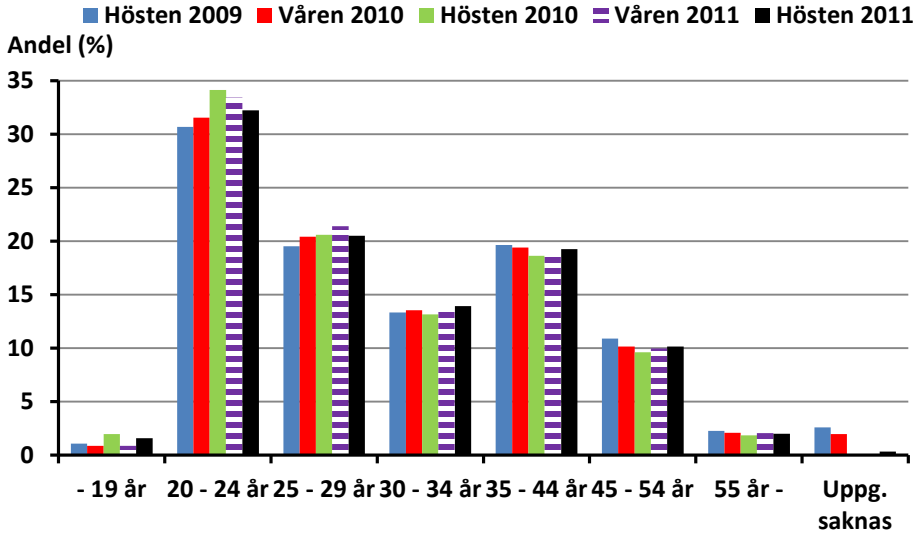

Källa: Skolverket.

Hösten 2011 var andelen studerande i yrkesvux som är födda i Sverige ungefär 60 procent och andelen utrikes födda var 30 procent (se diagram 2.4). Andelen studerande för vilka uppgift om födelseland saknas har minskat sedan Skolverket påbörjade sina uppföljningar, från drygt 40 procent hösten 2009 till mindre än 10 procent hösten 2011. Det är därför svårt att dra några slutsatser om utvecklingen över tid när det gäller fördelningen av deltagarna efter födelseland.

Diagram 2.4 Studerande i yrkesvux hösten 2009–hösten 2011 fördelat efter födelseland, andel (%)

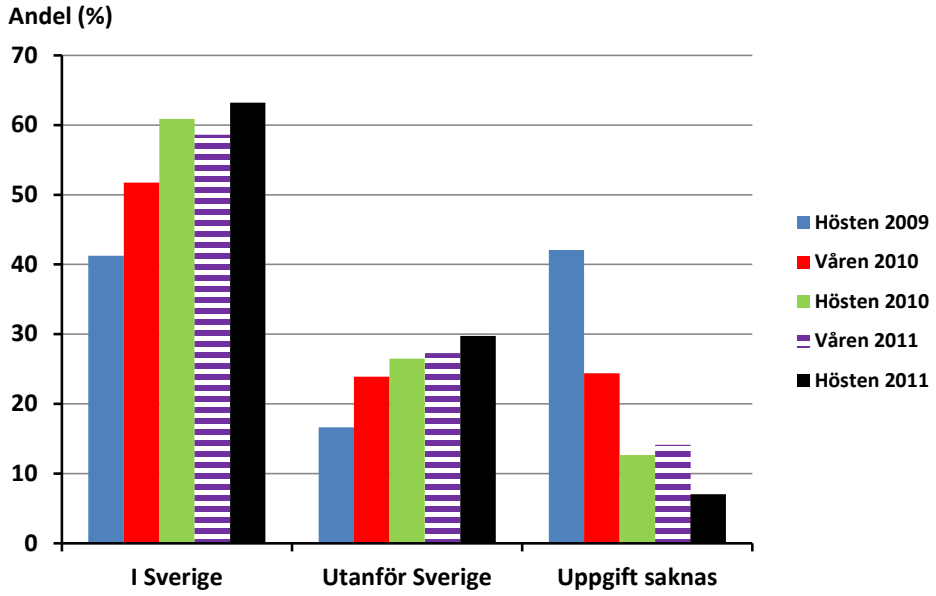

Källa: Skolverket.

Huvudsaklig sysselsättning före studierna

Kommunerna har enligt Skolverket svårigheter att lämna uppgifter om huvudsaklig sysselsättning före studier för en stor andel av de studerande. Andelen som det saknas uppgift för har dock minskat och utgjorde under hösten 2011 sammanlagt 14 procent av de studerande. Den relativt höga andelen som det saknas uppgift för medför dock att det är svårt att dra några säkra slutsatser om de studerandes sysselsättning före yrkesvux.

Av de studerande som kommunerna lämnat uppgift för hösten 2011 hade 30 procent en sysselsättning som motsvaras av kategorin ”annat”, vilket innebär att de var arbetssökande, sjukskrivna eller föräldralediga. Därutöver var 28 procent studerade inom komvux eller i annan skolform, 14 procent hade en deltidsanställning, 12 procent hade en heltidsanställning och 1 procent var egen företagare.

Studiefinansiering och kostnader för kurslitteratur m.m.

Studiemedel är den vanligaste finansieringsformen för studier inom yrkesvux (se diagram 2.5). Studiemedel består av bidrag och lån, som man kan få från Centrala studiestödsnämnden (CSN). En yrkesvuxelev kan antingen få det generella bidraget eller det förhöjda bidraget.[36] För fyra veckors heltidsstudier får den studerande normalt studiemedel om totalt 8 920 kronor, varav 2 796 kronor i bidrag och 6 124 kronor i lån. Totalbeloppet är samma för alla studerande men vissa kan få ett förhöjt bidrag om 6 512 kronor för fyra veckors studier. Lånedelen uppgår då till 2 408 kronor.

Finansiering genom bibehållen lön, aktivitetsstöd, arbetslöshetsersättning eller liknande är mindre vanligt. Cirka 10 procent av eleverna finansierar sina studier på andra sätt än genom studiemedel, lön eller bidrag. Mellan hösten 2009 och hösten 2011 ökade andelen studerande med studiemedel från 47 till 62 procent. Om detta var en faktisk ökning går dock inte att uttala sig om, eftersom andelen där uppgift saknas under samma period minskade från 41 till 15 procent.

Diagram 2.5 Studerande i yrkesvux hösten 2009–hösten 2011 fördelat efter finansieringsform, andel (%)

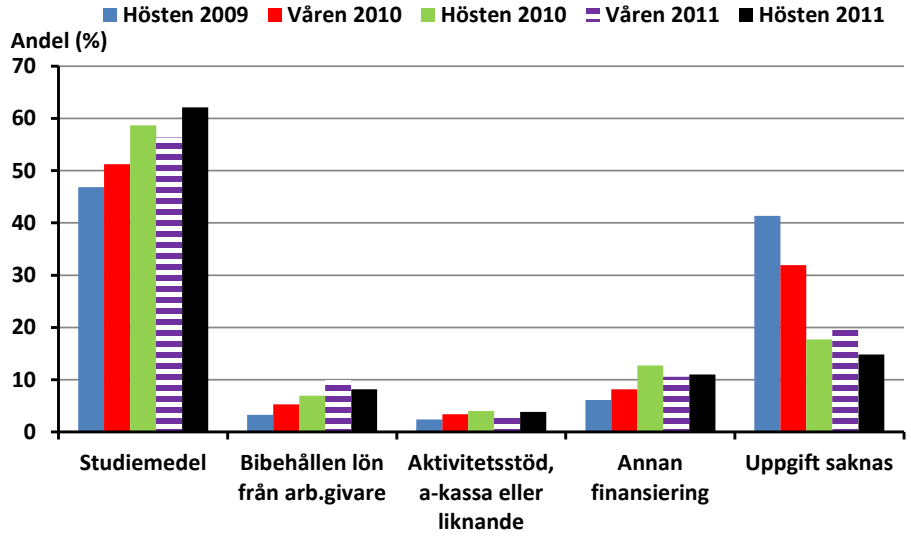

Källa: Skolverket.

[36] I syfte att ge fler unga arbetslösa möjlighet att komplettera sin utbildning har regeringen beslutat att den högre bidragsnivån inom studiemedlet tillfälligt ska kunna beviljas arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som är inskrivna i jobbgaranti för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning för studier på grundläggande- eller gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning i folkhögskola. Studierna måste påbörjas under 2011 men det finns möjlighet att fortsätta studera med studiemedel med den högre bidragsnivån till utgången av 2013, dock längst till dess att slutbetyg ges på grundläggande- eller gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning i folkhögskola. (Prop. 2011/12:1, utg.omr. 16)

Inom yrkesvux ska utbildningen enligt skollagen (2010:800) vara avgiftsfri för individen. Huvudmannen får dock ta ut en avgift för böcker och andra läroverktyg som täcker anskaffningskostnaden. Av intervjuer och informationsbroschyrer om olika utbildningar framgår dock att kommunerna ofta tar ut en avgift av individen för bl.a. kurslitteratur.

Studieomfattning, studieform och utbildningslängd

Den vanligaste studieomfattningen inom yrkesvux är heltidsstudier. Det gällde inom samtliga yrkesområden hösten 2011 (se tabell 2.2). Inom omvårdnad, media, barn och fritid samt handel och administration var även deltids- och distansstudier relativt vanligt. Det beror enligt Skolverket till stor del på att de studerande kombinerar deltidsstudier med deltidsarbete. Kvällstudier förekommer främst inom de teoretiska kurserna.

Utbildningsinslag på arbetsplats inom olika yrkesområden förekom hos mellan 41 och 68 procent av kommunerna hösten 2011 (se tabell 2.2). Detta var vanligast inom omvårdnad, följt av energi, bygg samt hotell och restaurang.

Tabell 2.2 Studieomfattning och -form fördelat efter yrkes-/ämnesområden hösten 2011, andel (%) kommuner

	Heltids-studier	Deltids-studier	Distans-studier	Kvälls-studier	Klassrums-under-visning	Utbildnings-inslag på arbetsplats
Barn och fritid	84	57	60	5	70	48
Media	71	70	65	11	53	9
Omvårdnad	96	74	81	5	78	68
Bygg	95	12	7	1	73	63
El	88	30	26	2	71	55
Energi	99	16	10	1	78	67
Fordon	96	9	5	1	75	54
Handel och administration	84	56	59	7	69	42
Hantverk	96	13	3	2	84	55
Hotell och restaurang	89	27	15	3	80	61
Industri	90	20	6	7	75	53
Livsmedel	89	23	13	3	72	51
Naturbruk	86	24	19	1	68	41
Svenska/Svenska som andraspråk	67	87	67	24	81	5
Matematik	65	88	74	33	81	3
Engelska	65	90	76	24	80	3
Övriga teoretiska kurser	67	85	77	20	77	3
Orienteringskurser	63	71	16	7	79	23

Anm. Flera studieformer kan förekomma inom ett yrkes-/ämnesområde i en kommun.

Källa: Skolverket.

Utbildningarna inom yrkesvux består av ett antal kurser på mellan 50 och 200 poäng (en veckas heltidsstudier motsvarar normalt 20 poäng). Skolverket fastställer innehållet i kurserna, vilket innebär att utbildningsinne-

hållet bör vara lika mellan kommunerna. Däremot kan sammansättningen av kurser inom en utbildning variera mellan kommunerna. Tillsammans med yrkesvägledaren väljer eleven vilken eller vilka kurser som han eller hon ska genomgå. Det innebär att utbildningens längd varierar mellan de studerande. För förarutbildningar utgår dock statsbidrag endast för en sammanhållen utbildning enligt nationella kursplaner och föreskrifter som meddelats av Skolverket, Vägverket (numera Trafikverket) och Transportstyrelsen.[37] Uppgifter om genomsnittlig utbildningslängd saknas för yrkesvux.

2.3 Yrkesområden

2.3.1 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning riktas i stor utsträckning mot yrken inom industrin. En av förklaringarna till detta är att arbetsmarknadsutbildningar enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program ska vara korta, vilket utesluter längre utbildningar inriktade mot mer avancerade tjänstemannayrken.[38]

I tabell 2.3 redovisas det genomsnittliga antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning i slutet av varje månad under 2011 fördelat efter yrkesinriktning. Av tabellen framgår att utbildningar inom tillverkning/hantverk hade störst andel deltagare per månad under 2011 (20 procent), följt av kundservice (16 procent) och transport (15 procent). Med undantag för kundservice är detta utbildningar som är relativt kostnadskrävande (se diagram 2.6), eftersom de bl.a. fordrar tillgång till olika typer av utrustning eller maskiner.

[37] Skolverket, Statsbidrag för utbildning till yrkesförare inom gymnasial vuxenutbildning, Beslut 2011-01-24 (dnr 84-2010:1635).
[38] SOU (2007:112), *Nya förutsättningar för arbetsmarknadsutbildning*.

Tabell 2.3 Genomsnittligt antal deltagare per månad i arbetsmarknadsutbildning (inkl. garantierna) 2011, fördelat efter yrkesinriktning

Yrkesinrikning	Antal deltagare	Andel (%)
Tillverkning/hantverk	1 697	18,9
Kundservice	1 395	15,5
Transport	1 312	14,6
Maskinoperatörsarbete	1 100	12,2
Vård/omsorg	829	9,2
Restaurang	631	7,0
Kontor/lager	629	7,0
Bygg/anläggning	447	5,0
Ekonomi/samhällsvetenskap	261	2,9
Teknik/naturvetenskap	250	2,8
Datateknik (system/drift)	79	0,9
Kultur/media	15	0,2
Pedagogik	6	0,1
Övrigt	345	3,8
Summa	**8 996**	**100**

Anm. Övrigt avser främst arbetsplatsförlagda utbildningar.

Källa: Arbetsförmedlingen, beställd statistik.

Diagram 2.6 Genomsnittlig kostnad per kursdeltagarvecka 2011, fördelat efter yrkesinriktning

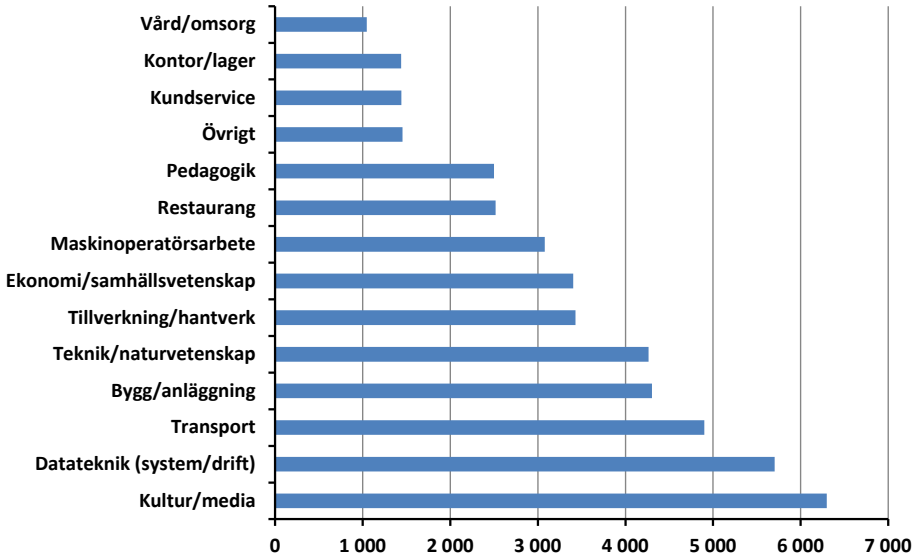

Källa: Arbetsförmedlingen, beställd statistik.

2.3.2 Yrkesvux

En viktig utgångspunkt för kommunens val av kurser är att den kompetensutveckling och erfarenhet som utbildningen ska bidra till ska motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning. Enligt förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå ska utbildningen därför planeras i samråd med Arbetsförmedlingen och med företag, organisationer eller andra sammanslutningar som är verksamma inom de branscher som utbildningen är avsedd för.

Nästan alla kommuner anordnar kurser inom omvårdnad (se diagram 2.7). Endast tre kommuner hade under hösten 2011 inte gjort det. Drygt tre fjärdedelar av kommunerna anordnade kurser inom handel och administration. Något färre kommuner hade anordnat kurser inom el, industri, bygg, fordon och hotell och restaurang.

I en relativt stor andel av kommunerna genomfördes teoretiska kurser inom yrkesvux. Det vanligaste ämnesområdet var svenska eller svenska som andraspråk. Hösten 2011 gavs orienteringskurser i 71 procent av kommunerna. Drygt 40 procent av kommunerna hade anordnat kurser i yrkessvenska inom ramen för orienteringskurserna.

Det var enligt Skolverkets uppföljning inga större skillnader i hur kurserna fördelades på olika yrkes-/ämnesområden hösten 2011 jämfört med tidigare perioder.

Diagram 2.7 Kurser som anordnades hösten 2010–hösten 2011 fördelat efter yrkes-/ämnesområden, andel (%) kommuner

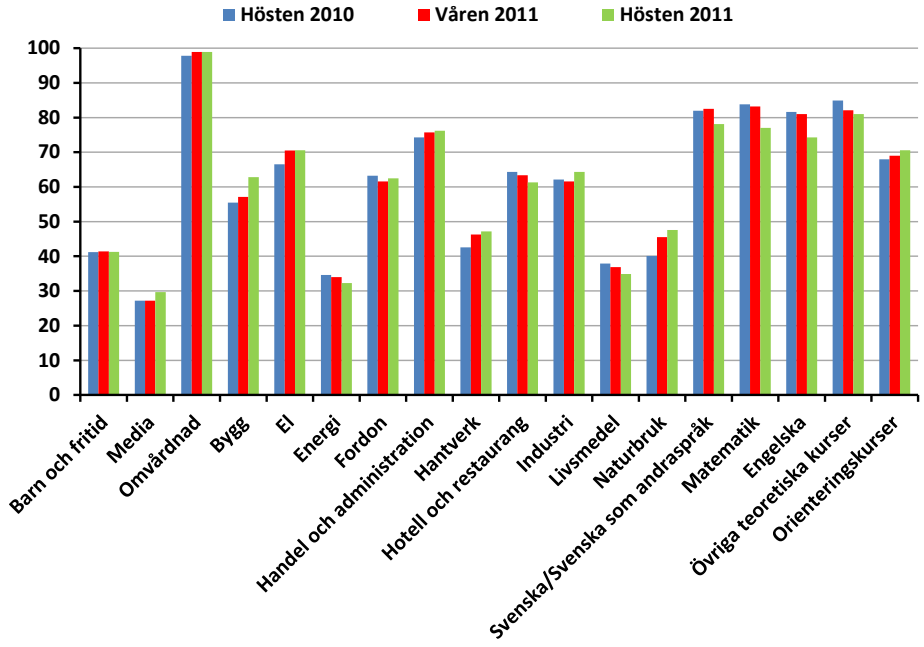

Källa: Skolverket.

Även vid en fördelning av de studerande på olika yrkes-/ämnesområden framgår att omvårdnad utgör det i särklass största yrkesområdet inom yrkesvux (se diagram 2.8). Andelen studerande inom omvårdnad har också ökat, från 33 procent hösten 2010 och våren 2011 till 40 procent hösten 2011. Handel och administration utgjorde det näst största yrkes-/ämnesområdet med åtta procent av de studerande.

En relativt stor andel av de studerande går även teoretiska kurser inom yrkesvux. Andelen har dock minskat under hösten 2011, vilket kan bero på en förordningsändring som trädde i kraft den 1 juli 2011. Ändringen innebar att statsbidrag för viss teoretisk gymnasial vuxenutbildning bara får lämnas om deltagaren också deltar i yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning hos kommunen.[39]

Diagram 2.8 Studerande i yrkesvux hösten 2010–hösten 2011 fördelat efter yrkes-/ämnesområden, andel (%)

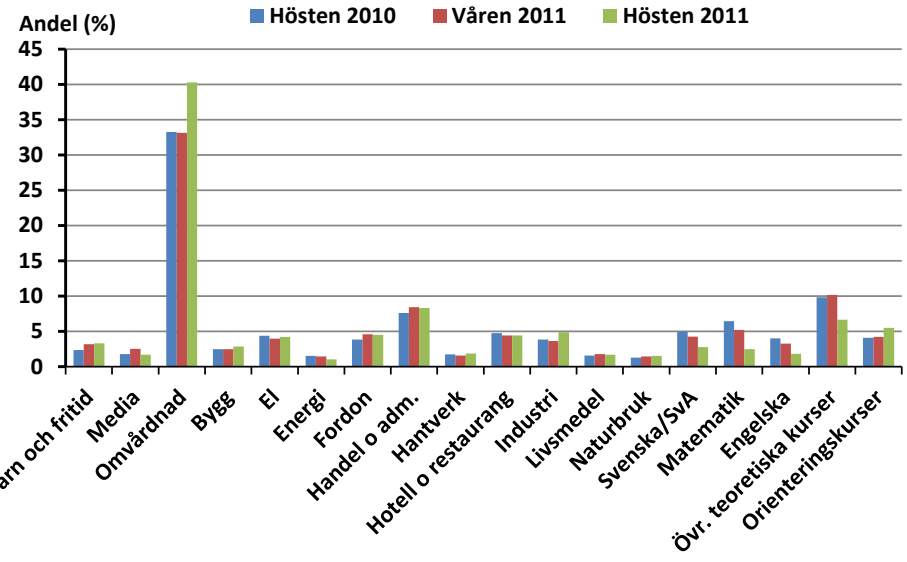

Källa: Skolverket.

[39] Förordning (2009:43) om yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, 4 §.

2.4 Utbildningsanordnare och upphandlingsförfarande

2.4.1 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsförmedlingen upphandlar all arbetsmarknadsutbildning av externa utbildningsanordnare.[40] Avdelningen för kompletterande arbetsförmedlingstjänster ansvarar för upphandlingen. Avdelningen består av tre enheter: upphandling, verksamhetsstöd och uppföljning samt administration och systemstöd. Upphandlingsenheten ansvarar för upphandling av samtliga tjänster till de arbetssökande, dvs. arbetsmarknadsutbildning, förberedande utbildning och kompletterande aktörer. Upphandling av varor och tjänster för den interna verksamheten görs av en sektion inom ekonomiavdelningen. I Arbetsförmedlingens nya organisation, som kommer att införas hösten 2012, kommer myndighetens upphandlingsfunktioner att sammanföras till en ny upphandlingsavdelning.

På enheten för verksamhetsstöd och uppföljning finns enligt Arbetsförmedlingen 15–20 personer som är sakområdesansvariga för arbetsmarknads- och förberedande utbildning inom respektive marknadsområde.[41] Dessa personer fungerar som en länk mellan upphandlarna och arbetsförmedlarna på lokalkontoren och utgör ett stöd till upphandlarna genom att fånga upp vilka behov av utbildning som finns lokalt och regionalt och förmedla dessa behov till upphandlarna.

Sakområdesansvariga stämmer bl.a. av med aktuellt branschråd[42] att utbildningen svarar mot behoven på arbetsmarknaden och med övriga sakområdesansvariga om det finns ett större nationellt behov av den aktuella utbildningen.[43]

För att identifiera vilka behov av utbildning som finns lokalt och regionalt genomförs även s.k. samordningsmöten, som anordnas fyra gånger per år inom varje marknadsområde. På samordningsmötena deltar bl.a. arbetsförmedlare och sakområdesansvariga, som tillsammans analyserar vilka behov av utbildning som finns på lokal och regional nivå, vilka bristyrken som identifierats i de prognoser över arbetsmarknadens utveckling som Arbets-

---

[40] Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, 12 §.

[41] Arbetsförmedlingens 320 lokala arbetsförmedlingar är indelade i 55 arbetsmarknadsområden. Indelningen bygger på naturliga arbetsmarknader där människor arbetar och arbetsgivare söker arbetskraft. Arbetsmarknadsområdena är i sin tur samlade i tio marknadsområden och ett nationellt marknadsområde som ansvarar för kundtjänst. Utöver dessa finns ytterligare ett nationellt område med ansvar för kultur och media.
(www.arbetsformedlingen.se)

[42] Arbetsförmedlingen samarbetar med arbetsgivare och branschorganisationer i särskilda branschråd bl.a. för att säkerställa att arbetsmarknadsutbildningarna har rätt inriktning. (www.arbetsformedlingen.se). Under 2011 fanns tio nationella och 34 regionala branschråd. (Arbetsförmedlingens årsredovisning 2011).

[43] Arbetsförmedlingens intranät (Vis).

förmedlingen genomför två gånger per år samt vilka behov som de olika branschorganisationerna lyfter fram.

De flesta utbildningar upphandlas nationellt, dvs. de tjänster som upphandlas är desamma men ett avtal tecknas för ett eller flera arbetsmarknadsområden. En utbildningsleverantör upphandlas per avtal. De flesta utbildningar upphandlas med successiva intag, t.ex. varje vecka, var 14:e dag eller en gång per månad.

Arbetsförmedlingen antar det anbud som uppfyller samtliga skall-krav och som får högst sammanlagda poäng vid prövning utifrån de utvärderingskriterier som anges i förfrågningsunderlaget. Betyget multipliceras sedan med viktningen för det aktuella utvärderingskriteriet. Vid lika poäng vinner det anbud som har det lägsta priset.

Utvärderingskriterierna varierar mellan olika utbildningar och över tid. I de upphandlingar som gällde 2011 utgjorde priset (pris per kursdeltagarvecka) normalt 30 procent av utvärderingskriterierna.

Under perioden 2008–2011 har cirka 60 procent av arbetsmarknadsutbildningarna anordnats av privata företag, mätt som andel av det genomsnittliga antalet kvarstående deltagare i programmet i slutet av varje månad (se diagram 2.9). Lernia, som är ett helägt statligt bolag, har under samma period stått för cirka 30 procent av utbildningarna. Resterande 10 procent består bl.a. av kommuner, folkhögskolor och högskolor.

Diagram 2.9 Respektive utbildningsanordnares andel (%) av kvarstående deltagare i arbetsmarknadsutbildning 2008–2011

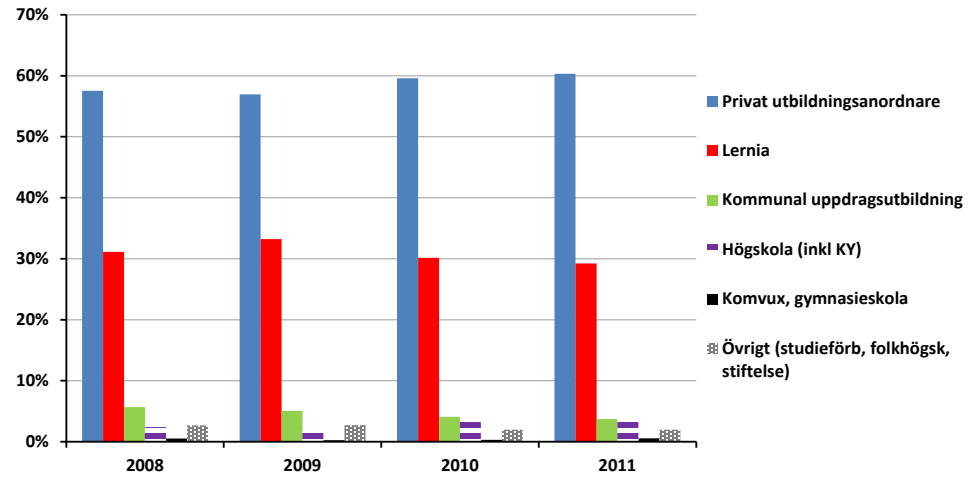

Källa: Arbetsförmedlingen, beställd statistik.

2.4.2 Yrkesvux

Kommunen behöver inte själv anordna yrkesvux utan utbildningarna kan även upphandlas av annan anordnare. Det är generellt sett vanligare att kurserna upphandlas av en extern utbildningsanordnare eller en annan kommun än att kommunen själv genomför utbildningen.

Vilken typ av anordnare som förekom i flest kommuner skilde sig åt mellan olika yrkesområden hösten 2011 (se tabell 2.4). Kurser inom omvårdnad anordnades dock oftast av kommunen i egen regi. Även kurser inom hotell och restaurang samt industri anordnades ofta av den egna kommunen, men inom dessa områden var det även vanligt med kurser upphandlade av externa anordnare.

Enligt Skolverkets uppföljning är det ingen större skillnad mellan hösten 2011 och de två föregående halvåren när det gäller vilka aktörer som anordnat kurser inom olika yrkesområden inom yrkesvux.

Tabell 2.4 Andel (%) kommuner som anordnat kurser inom olika yrkesområden hösten 2011 fördelat efter anordnare

	Egen regi	Annan kommun inom ett samverkans-område	Upphandlad av annan kommun	Upphandlad av extern utbildnings-anordnare
Barn och fritid	15	9	11	16
Media	10	5	5	15
Omvårdnad	64	26	19	41
Bygg	13	13	25	20
El	15	18	20	28
Energi	4	10	11	12
Fordon	17	18	20	18
Handel och administration	28	19	16	37
Hantverk	13	12	18	15
Hotell och restaurang	21	15	18	18
Industri	26	18	12	21
Livsmedel	10	6	14	12
Naturbruk	7	13	20	12

Anm. Tabellen redovisar svaren på en flervalsfråga. Flera typer av anordnare kan förekomma inom ett yrkesområde i en kommun.

Källa: Skolverket.

För yrkesvux finns inget enhetligt upphandlingsförfarande, utan kommunerna genomför upphandlingarna på olika sätt.

Samverkan med andra kommuner

Samverkan med andra kommuner förekommer i någon form i en stor andel av kommunerna. Endast fyra procent av kommunerna uppgav enligt Skol-

verkets uppföljning att de inte hade någon samverkan med andra kommuner hösten 2011 (se tabell 2.5). Många kommuner (77 procent) deltog i kontinuerliga träffar inom ett samverkansområde. Det var även en stor andel kommuner som svarade att de deltagit i nätverk för studie- och yrkesvägledare (74 procent) och att de genomfört en gemensam analys av utbildningsbehovet (71 procent).

Fler kommuner än i tidigare uppföljningar uppgav hösten 2011 att de ansökt om statsbidrag gemensamt och haft gemensam administration eller uppföljning. Andelen kommuner som har samverkansavtal om interkommunal ersättning eller gemensamt kursutbud har däremot minskat.

Tabell 2.5 Andel (%) kommuner som samverkat med andra kommuner hösten 2011 fördelat efter typ av samverkan

Typ av samverkan	Andel (%) kommuner
Kontinuerliga träffar med kommunrepresentanter inom ett samverkansområde	77
Nätverk för studie- och yrkesvägledare	74
Gemensam analys av utbildningsbehov	71
Gemensam ansökan om statsbidrag	70
Gemensam marknadsföring	58
Gemensam uppföljning	56
Gemensam administration	52
Samverkansavtal om interkommunal ersättning eller liknande	47
Gemensamt kursutbud	30
Annat	4
Ingen samverkan med andra kommuner	4

Källa: Skolverket.

Samråd med Arbetsförmedlingen och det lokala näringslivet

Som nämndes i avsnitt 2.3.2 ska kommunerna planera utbildningen i samråd med Arbetsförmedlingen och med företag, organisationer eller andra sammanslutningar som är verksamma inom de branscher som utbildningen är avsedd för.

Endast en kommun uppgav i Skolverkets uppföljning att inget samråd hade skett med Arbetsförmedlingen inför eller under 2011. Samråd med Arbetsförmedlingen skedde främst inför ansökan om statsbidrag. Det var 80 procent av kommunerna som svarade detta hösten 2011. Cirka 60 procent av kommunerna hade kontinuerliga samråd under året eller vid enstaka tillfällen vid behov.

Fem procent av kommunerna uppgav att de inte hade haft något samråd med det lokala näringslivet inför eller under 2011. Liksom vid samråd med Arbetsförmedlingen var det vanligast att samråd skedde inför ansökan om statsbidrag (66 procent). Samråd vid enstaka tillfällen vid behov var också vanligt (61 procent).

2.5 Sammanfattande jämförelse

Ovanstående jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux sammanfattas i tabell 2.6. Som framgår av tabellen finns det skillnader mellan de två utbildningsformerna, skillnader som också skulle kunna förklara eventuella kostnadsskillnader.

Tabell 2.6 Jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

	Arbetsmarknadsutbildning	Yrkesvux
Syfte	Stärka den enskildes möjligheter att få och behålla ett arbete, motverka arbetskraftsbrist	Motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning, nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras
Målgrupp	Personer som är minst 25 år, är eller riskerar att bli arbetslös, söker arbete genom AF	Personer som oavsett tidigare utbildning har en svag ställning på arbetsmarknaden.
Deltagare 2011/hösten 2011:		
-total antal deltagare	44 473	31 433
-andel kvinnor	39 %	68 %
-andel ungdomar (-24 år)	32 %	34 %
-andel äldre (55- år)	9 %	2 %
-andel utrikes födda	33 %	30 %
-andel funktionsnedsatta	18 %	-
Huvudsaklig sysselsättning före studierna:		
-i arbete	3 %	28 %
-arbetslös	17 %	-
-i program med aktivitetsstöd	79 %	-
-i studier	0 %	28 %
-annat	1 %	30 %[1]
-uppgift saknas	0 %	14 %
Studiefinansiering	Aktivitetsstöd motsvarande arbetslöshetsersättningen, dock högst 680 kr/dag och lägst 320 kr/dag (223 kr/dag om villkoren ej uppfylls)	Huvudsakligen studiemedel (62 %), i normalfallet 2 796 kronor i bidrag och 6 124 kronor i lån per månad (4 veckor)
Studieomfattning och studieform	Heltid (40 timmar per vecka) i normalfallet. Klassrumsundervisning, delar av tiden på en arbetsplats.	Heltid, deltid, kvällstid, distans, klassrum, på arbetplats.
Utbildningslängd	Längst 6 månader i normalfallet, kan förlängas för att uppfylla utbildningsmålet.	Varierar
Yrkesområde med flest deltagare	Tillverkning/hantverk (20 %)	Omvårdnad (40 %)
Utbildningsanordnare	Extern utbildningsanordnare	Egen regi, annan kommun, extern utbildningsanordnare
Upphandling	Nationellt/regionalt	Lokalt/regionalt

Syfte

Syftet med både arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux är att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning. Syftet med arbetsmarknadsutbildning är även att stärka individens möjligheter att få eller behålla ett arbete.

För yrkesvux är syftet även att utbildningen ska nå de grupper som saknar en gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras.

Målgrupp

Enligt regelverket för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesvux är målgruppen för de båda utbildningsformerna personer som har en svag ställning på arbetsmarknaden. I praktiken ser det dock annorlunda ut.

Som nämndes i avsnitt 2.1 var det bara drygt hälften av kommunerna som har behövt tillämpa regelverket när det gäller urval till yrkesvux. Av Skolverkets senaste uppföljning framgår att några kommuner gjort en egen tolkning av urvalskriteriet ”en svag ställning på arbetsmarknaden” och upprättat en lokal prioritetsordning.[44] Av rapporten framgår också att det förekommer att kommuner har upprättat ett kösystem när platserna inte räcker till.

Målgruppen för arbetsmarknadsutbildning är, i enlighet med instruktionen,[45] i praktiken personer som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Exempelvis är personer med långa inskrivningstider vid Arbetsförmedlingen, såsom deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin, prioriterade vid anvisning till arbetsmarknadsutbildning. Deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgaranti för ungdomar utgjorde 60 procent av det genomsnittliga antalet deltagare per månad 2011. För personer som står långt från arbetsmarknaden kan det ta längre tid att komma i arbete, vilket kan påverka utbildningens längd. Det kan också krävas mer motiverande och pedagogiska insatser, vilket kan kräva högre lärartäthet.

Deltagare i arbetsmarknadsutbildning anvisas till utbildningen, medan studerande i yrkesvux själva väljer att gå en utbildning.

Deltagare

Enligt tillgänglig statistik förefaller fördelningen av deltagare efter olika grupper att vara någorlunda lika, undantaget könsfördelningen. Andelen kvinnor är högre inom yrkesvux och andelen män är högre inom arbetsmarknadsutbildning. Detta är en återspegling både av kvinnors och mäns traditionella yrkesval och av skillnader i hur utbildningarna fördelar sig på olika yrkesområden (se nedan).

Andelen deltagare med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga uppgick till 18 procent inom arbetsmarknadsutbildning 2011. Motsvarande uppgift saknas för yrkesvux.

---

[44] Skolverket (2012), *Redovisning av regeringsuppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux* (dnr 2008:3782).
[45] Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

Huvudsaklig sysselsättning före studierna

Av tillgänglig statistik går det inte att utläsa om det är några skillnader i målgrupp när det gäller huvudsaklig sysselsättning före studierna, vilket både beror på skillnader i definitioner och på kvalitetsbrister i Skolverkets uppföljning. Av den statistik som finns förefaller dock studerande i yrkesvux i större utsträckning än deltagare i arbetsmarknadsutbildning ha ett arbete eller vara i studier före utbildningens start.

Studiefinansiering och kostnader för kurslitteratur m.m.

De studerande inom yrkesvux finansierar sina studier främst genom studiemedel, varav en del avser lån som ska betalas tillbaka. Deltagare i arbetsmarknadsutbildning får aktivitetsstöd under tiden i programmet, ett stöd för vilket man inte har någon återbetalningsskyldighet. Eftersom andelen kvinnor är högre inom yrkesvux och andelen män är högre inom arbetsmarknadsutbildning innebär detta att kvinnor i större utsträckning får finansiera sina studier själva, medan män i större utsträckning får sina studier finansierade av staten.

Arbetsmarknadsutbildning är, med något undantag, alltid kostnadsfri för individen, medan deltagare i yrkesvux kan få betala vissa utbildningskostnader själva.

Studerande som finansierar sina studier själva skulle kunna vara mer motiverade att genomföra utbildningen så snabbt som möjligt jämfört med studerande som får bidrag för sina studier. Utbildningstiden skulle av detta skäl kunna bli kortare för studerande på yrkesvux än deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Studerande som är mer motiverade kan också vara mer självgående och ansvarstagande och därmed kräva mindre lärarinsatser.

Studieomfattning och studieform

Arbetsmarknadsutbildning bedrivs i de flesta fall på heltid (40 timmar per vecka) i klassrum eller ute på en arbetsplats. Inom yrkesvux varierar däremot såväl studieomfattningen som studieformen. Även om heltidsstudier är vanligast inom yrkesvux, är det relativt vanligt även med deltids- och distansstudier. Kostnaden för distansstudier är normalt lägre än vid heltidsstudier, eftersom några lokalkostnader inte uppstår och läraren kan ansvara för fler elever samtidigt än vid klassrumsundervisning.

Utbildningslängd

Arbetsmarknadsutbildning ska i normalfallet vara korta utbildningar på högst sex månader enligt regelverket. När det gäller yrkesvux är utbildningens längd inte reglerad på detta sätt. Såväl arbetsmarknadsutbildning som yrkesvux är dock indelade i kortare moduler eller kurser. Utifrån individuella behov läser den enskilde en, flera eller samtliga moduler. Utbildningslängden kan därför variera mellan studerande, både inom arbetsmarknadsutbildning och inom yrkesvux.

Yrkesområde

När det gäller yrkesområden är skillnaderna stora mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. Omvårdnad dominerar inom yrkesvux med 40 procent av de studerande, medan utbildningar inom tillverkning/hantverk är vanligast (20 procent) inom arbetsmarknadsutbildning. Utbildningar inom vård och omsorg är inte lika kostnadskrävande som utbildningar riktade mot industrin, eftersom de bl.a. inte kräver några investeringar i olika typer av maskiner och utrustning. Vilka yrkesområden som dominerar inom respektive utbildningsform påverkar därmed kostnaderna.

Utbildningsanordnare och upphandling

Arbetsförmedlingen upphandlar all arbetsmarknadsutbildning. Yrkesvux kan anordnas såväl av kommunen i egen regi, av en annan kommun inom ett samverkansområde som upphandlas av annan kommun eller av externa utbildningsanordnare. Vem som anordnar utbildningen och på vilket sätt utbildningen upphandlats kan antas påverka kostnaden (se vidare avsnitt 1.2.3).

De flesta av Arbetsförmedlingens utbildningar upphandlas nationellt, där utbildningsanordnaren lämnar anbud på ett eller flera arbetsmarknadsområden. Kommunerna upphandlar däremot sina utbildningar på en lokal eller regional marknad.

3 Skillnader i kostnader för fyra utbildningsinriktningar

Statskontorets iakttagelser

Arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux, både räknat som kostnad per deltagarvecka och kostnad per deltagare. Undantaget är Arbetsförmedlingens yrkesförarutbildningar som är billigare än kommunernas räknat som kostnad per deltagare. Detta framgår av Statskontorets kartläggning av skillnader i kostnader för utbildningar inom omvårdnad, el och svets samt yrkesförarutbildningar med inriktning lastbil/godstranport.

Inom omvårdnad var arbetsmarknadsutbildning 50 procent dyrare än yrkesvux, beräknat som såväl kostnad per deltagarvecka som per deltagare. För övriga tre utbildningsinriktningar var arbetsmarknadsutbildning mellan 120 och 140 procent dyrare per deltagarvecka än yrkesvux. Räknat per kursdeltagare var elutbildning 160 procent dyrare som arbetsmarknadsutbildning än som yrkesvux. Motsvarande andel för svetsutbildning var 60 procent. Yrkesförarutbildningen var däremot 20 procent billigare som arbetsmarknadsutbildning än som yrkesvux.

Av Statskontorets kartläggning framgår även att det är stora geografiska skillnader i utbildningskostnader. Det gäller såväl arbetsmarknadsutbildning som yrkesvux.

Statskontoret ska enligt uppdraget göra en fördjupad kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux avseende ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär. Statskontoret har valt följande utbildningsinriktningar för jämförelsen: omvårdnad, el, svets samt yrkesförare med inriktning godstransport/lastbil. Utgångspunkter för valet beskrivs närmare i avsnitt 1.2.1.

Enligt uppdraget ska kostnadsjämförelsen mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux avse ett begränsat antal kommuner och regioner. Statskontoret har emellertid valt att även genomföra en totalundersökning för de fyra utbildningsinriktningarna i urvalet.

Uppgifterna om kostnader för arbetsmarknadsutbildning är hämtade från Arbetsförmedlingens utbildningsregister. För yrkesvux saknas kostnadsuppgifter på central nivå. Vi har därför med hjälp av en webbenkät försökt samla in uppgifter om yrkesvux från de kommuner som angett en kontaktperson för yrkesvux till Skolverket. Svarsfrekvensen i undersökningen var 72 procent (199 kommuner). Antalet kommuner som svarat på enskilda frågor kan

dock i vissa fall vara få. Hur enkätundersökningen genomförts beskrivs närmare i bilaga 2.

De insamlade uppgifterna för yrkesvux avser utbildningar som påbörjades höstterminen 2011. För arbetsmarknadsutbildning avser uppgifterna utbildningar som genomfördes under hela 2011.

I avsnitt 3.1 redovisas kostnaden för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesvux dels med avseende på kostnad per deltagarvecka, dels med avseende på kostnad per deltagare. I avsnitt 3.2 redovisas geografiska variationer i utbildningskostnader som förekommer såväl inom arbetsmarknadsutbildning som inom yrkesvux. Kapitlet avslutas med en sammanfattande kostnadsjämförelse i avsnitt 3.3. En analys av orsakerna till de identifierade kostnadsskillnaderna redovisas i kapitel 4.

3.1 Kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

De kostnadsuppgifter som redovisas i detta avsnitt avser, i de fall utbildningen är upphandlad av en extern utbildningsanordnare, det pris som Arbetsförmedlingen respektive kommunen upphandlat utbildningen till. Arbetsförmedlingen upphandlar all arbetsmarknadsutbildning, medan kommunen även kan välja att genomföra utbildningen i egen regi eller t.ex. i samverkan med andra kommuner.

De kostnadsuppgifter vi efterfrågat i enkäten är kommunens kostnader för att genomföra utbildningen, exklusive kostnader som inte är direkt kopplade till själva utbildningen (t.ex. kostnader för upphandlingsadministration och skolledning). Det finns enligt Statskontoret en risk att de kostnadsuppgifter som kommunerna har angett för utbildningar som anordnats i egen regi är mer osäkra än utbildningar som handlats upp, eftersom det trots angivna anvisningar är något oklart vilka kostnadsposter som kommunerna räknat in i de redovisade uppgifterna.

3.1.1 Arbetsmarknadsutbildning

I tabell 3.1 redovisas en sammanställning av de insamlade kostnadsuppgifterna för arbetsmarknadsutbildning fördelat på de fyra utbildningsinriktningarna i urvalet. Arbetsförmedlingen upphandlar sina utbildningar i pris per kursdeltagarvecka, i fortsättningen benämnt deltagarvecka. Av tabellen

framgår att under 2011 var omvårdnadsutbildningar[46] billigast med i genomsnitt 1 181 kronor per deltagarvecka, följt av elutbildningar (2 752 kronor/deltagarvecka) och svetsutbildningar (3 495 kronor/deltagarvecka). Yrkesförarutbildningarna (med inriktning lastbil) var den dyraste utbildningen med 5 196 kronor per deltagarvecka. Genomsnittskostnaderna varierar med andra ord mellan utbildningarna, vilket är väntat eftersom utbildningar bl.a. har olika innehåll och därför kan kosta olika.

Men kartläggningen visar att det även finns stora kostnadsskillnader mellan olika arbetsmarknadsområden för en och samma utbildning, vilket framgår av intervallen i tabell 3.1 (se även avsnitt 3.2). Detta gäller för samtliga utbildningsinriktningar i urvalet.

Utbildningar inom omvårdnad baseras på uppgifter för 14 arbetsmarknadsområden. Utbildningar inom el baseras på 15 arbetsmarknadsområden, svetsutbildningar på 49 arbetsmarknadsområden och yrkesförare med inriktning godstransport på 20 arbetsmarknadsområden. Kostnadsuppgiften för ett visst arbetsmarknadsområde kan dock i vissa fall avse flera arbetsmarknadsområden. Omvårdnadsutbildningarna omfattar totalt 24 arbetsmarknadsområden, elutbildningarna 19 arbetsmarknadsområden och yrkesförarutbildningarna 50 arbetsmarknadsområden. Svetsutbildningarna omfattar totalt 49 arbetsmarknadsområden, dvs. samma antal som i tabell 3.1.

En deltagare behöver inte vara bosatt inom samma arbetsmarknadsområde som utbildningen genomförs. De flesta arbetsmarknadsutbildningar är öppna för arbetssökande från hela landet, även om de arbetssökande i stor utsträckning kommer från samma arbetsmarknadsområde.

Tabell 3.1 Kostnad per deltagarvecka (genomsnitt), intervall samt antal arbetsmarknadsområden (AMO) för arbetsmarknadsutbildningar genomförda under 2011, fördelat efter utbildningsinriktning

Utbildningsinriktning	Kostnad per deltagarvecka (kronor)	Intervall AMO (kronor)	Antal AMO
Omvårdnad	1 181	647-1 722	14
El	2 752	1 785-4 996	15
Svets	3 495	2 620-5 595	49
Yrkesförare (lastbil)	5 196	4 200-6 800	20

Källa: Arbetsförmedlingen.

[46] Enligt Arbetsförmedlingens förfrågningsunderlag ska anbudsgivarna lämna två priser, ett pris för varje geografiskt område där anbudsgivaren lämnar anbud och ett pris för en extra språkresurs på de orter där Svenska för invandrare (SFI) saknas. Kostnaden för arbetsmarknadsutbildning i tabell 3.1 avser genomsnittet av dessa två priser. Arbetsmarknadsutbildningen i arbetsmarknadsområde Eskilstuna hade endast en deltagare och i arbetsmarknadsområde Göteborg var utbildningen endast inriktad mot äldreomsorg. Inga uppgifter för dessa två arbetsmarknadsområden har därför tagits med i jämförelsen.

För att kunna analysera huvudmännens kostnader behöver även kostnaden per kurs eller kursdeltagare kartläggas. Utbildningens längd påverkar naturligtvis kostnaden per kursdeltagare. För att få fram den genomsnittliga kostnaden per kursdeltagare har den genomsnittliga kostnaden per kursdeltagarvecka multiplicerats med den genomsnittliga utbildningstiden för respektive utbildningsinriktning. Resultatet framgår av tabell 3.2 Elutbildningar var dyrast med 104 576 kronor per deltagare, följt av svets (76 890 kronor/deltagare) och yrkesförarutbildning (67 548 kronor/deltagare). Utbildningar inom omvårdnad var billigast, även sett till kostnad per deltagare, med 63 774 kronor.

Tabell 3.2 Kostnad per kursdeltagare för arbetsmarknadsutbildningar genomförda 2011 fördelat efter utbildningsinriktning, genomsnitt

Utbildningsinriktning	Kostnad per deltagarvecka (kronor)	Utbildningstid (veckor)	Kostnad per kursdeltagare (kronor)
Omvårdnad	1 181	54	63 774
El	2 752	38	104 576
Svets	3 495	22	76 890
Yrkesförare (lastbil)	5 196	13	67 548

Anm. Utbildningstid avser sammanlagd kurstid sedan 2010 för (unika) personer som fullföljt en utbildning under 2011.

Källa: Arbetsförmedlingen, egen bearbetning.

3.1.2 Yrkesvux

När det gäller yrkesvux är det vanligt att ange kostnaden för en utbildning i kronor per verksamhetspoäng. Det är också denna kostnadsuppgift som vi har efterfrågat i enkäten. För att kunna jämföra med kostnaden för arbetsmarknadsutbildning, dvs. kostnad per deltagarvecka (heltid), har dessa kostnadsuppgifter därefter multiplicerats med det normala antalet verksamhetspoäng per vecka för en heltidsstuderande i kommunal vuxenutbildning, dvs. 20.[47]

I tabell 3.3 redovisas de genomsnittliga kostnaderna för de kommuner som har svarat på enkäten och som dessutom har angett efterfrågade kostnadsuppgifter. För omvårdnadsutbildningen är den beräknade genomsnittskostnaden baserad på uppgifter från 79 kommuner (av totalt 159 kommuner som har svarat att de anordnar omvårdnadsutbildning), för elutbildningen 53 (av 78) kommuner, svetsutbildningen 45 (av 69) kommuner och yrkesförarutbildningen 28 (av 45) kommuner.

[47] Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning, 2 kap. 2 §.

Som framgår av tabellen var utbildningar inom omvårdnad de billigaste av de fyra inriktningarna i urvalet med i genomsnitt 799 kronor per deltagarvecka, följt av el (1 256 kronor/deltagarvecka) och svets (1 528 kronor/deltagarvecka). Yrkesförarutbildningarna (godstransport) var den dyraste utbildningen med 2 186 kronor per deltagarvecka.

Liksom för arbetsmarknadsutbildning var det en stor spridning i kostnaderna mellan olika kommuner även för en och samma utbildningsinriktning. Omvårdnadsutbildningen varierade från 460 kronor per deltagarvecka i den billigaste kommunen till 1 480 kronor per deltagarvecka i den dyraste kommunen. De övriga tre utbildningsinriktningarna visar liknande spridning (se tabell 3.3).

Tabell 3.3 Genomsnittlig kostnad, intervall samt antal kommuner som genomfört yrkesvux hösten 2011, fördelat efter utbildningsinriktning

Utbildningsinriktning	Genomsnittlig kostnad (kronor)		Intervall kommuner	Kommuner
	per verksamhetspoäng	per deltagarvecka	(kronor/vecka)	(antal)
Omvårdnad	40	799	460-1 480	79
El	63	1 256	860-1 860	53
Svets	76	1 528	960-3 000	45
Yrkesförare (godstransport)	109	2 186	1 240-3 520	28

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Kommuner saknar i allmänhet uppgifter om genomsnittlig utbildningstid. I enkäten ställde vi i stället en fråga om hur stor andel av eleverna som kommunen bedömer kommer att gå en hel utbildning, dvs. samtliga karaktärskurser inom ett program.

Den stora majoriteten av kommunerna i enkätundersökningen angav att minst tre fjärdedelar (76–100 procent) av deltagarna kommer att gå hela utbildningen (se avsnitt 4.7.2). För omvårdnadsutbildningen angav åtta av tio kommuner detta, för elutbildningen sju av tio kommuner och för svetsutbildningen närmare tre fjärdelar av kommunerna.

När det gäller yrkesförare så utgår statsbidrag endast för en sammanhållen utbildning. Närmare 90 procent av kommunerna har också svarat att mellan 75 och 100 av deltagarna kommer att gå hela utbildningen.

För att kunna jämföra med arbetsmarknadsutbildning har vi i tabell 3.4 gjort vissa antaganden för att kunna beräkna kostnaden per kursdeltagare i yrkesvux. För yrkesvux finns inga uppgifter om hur många poäng som motsvarar en hel utbildning, eftersom detta är upp till varje kommun att bestämma. I samråd med Skolverket har vi antagit att en omvårdnadsutbildning i normalfallet motsvarar 1 350 verksamhetspoäng och en yrkesförarutbildning motsvarar 800 verksamhetspoäng. För el- och svetsutbildningar har vi antagit att dessa utbildningar i normalfallet motsvarar 800 poäng, vilket är det antal poäng som behövs för att statsbidraget ska kunna utgå för en årsplats. Där-

efter har vi gjort antagandet att 80 procent av deltagarna går en hel utbildning, med undantag för yrkesförarutbildningen där vi antagit att samtliga deltagare går en hel utbildning.

Utifrån dessa antaganden var den genomsnittliga kostnaden per deltagare inom yrkesvux cirka 87 400 kronor för en yrkesförarutbildning, cirka 50 000 kronor för en svetsutbildning och cirka 43 100 kronor för en omvårdnadsutbildning. Billigast per kursdeltagare var elutbildningen med cirka 40 200 kronor.

Tabell 3.4 Kostnad per kursdeltagare inom yrkesvux med start hösten 2011 fördelat efter utbildningsinriktning, genomsnitt

Utbildningsinriktning	Kostnad per verksamhetspoäng (kronor)	Totalt antal poäng	Andel som går en hel utbildning	Kostnad per kursdeltagare (kronor)
Omvårdnad	40	1 350	0,80	43 092
El	63	800	0,80	40 192
Svets	76	800	0,80	48 896
Yrkesförare (godstransport)	109	800	1,00	87 440

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

3.2 Geografiska variationer i utbildningskostnader

Statskontoret har noterat att det förekommer förhållandevis stora geografiska variationer i kostnaden för att genomföra de fyra utbildningarna i kartläggningen ovan. Det gäller för såväl arbetsmarknadsutbildning som yrkesvux.

Nedan redovisas en sammanställning över hur kostnaderna för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesvux varierar mellan olika arbetsmarknadsområden för respektive utbildningsinriktning.

3.2.1 Omvårdnad

Om vi utgår ifrån arbetsmarknadsområden där båda utbildningsformerna finns representerade, dvs. där Arbetsförmedlingen och åtminstone en av kommunerna i regionen erbjuder omvårdnadsutbildning, var kostnaden räknat i kronor per deltagarvecka i genomsnitt cirka 35 procent högre för arbetsmarknadsutbildning än för yrkesvux. I dessa regioner kostade arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt 1 097 kronor per deltagarvecka och motsvarande kostnad för yrkesvux var 810 kronor per deltagarvecka.

Att genomsnittskostnaden för arbetsmarknadsutbildning var 35 procent dyrare än yrkesvux innebär inte att kostnadsskillnaden var lika stor i alla regioner. I vissa regioner var utbildningen till och med billigare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux (se diagram 3.1). Eftersom omvårdnadsutbildning inte genomförs i alla arbetsmarknadsområden eller

kommuner finns det endast uppgift för 21 (av 55) arbetsmarknadsområden i diagram 3.1.

Diagram 3.1 Kostnadsjämförelse (kronor/deltagarvecka) mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux per arbetsmarknadsområde, omvårdnadsutbildning.

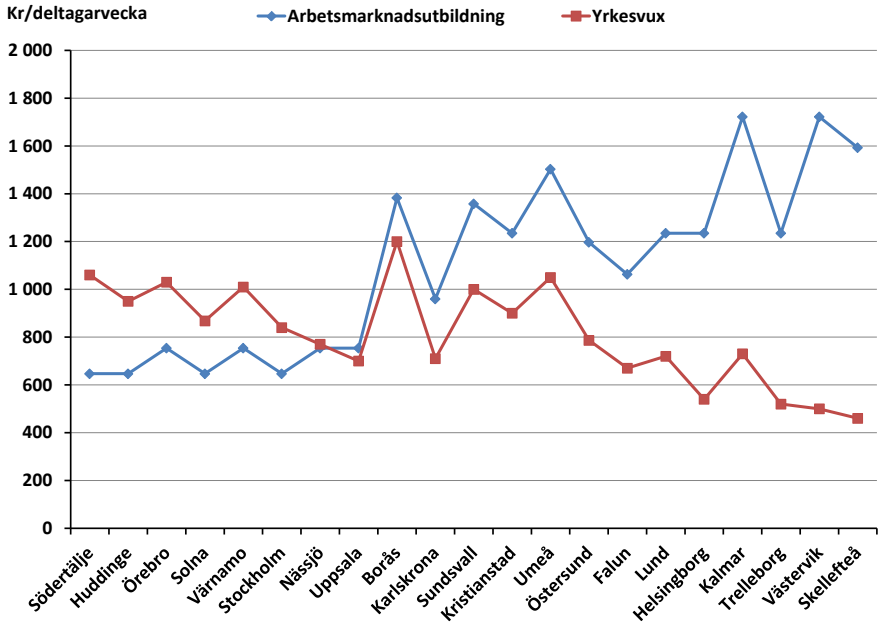

Källor: Arbetsförmedlingen samt Statskontorets enkätundersökning.

3.2.2 Elutbildning

När det gäller elutbildning var kostnaden i genomsnitt dubbelt så hög inom arbetsmarknadsutbildning som inom yrkesvux i de arbetsmarknadsområden där båda utbildningsformerna fanns representerade. I dessa regioner kostade arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt 2 577 kronor per deltagarvecka och motsvarande kostnad för yrkesvux var 1 326 kronor per deltagarvecka.

Det finns även i detta fall stora geografiska variationer (se diagram 3.2), men till skillnad från omvårdnadsutbildning var Arbetsförmedlingens elutbildningar dyrare än kommunernas i samtliga arbetsmarknadsområden. För elutbildning fanns uppgift för endast 11 arbetsmarknadsområden.

Diagram 3.2 Kostnadsjämförelse (kronor/deltagarvecka) mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux per arbetsmarknadsområde, elutbildning

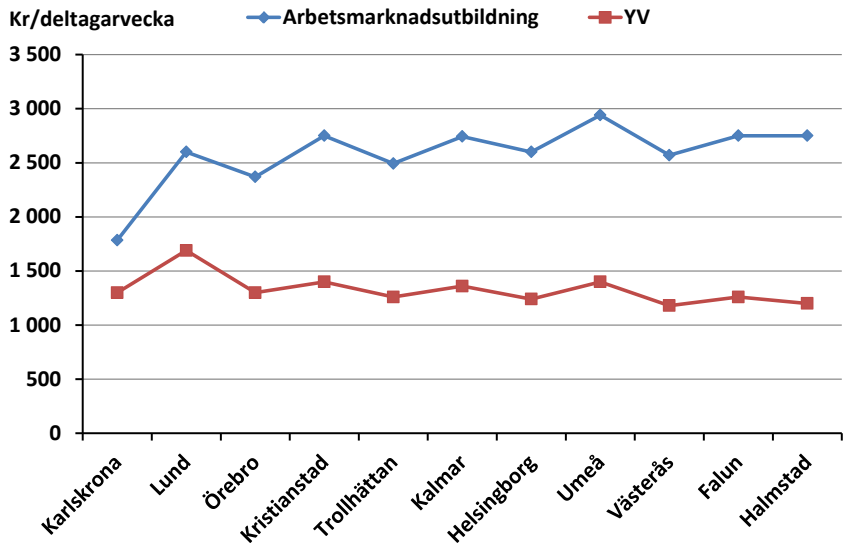

Källor: Arbetsförmedlingen samt Statskontorets enkätundersökning.

3.2.3 Svetsutbildning

Vad beträffar svetsutbildning var kostnaden i genomsnitt drygt dubbelt så hög om den genomförs som arbetsmarknadsutbildning än som yrkesvux i de arbetsmarknadsområden där båda utbildningsformerna fanns representerade. I dessa regioner kostade arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt 3 270 kronor per deltagarvecka och motsvarande kostnad för yrkesvux var 1 546 kronor per deltagarvecka.

Det fanns även i detta fall stora geografiska variationer, vilket illustreras av diagram 3.3. I samtliga arbetsmarknadsområden var Arbetsförmedlingens svetsutbildningar dyrare än kommunernas. För svetsutbildningar fanns uppgifter för 23 arbetsmarknadsområden.

Diagram 3.3 Kostnadsjämförelse (kronor/deltagarvecka) mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux per arbetsmarknadsområde, svetsutbildning

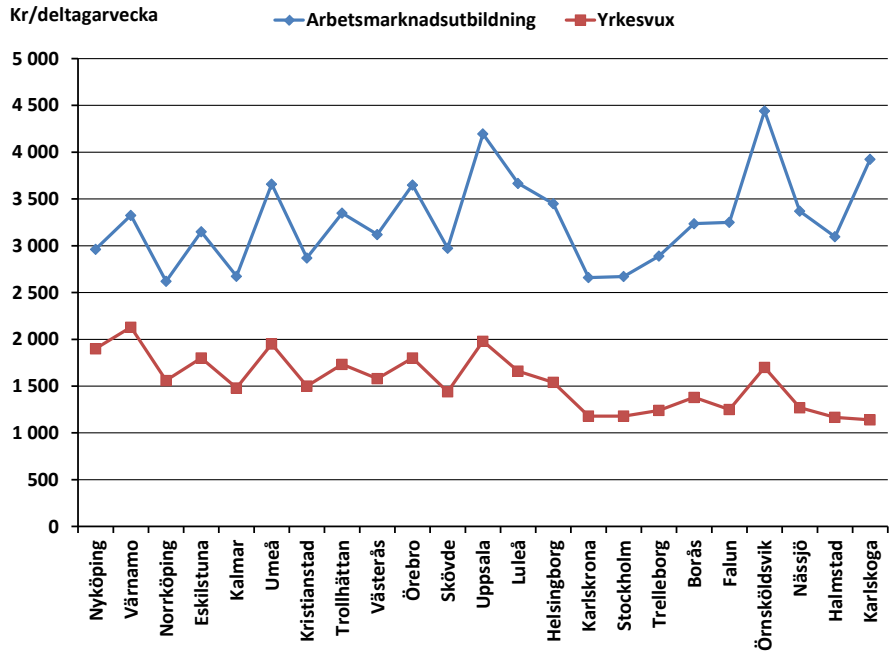

Källor: Arbetsförmedlingen samt Statskontorets enkätundersökning.

3.2.4 Yrkesförarutbildning

Även när det gäller yrkesförarutbildning var kostnaden i genomsnitt drygt dubbelt så hög inom arbetsmarknadsutbildning som inom yrkesvux i de arbetsmarknadsområden där båda utbildningsformerna fanns representerade. I dessa regioner kostade arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt 4 982 kronor per deltagarvecka och motsvarande kostnad för yrkesvux var 2 298 kronor per deltagarvecka.

De geografiska variationerna illustreras i diagram 3.4. För yrkesförarutbildning fanns det uppgifter för 17 arbetsmarknadsområden.

Diagram 3.4 Kostnadsjämförelse (kronor/deltagarvecka) mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux per arbetsmarknadsområde, yrkesförarutbildning (lastbil/godstransport)

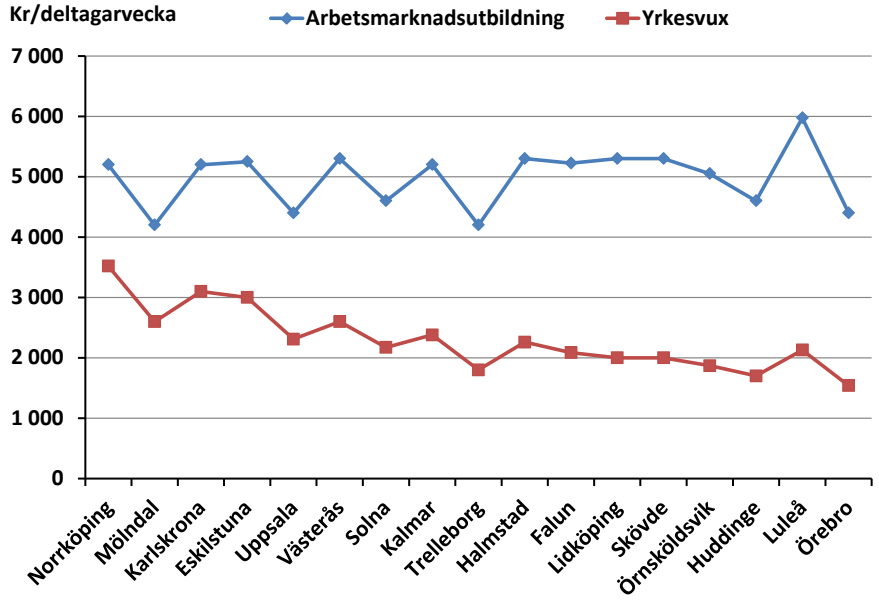

Källor: Arbetsförmedlingen samt Statskontorets enkätundersökning.

3.3 Sammanfattande jämförelse

Utgångspunkten för Statskontorets totalundersökning var att den skulle omfatta samtliga yrkesinriktade vuxenutbildningar på gymnasial nivå (inom fyra utbildningsinriktningar) som genomförts av de två huvudmännen, dvs. Arbetsförmedlingen och kommunerna, under 2011. Även om enkätundersökningen hade en relativt hög svarsfrekvens var antalet kommuner som angett efterfrågade kostnadsuppgifter relativt begränsat. De beräknade genomsnittskostnaderna för riket är därför behäftade med viss osäkerhet. När det gäller Arbetsförmedlingens utbildningar baseras kostnadsuppgifterna på registerdata. Motsvarande osäkerhet föreligger därför inte för arbetsmarknadsutbildning.

Resultatet av kartläggningen av kostnadsskillnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux redovisas i tabell 3.5.

Tabell 3.5 Kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning (AUB) och yrkesvux för fyra utbildningsinriktningar, kronor per deltagarvecka (genomsnitt)

Utbildningsinriktning	Arbetsmarknads-utbildning (kr/vecka)	Yrkesvux (kr/vecka)	Kostnadsskillnad AUB-yrkesvux (kr/vecka)	Kvot AUB/yrkesvux
Omvårdnad	1 181	799	382	1,5
El	2 752	1 256	1 496	2,2
Svets	3 495	1 528	1 967	2,3
Yrkesförare (lastbil)	5 196	2 186	3 010	2,4

Källa: Arbetsförmedlingen, Statskontorets enkätundersökning, egna beräkningar.

Som framgår av tabellen är arbetsmarknadsutbildning dyrare än yrkesvux för samtliga utbildningsinriktningar i urvalet. I antal kronor per deltagarvecka var skillnaderna minst för omvårdnadsutbildningar, följt av el- och svetsutbildningar. Störst var kostnadsskillnaden för yrkesförarutbildningar. Under 2011 var en omvårdnadsutbildning som genomfördes av Arbetsförmedlingen i genomsnitt 382 kronor dyrare per deltagarvecka än motsvarande utbildning som genomfördes av kommunerna. En yrkesförarutbildning inom arbetsmarknadsutbildning var i genomsnitt 3 010 kronor dyrare per deltagarvecka än motsvarande utbildning inom yrkesvux.

I tabellen anges även en kostnadskvot mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. En kvot som är lika med 1 innebär att det inte finns några kostnadsskillnader mellan utbildningarna. En kvot som är mindre än 1 innebär att arbetsmarknadsutbildning är billigare än yrkesvux och en kvot som är större än 1 innebär att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux.

Även procentuellt sett var kostnadsskillnaden minst för utbildningar inom omvårdnad med en kvot på 1,5. Kvoterna för de övriga utbildningsinriktningarna var dock i stort sett lika, med 2,2 för elutbildningar, 2,3 för svetsutbildningar och 2,4 för yrkesförarutbildningar. I dessa tre fall var Arbetsförmedlingens utbildningar alltså ungefär dubbelt så dyra som kommunernas.

En jämförelse av kostnaden per deltagare visar på samma sätt som en jämförelse av kostnaden per deltagarvecka att en arbetsmarknadsutbildning inom omvårdnad var i genomsnitt 50 procent dyrare än inom yrkesvux (se tabell 3.6). Kvoten för svetsutbildning var 1,6 och för elutbildning 2,6. Däremot var kostnaden per deltagare för en yrkesförarutbildning i genomsnitt 20 procent billigare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux.

Det är viktigt att poängtera att uppgifterna om kostnader per deltagare för yrkesvux är behäftade med stor osäkerhet, bl.a. eftersom de bygger på flera antaganden.

Tabell 3.6 Kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning (AUB) och yrkesvux för fyra utbildningsinriktningar, kronor per deltagare (genomsnitt)

Utbildningsinriktning	Arbetsmarknads-utbildning (kr/deltagare)	Yrkesvux (kr/deltagare)	Kostnadsskillnad AUB-yrkesvux (kr/deltagare)	Kvot AUB/yrkesvux
Omvårdnad	63 774	43 092	20 682	1,5
El	104 576	40 192	64 384	2,6
Svets	76 890	48 896	27 994	1,6
Yrkesförare (lastbil)	67 548	87 440	-19 892	0,8

Källa: Arbetsförmedlingen, Statskontorets enkätundersökning, egna beräkningar.

Som framgår av kartläggningen ovan finns det stora geografiska variationer i utbildningskostnader. Det gäller såväl arbetsmarknadsutbildning som yrkesvux.

I kapitel 4 analyserar vi med hjälp av teori och empiri orsakerna till de identifierade kostnadsskillnaderna.

4 Orsaker till identifierade kostnadsskillnader

Statskontorets samlade bedömning

Arbetsmarknadsutbildning är mer regelstyrd än yrkesvux

Att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux kan delvis förklaras av att innehållet i utbildningarna varierar, åtminstone när det gäller el, svets och yrkesförare. Arbetsförmedlingen ställer generellt högre krav än kommunerna på att deltagarna ska få praktik och att utbildningen i större utsträckning ska leda fram till certifikat eller yrkesbevis enligt branschstandard. Arbetsmarknadsutbildning bedrivs dessutom alltid som klassrumsundervisning och aldrig på distans, vilket förekommer inom yrkesvux. Inom arbetsmarknadsutbildning är delar av utbildningstiden förlagda till en arbetsplats, medan det inte alltid är fallet inom yrkesvux.

Upphandlad utbildning är billigare än utbildning i egen regi

Kostnaden är högre i genomsnitt för kommuner som genomför utbildning i egen regi än för kommuner som väljer att handla upp. Det gäller framför allt omvårdnadsutbildning. Att kommuner väljer att anordna i egen regi kan följaktligen inte förklara att arbetsmarknadsutbildning (där all utbildning upphandlas) är dyrare än yrkesvux.

Upphandlingsförfarandet påverkar priset på upphandlad utbildning

Statskontorets undersökning indikerar att kommunerna tillmäter priset en större vikt i sina upphandlingar än Arbetsförmedlingen, som i sin tur ställer tydligare krav på kvalitet och innehåll, ofta med utgångspunkt i branschens specifika kompetenskrav, och därför kan acceptera ett högre pris. Skillnader i upphandlingsförfarandet kan därför vara en bidragande orsak till att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux.

Skillnader i konkurrens i upphandling kan delvis förklara kostnadsskillnader

Statskontorets kartläggning visar att konkurrensen i upphandling är större för kommunerna än för Arbetsförmedlingen inom omvårdnadsutbildning, men att konkurrensen är likvärdig inom övriga tre utbildningsinriktningar. Större konkurrens bör enligt teorin leda till lägre priser.

Arbetsmarknadsutbildningens deltagare står längre från arbetsmarknaden än deltagare inom yrkesvux

Kostnaden för att utbilda individer inom en viss målgrupp kan påverkas av hur långt från arbetsmarknaden som målgruppen befinner sig. Statskontorets analys indikerar att Arbetsförmedlingens deltagare generellt sett står längre från arbetsmarknaden än deltagare inom yrkesvux. Det har däremot varit svårt att empiriskt visa vilken påverkan som variationerna i målgrupp har haft på utbildningskostnad.

4.1 Inledning

Som framgår av kapitel 3 finns det tydliga variationer i utbildningskostnad mellan:

- utbildningsinriktningar (omvårdnad, el, svets och yrkesförare)
- regioner (kommuner och arbetsmarknadsområde)
- utbildningsformer (arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux).

Att det finns kostnadsskillnader mellan de fyra utbildningsinriktningarna är inte så uppseendeväckande, eftersom innehållet i de olika utbildningarna kan variera. Men Statskontorets kartläggning visar också att det finns stora variationer i kostnaden för att genomföra en utbildning beroende på i vilken geografisk region som utbildningen anordnas och om det är Arbetsförmedlingen eller kommunerna i regionen som anordnar utbildningen.

De faktorer som enligt den teoretiska diskussionen i kapitel 1 skulle kunna påverka kostnaden för att genomföra en utbildning är:

- utbildningsinnehåll
- flexibilitet i studieform
- typ av utbildningsanordnare
- upphandlingsförfarande
- konkurrens och skalfördelar
- målgrupp
- produktionsfaktorer.

Det har inte varit möjligt att samla in information om hur kostnaderna för utbildningar har fördelats mellan produktionsfaktorer som lokaler, lärare, läromedel, maskiner och annan utrustning. Detta beror på att många utbildningar inom yrkesvux, liksom alla arbetsmarknadsutbildningar, är upphandlade. Kommunerna och Arbetsförmedlingen saknar därför denna information. Kostnadsskillnader som beror på variationer i användningen av och priset på olika produktionsfaktorer har vi därför inte kunnat analysera explicit. Både variationer i användningen av och variationer i priset på produktionsfaktorer fångas däremot in implicit genom övriga studerade kostnadspåverkande faktorer.

4.2 Utbildningsinnehåll

Med utbildningsinnehåll avses *vad* deltagarna läser, praktiserar och lär sig under en utbildning, dvs. allt det som avgör deltagarnas kunskap och kompetens efter slutförd utbildning. *Hur* utbildningen genomförs, t.ex. vilken slags flexibilitet i studieform som erbjuds deltagarna, diskuteras i avsnitt 4.3.

Nedan kartlägger vi först möjligheterna till variationer i utbildningsinnehåll mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux med utgångspunkt i de

regelverk som styr Arbetsförmedlingens och kommunernas val av upplägg, innehåll och genomförande av utbildningarna. Därefter diskuterar vi specifika aspekter på utbildningsinnehåll som validering, certifiering och yrkeskompetensbevis.

4.2.1 Arbetsmarknadsutbildning är mer regelstyrd än yrkesvux

Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från Arbetsförmedlingens och ett begränsat antal kommuners förfrågningsunderlag vid upphandling av utbildning inom de fyra inriktningarna som ingår i vår kartläggning. Information har även inhämtats genom intervjuer med företrädare för Arbetsförmedlingen och Skolverket samt med kommunerna i urvalet och några utbildningsanordnare. För yrkesvux har därutöver information från Skolverkets webbplats (www.skolverket.se, Kursinfokursplaner) inhämtats.

Skillnader i utbildningsinnehåll inom respektive utbildningsform

Arbetsförmedlingen handlade upp de omvårdnadsutbildningar och yrkesförarutbildningar med inriktning på lastbil som genomfördes 2011 genom nationella upphandlingar. Innehållet i dessa utbildningar bör därför inte variera mellan olika arbetsmarknadsområden.[48] Utbildningar inom elteknik och automation samt svets- och plåtbearbetning upphandlades däremot för respektive arbetsmarknadsområde, vilket gör att utbildningsinnehållet i princip skulle kunna variera över landet. Vid en granskning av upphandlingsunderlagen förefaller dock innehållet i utbildningarna vara förhållandevis lika över landet. Detta har bekräftats av Arbetsförmedlingen.

Statsbidraget för yrkesvux ges endast till orienteringskurser och nationella kurser inom ämnen som i gymnasieskolan utgör yrkesämnen inom yrkesprogram eller som ingår i en utbildning till yrkesförare för person- eller godstransporter.[49] De flesta programmen är uppdelade i olika inriktningar under andra och tredje året och det är Skolverket som beslutar om vilka kurser som ska vara obligatoriska i en nationell inriktning.[50] Kursinnehållet inom yrkesvux bör därmed vara lika mellan kommunerna, men däremot kan sammansättningen av kurser till en utbildning variera mellan kommunerna. Därför kan även utbildningsinnehållet variera mellan olika kommuner.

Sammanfattningsvis bör det inte finnas några betydande skillnader i innehållet i en viss utbildning mellan olika delar av landet när det gäller arbetsmarknadsutbildning. Däremot kan sådana skillnader förekomma inom yrkesvux. Som framgår av diskussionen nedan kan det också finnas skillnader i utbildningsinnehåll mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux för

[48] Däremot lämnar utbildningsanordnarna anbud per geografiskt område, vilket kan leda till geografiska prisskillnader av andra skäl än variationer i innehåll.
[49] Förordning (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, 1a och 7b §§.
[50] www.skolverket.se, Kursinfo-kursplaner.

respektive utbildningsinriktning som ingår i Statskontorets kartläggning, särskilt inom el, svets och yrkesförare (lastbil). Mer information om utbildningarnas innehåll finns i bilaga 2.

Omvårdnad

För omvårdnadsutbildning bör det inte finnas några stora variationer i utbildningsinnehåll mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. Anledningen är att Arbetsförmedlingen upphandlar omvårdnadsutbildningar indelade i moduler som motsvarar delkurserna i karaktärsämnen på nationella omvårdnadsprogrammet i gymnasieskolan (minst 1 350 poäng).[51] Samtliga avklarade kurser ger betyg och utbildningen ger kursdeltagarna undersköterskekompetens med tillhörande inriktningar, på samma sätt som utbildningar inom yrkesvux.

El

Det finns generella skillnader i utbildningsinnehåll mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux inom elutbildning. En skillnad är förekomsten av påbyggnadsutbildning. Arbetsförmedlingens upphandlingar av elutbildning innehåller moduler med påbyggnadsutbildning med olika inriktning. Dessa utbildningar är avsedda för deltagare med tidigare förvärvad utbildning och/eller tidigare erfarenhet inom området. Motsvarande kurser förekommer inte alltid inom yrkesvux.

En annan skillnad är att elutbildning inom arbetsmarknadsutbildning specifikt ska leda fram till de krav på kunskaper och färdigheter som branschen ställer. Målet med utbildningen är att deltagarna ska vara anställningsbara som lärlingar och ges förutsättningar att nå ett certifikat för elektriker (yrkesbevis) efter utbildningen. Samma tydliga krav finns inte inom yrkesvux, vilket också framkommer i några av de intervjuer som Statskontoret genomfört. När det gäller yrkesvux ska elutbildningen enligt Skolverkets webbplats (www.skolverket.se, Kursinfokursplaner) bl.a. ge grund för fortsatt lärande i arbetslivet och för fortsatta studier.

Svets

Statskontorets granskning visar att det finns skillnader i utbildningsinnehåll mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux även inom svetsutbildning. En skillnad är att arbetsmarknadsutbildning till skillnad från yrkesvux alltid leder till diplom och certifikat, som dessutom ska uppfylla internationell branschstandard. Deltagarna i Arbetsförmedlingens svetsutbildningar ska med andra ord vara ”färdigutbildade” när de har slutfört utbildningen och till och med vara anställningsbara på en internationell marknad. Samma tydliga krav finns inte alltid inom yrkesvux.

---

[51] Förfrågningsunderlag, ”Omvårdnadsutbildning” (dnr Af-2009/01 32 99).

Yrkesförare – lastbil (godstransport)

Yrkesförarutbildningen leder visserligen fram till yrkeskompetensbevis enligt lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens inom både arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux.[52] Men en skillnad mellan de två utbildningsformerna är att arbetsmarknadsutbildning förefaller innehålla moduler utöver vad som krävs för att få yrkeskompetensbevis. Arbetsförmedlingen samarbetar med Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA), som har utarbetat en modell för arbetsplatsförlagt lärande i transportbranschen (APL). APL ska enligt Arbetsförmedlingens förfrågningsunderlag ske på ett åkeriföretag med handläggare som är utbildade och godkända av TYA. Praktiken på åkeriföretag upphandlas av utbildningsanordnaren. Några liknande krav finns inte inom yrkesvux. Enligt en av de utbildningsanordnare som Statskontoret har intervjuat har kostnaden för APL ökat på grund av att åkerierna tar ut allt högre pris för sin handledning.

Samma utbildningsanordnare menar dessutom att antagningskraven är högre inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. Inom arbetsmarknadsutbildning ingår testmoduler om 1–6 veckor som deltagarna måste klara för att fortsätta utbildningen. Liknande krav finns inte inom yrkesvux, som enligt utbildningsanordnaren i vissa fall är en mer renodlad körkortsutbildning.

4.2.2 Skillnader i validering

Validering[53] kan vara resurskrävande och leda till en extra kostnad utöver kostnaden för själva utbildningen. Den enkätundersökning som Statskontoret har genomfört ger information om vilken slags validering som görs av kommunerna och om valideringen ingår i angivna kostnadsuppgifter för yrkesvux. Av Arbetsförmedlingens upphandlingsunderlag framgår om valdering ingår i kostnadsuppgiften för arbetsmarknadsutbildning eller inte.

Arbetsmarknadsutbildning

Deltagare i arbetsmarknadsutbildning kan i vissa fall anvisas till test och kartläggning i en förberedande insats under längst fyra veckor före den yrkesinriktade delen av utbildningen. Detta gällde för de omvårdnadsutbildningar[54] samt några av de el-[55] och svetsutbildningar[56] som genomfördes

[52] Den 1 januari 2008 infördes lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens. Lagen tillämpas från och med den 10 september för förare av tung lastbil. Lagen innebär bl.a. krav på grundläggande utbildning, som efter godkänt prov leder till yrkeskompetensbevis. Yrkeskompetensbeviset gäller i fem år. För att få nytt bevis krävs att föraren går en återkommande fortbildning. (www.transportstyrelsen.se)

[53] I Sverige finns sedan 2003 en formell definition av validering som regeringen beslutat om. Definitionen lyder: ”Validering är en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats”.

[54] Förfrågningsunderlag, ”Omvårdnadsutbildning” (dnr Af-2009/01 32 99).

2011. Insatsen innehåller exempelvis teoretiska och praktiska moment samt intervjuer för att kartlägga deltagarnas möjlighet att bli anställningsbara inom yrkesområdet.

I upphandlingen av yrkesförarutbildningen (lastbil) upphandlade Arbetsförmedlingen i stället en inledande testmodul om 1–6 veckor.[57] Testmodulen innebär en teoretisk och praktisk yrkesbedömning eller validering som i första hand ska bedöma deltagarnas möjligheter att fortsätta inom yrket samt deras eventuella behov av påbyggnadsutbildning. Det görs också en bedömning av om deltagare utan tidigare erfarenhet från transportbranschen är lämpliga att arbeta inom yrket.

När det gäller validering av tidigare förvärvad utbildning eller erfarenhet upphandlade Arbetsförmedlingen en separat valideringstjänst med syfte att täcka myndighetens behov över hela landet inom olika områden, bl.a. inom vård.[58] Denna del ingår därmed inte i kostnaderna för själva omvårdnadsutbildningen.

I upphandlingen av yrkesförarutbildningen och någon elutbildning[59] angav Arbetsförmedlingen i förfrågningsunderlaget att det skulle finnas möjlighet att köpa till validering för anvisade deltagare som behövde detta i samband med att en individuell utbildningsplan upprättas. Validering genomförs enligt den valideringsmodell som tagits fram av respektive bransch.[60] Validering genomförs endast efter samråd med Arbetsförmedlingen.

Yrkesvux

I diagram 4.1 redovisas vilken typ av validering som kommunerna i enkätundersökningen har angett ingår i deras utbildningar inom yrkesvux. Validering är enligt diagrammet vanligt inom samtliga utbildningsinriktningar. Validering var särskilt vanligt inom omvårdnad, där 70 procent av kommunerna angav att validering i form av kartläggning ingick i utbildningen. Närmare 60 procent av kommunerna erbjöd validering som lett till prövning och dokumentation i form av betyg och drygt 80 procent av kommunerna angav att validering som har lett till förkortad studietid ingick i utbildningen.

---

[55] Förfrågningsunderlag, ”Elteknik och automation (dnr Af-2009/143868, dnr Af-2008/185056, dnr Af-2010/049420).
[56] Förfrågningsunderlag, ”Svets- och plåtbearbetningsutbildning (dnr Af-2009/184411, Af-2009/016229, Af-2009/073694, Af-2009/163475).
[57] Förfrågningsunderlag, ”Yrkesförare – lastbil” (dnr Af-2008-146519).
[58] Förfrågningsunderlag, ”Omvårdnadsutbildning” (dnr Af-2009/01 32 99).
[59] Förfrågningsunderlag, ”Elteknik och automation” för upptagningsområde Södra Sverige (dnr. Af-2008/116921).
[60] Se www.tya.se och www.ecy.com.

Diagram 4.1 Valideringsformer inom yrkesvux med start hösten 2011, andel (%) kommuner

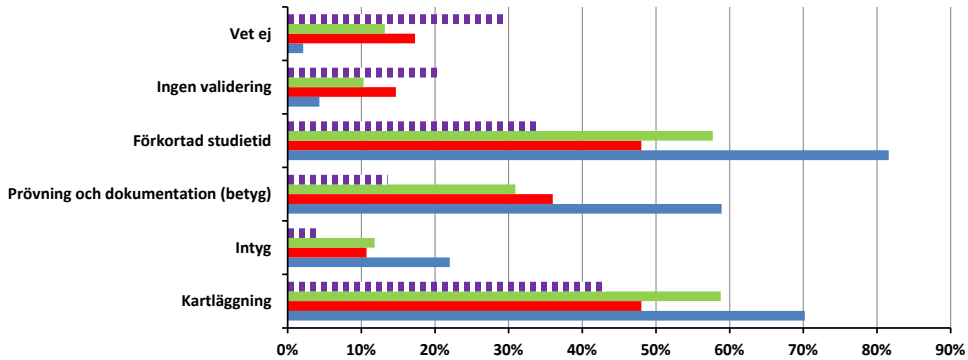

	Kartläggning	Intyg	Prövning och dokumentation (betyg)	Förkortad studietid	Ingen validering	Vet ej
Yrkesförare	43%	5%	14%	34%	21%	30%
Svets	59%	12%	31%	58%	10%	13%
El	48%	11%	36%	48%	15%	17%
Omvårdnad	70%	22%	59%	82%	4%	2%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om validering är 141 för omvårdnad, 75 för el, 68 för svets och 44 för yrkesförare.[61]

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

För yrkesförarutbildningen var det en relativt stor andel av kommunerna (20 procent) som angav att validering inte ingår i utbildningen eller som svarade vet ej (30 procent).

En majoritet av kommunerna (mellan 80 och 96 procent beroende på utbildningsinriktning) som angett efterfrågade kostnadsuppgifter svarade att validering ingår i dessa uppgifter.

Jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

Vilka slags valideringsinsatser som genomförs i praktiken kan enligt vår kartläggning variera dels mellan olika kommuner inom yrkesvux, dels mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. Eftersom vi inte har haft tillgång till några jämförbara mått på validering är det emellertid svårt att dra några entydiga slutsatser om huruvida den ena utbildningsformen innehåller mer validering än den andra.

4.2.3 Stora variationer i inriktning mot certifikat och körkort

Innehållet i en utbildning kan även variera beroende på vilka slags intyg, certifikat eller liknande som ingår i utbildningen. För yrkesförarutbildning

[61] Uppgifter om antal kommuner i anslutning till diagrammen i detta kapitel avser antal kommuner som i enkätundersökningen svarat på den specifika fråga som diagrammet illustrerar. När vi analyserar i vilken mån den enskilda faktorn har på kostnaden avses dock alltid antalet kommuner som angivit efterfrågade kostnadsuppgifter.

kan det vara fråga om i vilken mån läkarintyg, körkorttillstånd, kunskaps- och körprov ingår som del i utbildningen och vem som i så fall bekostar dem. Certifikat och körkort kan påverka utbildningskostnaden genom att utfärdandet i sig är kostsamt. Inriktningen mot certifikat kan också innebära att utbildningen blir mer avancerad och därmed t.ex. kräver dyrare utrustning.

I enkätundersökningen har kommunerna i förekommande fall tillfrågats om utbildningen leder till intyg, certifikat eller körkort och om dessa i så fall ingår i angiven kostnadsuppgift. När det gäller arbetsmarknadsutbildning framgår av upphandlingsunderlagen om utbildningen leder till certifikat eller körkort och om dessa i så fall ingår i det upphandlade priset.

Arbetsmarknadsutbildning

Inom arbetsmarknadsutbildning leder elutbildningarna fram till de kunskaper och färdigheter som krävs enligt Elbranschens Centrala Yrkesnämnd (ECY). Målet med utbildningen är att deltagarna ska vara anställningsbara som lärlingar och ges *förutsättningar* att nå certifikat för elektriker (yrkesbevis) efter utbildningen. Själva certifieringen ingår inte som del av utbildningen och därmed inte heller i kostnaderna för Arbetsförmedlingens elutbildningar.

Arbetsförmedlingens svetsutbildningar leder dock alltid till diplom och certifikat enligt branschstandard.[62] Kostnaden för själva certifieringen ingår dock inte i redovisade kostnader.

I Arbetsförmedlingens upphandling av yrkesförarutbildningar ingår moduler både för tung lastbil (C-körkort) och tung lastbil med tungt släp (CE-körkort). Dessa ingår därmed också i de redovisade kostnaderna för arbetsmarknadsutbildning. Som nämndes i kapitel 2 är dessutom arbetsmarknadsutbildning, till skillnad från yrkesvux, med vissa undantag kostnadsfri för deltagaren. Deltagaren i arbetsmarknadsutbildning behöver alltså aldrig betala för t.ex. läromedel, certifikat, läkarintyg, körkortstillstånd, kunskaps- och körprov.

Yrkesvux

När det gäller yrkesvux redovisas i tabell 4.1 hur stor andel av kommunerna i enkätundersökningen som har angett att el- respektive svetsutbildningarna leder till diplom eller certifikat samt om kostnaderna för dessa i så fall ingår i angiven kostnadsuppgift.

[62] Utbildningarna genomförs enligt IIW:s (International Institute of Welding) krav med möjlighet att erhålla utbildningsdiplom och certifikat enligt SS-EN 287 och/eller diplom IW samt lödarprövning enligt SS-EN 13133.

Tabell 4.1 Certifikat i angivna kostnader för yrkesvux med start hösten 2011, andel (%) kommuner

	Leder utbildningen till			Ingår i kostnadsuppgift?		
Utbildningsinriktning	Ja	Nej	Vet ej	Ja	Nej	Vet ej
El	38	30	32	69	24	7
Svets	35	40	25	54	38	8

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om certifikat är 76 för el och 68 för svets.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Som framgår av tabellen finns det inga större skillnader mellan el- och svetsutbildningarna. Cirka en tredjedel av kommunerna angav att utbildningarna leder till certifikat eller liknande. Knappt 70 procent av de kommuner som angav att elutbildningen leder till certifikat eller liknande har också angett att kostnaderna för dessa ingår i angiven kostnadsuppgift. Motsvarande andel för svetsutbildningen var 54 procent. Det innebär att för elutbildningen har cirka 25 procent av kommunerna angett att utbildningen leder till certifikat eller liknande och att kostnaderna för dessa också ingår i angiven kostnadsuppgift. För svetsutbildningen är motsvarande siffra cirka 20 procent.

Inom yrkesförarutbildningen svarade knappt 10 procent av kommunerna (4 av de totalt 44 kommunerna som svarat på frågan) att de endast erbjudit utbildning med inriktning mot C-körkort, medan drygt 70 procent angav att de även erbjudit utbildning mot CE-körkort. Resterande 20 procent av kommunerna angav att de inte vet vilken inriktning som yrkesförarutbildningen lett till. Tyvärr saknas uppgifter om huruvida kostnaderna för dessa körkort ingår i angiven kostnadsuppgift.

Av kapitel 2 framgick att kommunerna ofta tar ut en avgift av individen för vissa utbildningskostnader, t.ex. kurslitteratur, intyg eller certifikat. Enligt uppgift från Skolverket kan individen få betala upp till 5 000 kronor för en yrkesförarutbildning.

Jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

Inom arbetsmarknadsutbildning är målet med elutbildningen att den ska ge deltagaren förutsättningar att nå certifikat eller yrkesbevis efter utbildningen. Kostnaden för själva certifieringen ingår inte i kostnadsuppgiften för arbetsmarknadsutbildning. Inom yrkesvux svarade knappt 40 procent av kommunerna att deras elutbildningar leder till diplom eller certifikat och cirka 70 procent svarade att kostnaderna för dessa också ingår i angivna kostnadsuppgifter.

För svets råder liknande förhållanden. Inom arbetsmarknadsutbildning leder alla svetsutbildningar till diplom eller certifikat. Däremot ingår inte kostnaden för själva certifieringen i kostnadsuppgifterna. För yrkesvux var det cirka 35 procent av kommunerna som svarade att deras utbildningar inom

svets leder till diplom eller certifikat och ungefär 55 procent svarade att kostnaderna för dessa också ingår i angivna kostnadsuppgifter.

För yrkesförarutbildningen har vi inte kunnat ta fram underlag för att göra en rättvis jämförelse. I Arbetsförmedlingens yrkesförarutbildningar ingår kostnader för både C- och CE-körkort. Även yrkesvux leder enligt enkätundersökningen i de flesta fall till både C- och CE-körkort, men det saknas uppgifter om huruvida kostnaderna för dessa ingår helt eller delvis (från läkarintyg till teoriprov och uppkörning) i den angivna kostnadsuppgiften. Enligt intervjuer och informationsbroschyrer om yrkesförarutbildningar framgår dock att individen ofta själv får stå för dessa kostnader.

4.2.4 Kan utbildningsinnehåll förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning?

I det följande redovisas en sammanfattande analys av vilken påverkan som olika aspekter på utbildningsinnehåll kan ha på kostnaden för att genomföra en utbildning. Analysen tar sin utgångspunkt i kartläggningen ovan.

Arbetsmarknadsutbildning är mer reglerad, har mer branschanpassat innehåll och kan därför kosta mer än yrkesvux

Statskontorets granskning visar att arbetsmarknadsutbildning är mer reglerad än yrkesvux, dvs. inom gällande regelverk finns det ett större handlingsutrymme för kommunerna att själva bestämma det specifika innehållet i en utbildning än inom Arbetsförmedlingen. Det kan t.ex. gälla beslut om hur deltagarens utbildningstid ska fördelas mellan teori och praktik, tid på arbetsplats, krav på lärartäthet, eller vilka slags certifikat eller diplom som utbildningarna ska leda till. Handlingsutrymmet för kommunerna förefaller vara störst inom el och svets, medan omvårdnads- och yrkesförarutbildningen är mer reglerad. Denna bild bekräftas av flera av de intervjuer som Statskontoret har genomfört.

Ett stort handlingsutrymme kan leda till att utbildningsinnehållet varierar mellan olika kommuner, men också till att kommunerna väljer att prioritera pris framför kvalitet och innehåll. Flera av de kommunföreträdare som Statskontoret har intervjuat menar att statsbidragen är nödvändiga för att kommuner med ansträngd ekonomi ska kunna erbjuda utbildningar inom yrkesvux. En hög kostnadsmedvetenhet kan i kombination med ett stort handlingsutrymme leda till att kommuner väljer att anpassa utbildningsinnehållet med syfte att hålla kostnaderna nere. Statskontorets kartläggning har också visat att en stor del av de kommuner som upphandlar utbildningen har valt att tillmäta priset en relativt stor vikt i värderingen av anbud, medan kvalitet och innehåll följaktligen tillmäts en lägre vikt. Som tidigare påpekats finns det dock stora variationer mellan kommunerna, dvs. det finns också flera kommuner som har valt att prioritera kvalitet och innehåll framför pris. Dessutom finns det skillnader mellan de olika utbildningsinriktningarna.

För omvårdnadsutbildning finns inga betydande skillnader i utbildningsinnehåll mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. De kostnadsskillnader mellan de två utbildningsformerna som vi har identifierat kan med andra ord inte förklaras av skillnader i utbildningsinnehåll.

För både el- och svetsutbildning kan däremot stora skillnader i utbildningsinnehåll förekomma. Statskontorets granskning visar att det finns indikationer på att den genomsnittliga deltagaren i yrkesvux inte blir lika färdigutbildad, inte får samma praktiska skolning och inte får en utbildning som i lika stor utsträckning är anpassad efter branschens specifika krav på yrkeskompetens som den genomsnittliga deltagaren i arbetsmarknadsutbildning.

Även yrkesförarutbildningen förefaller enligt granskade styrdokument ha ett mer avancerat innehåll och vara mer anpassad efter branschens krav inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. Enligt en av de intervjuade utbildningsanordnarna är det t.ex. vanligt att arbetsmarknadsutbildning, till skillnad från yrkesvux, innehåller inslag utöver vad som krävs för att få yrkeskompetensbevis.

Sammanfattningsvis förefaller det som att arbetsmarknadsutbildning ofta har både ett mer avancerat och mer branschanpassat innehåll med mer praktik och mera inslag av arbetsplatsförlagt lärande än vad som är fallet inom yrkesvux. Det gäller el-, svets- och yrkesförarutbildning. Skillnader i utbildningsinnehåll kan följaktligen förklara varför dessa utbildningar är dyrare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux.

Inga samband mellan validering och utbildningskostnad har påvisats

Statskontoret har jämfört utbildningskostnaderna för kommuner som inkluderar validering i angivna kostnadsuppgifter med utbildningskostnaderna för kommuner som inte gjort det.

Det är inte möjligt att endast med utgångspunkt i denna jämförelse urskilja valideringens eventuella kostnadspåverkande effekt. För vissa utbildningsinriktningar kan de kommuner som inte inkluderat validering i kostnadsuppgiften till och med ha en högre genomsnittlig utbildningskostnad än de kommuner som inkluderat validering i kostnadsuppgiften.

Att kommuner som inkluderar validering i kostnadsuppgiften inte har en högre genomsnittskostnad än övriga kommuner är inget bevis för att validering inte kan vara kostsamt. Problemet med att göra jämförelser av detta slag är att det kan finnas många andra faktorer som förklarar de observerade kostnadsskillnaderna. Det kan alltså vara andra faktorer än validering som förklarar varför vissa kommuner har högre utbildningskostnader än andra kommuner.

Betydelsen av certifikat och körkort har inte kunnat påvisas

Utbildningar som inkluderar certifikat eller körkort i angiven kostnadsuppgift borde kosta mer än utbildningar som inte gör det, allt annat lika. Med

utgångspunkt i resultaten från enkätundersökningen är det dock svårt att se om det finns några empiriska belägg för detta, men det kan som tidigare nämnts bero på att det finns andra faktorer som har större påverkan på utbildningskostnaderna i de studerade kommunerna.

4.3 Flexibilitet i studieform

Med studieform avses både i vilken takt, när och i vilken form som studierna bedrivs. Studierna kan t.ex. bedrivas på heltid, deltid eller i en individanpassad takt, på dagtid eller kvällstid, på distans, i klassrum eller som arbetsplatsförlagt lärande.

4.3.1 Deltagare i yrkesvux erbjuds större flexibilitet

Flexibiliteten i studieform kan påverka kostnaden för att genomföra en utbildning. Exempelvis kan fördelningen av utbildningstid (eller poäng) mellan distansundervisning, klassrumsbaserad undervisning samt arbetsplatsförlagt lärande ha en tydlig kostnadspåverkande effekt.

Information om studieform inom arbetsmarknadsutbildning framgår bl.a. av Arbetsförmedlingens upphandlingsunderlag. Information om yrkesvux har samlats in genom att kommunerna i enkätundersökningen har tillfrågats om vilka studieformer som erbjöds deltagarna.

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning bedrivs i normalfallet på heltid, vilket motsvarar 40 timmar per vecka. Klassrumsundervisning är vanligast, men arbetsplatsförlagd utbildning förekommer både inom omvårdnad, el och svets med upp till 40 procent av den totala utbildningstiden. Inom yrkesförarutbildningen är den arbetsplatsförlagda utbildningen minst 6 veckor av den totala utbildningstiden om cirka 20 veckor (inkl. testmodul). Distansutbildningar förekommer inte inom arbetsmarknadsutbildning.

Yrkesvux

Inom yrkesvux kan möjligheterna att välja studieform variera både mellan kommuner och mellan de fyra utbildningsinriktningarna. En stor skillnad mot arbetsmarknadsutbildning är att kommunerna kan erbjuda distansundervisning, vilket är en förhållandevis resurssnål och därför billig undervisningsform.

I diagram 4.2 redovisas vilka studieformer som kommunerna har angett i enkätundersökningen att de erbjuder deltagarna i de fyra utbildningsinriktningarna inom yrkesvux.

Diagram 4.2 Vilka studieformer som erbjöds deltagare i yrkesvux med start hösten 2011, andel (%) kommuner

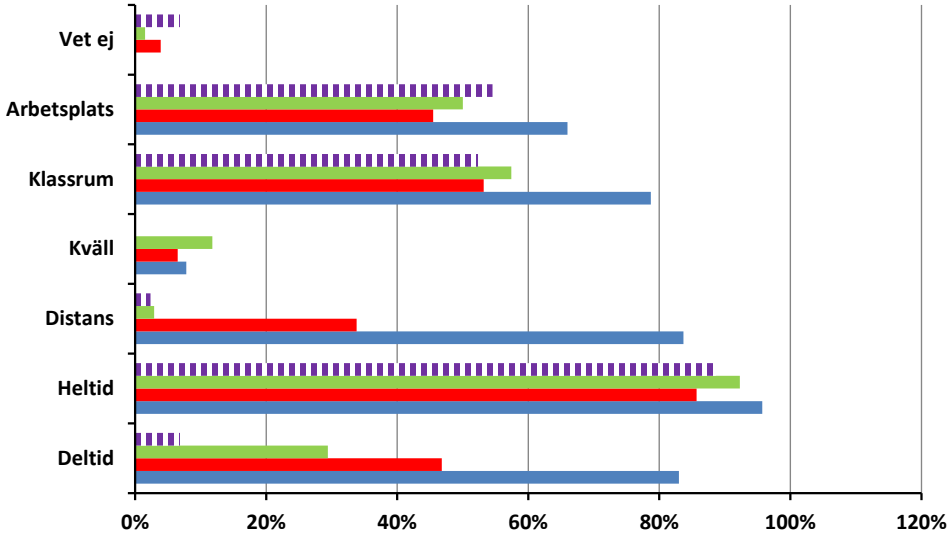

	Deltid	Heltid	Distans	Kväll	Klassrum	Arbetsplats	Vet ej
Yrkesförare	7%	89%	2%	0%	52%	55%	7%
Svets	29%	92%	3%	12%	57%	50%	2%
El	47%	86%	34%	7%	53%	46%	4%
Omvårdnad	83%	96%	84%	8%	79%	66%	0%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om studieform är 141 för omvårdnad, 77 för el, 68 för svets och 44 för yrkesförare.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Som framgår av diagrammet erbjöds deltagarna störst flexibilitet i studieform inom omvårdnadsutbildningarna. I 96 procent av kommunerna erbjöds deltagarna möjlighet att studera på heltid och i drygt 80 procent av kommunerna erbjöds dessutom möjlighet till såväl deltidsstudier som studier på distans. Närmare 80 procent av kommunerna erbjöd möjlighet till klassrumsbaserat lärande och 66 procent erbjöd inslag av arbetsplatsförlagt lärande.

Flexibiliteten var också förhållandevis stor inom elutbildningar. Ungefär en tredjedel av kommunerna erbjöd t.ex. distansundervisning inom el. Motsvarande andel inom svets var tre procent och inom yrkesförare två procent.

Jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

Arbetsmarknadsutbildning bedrivs i normalfallet på heltid (40 timmar per vecka), medan yrkesvux kan läsas både på heltid, deltid och vissa fall kvällstid. Arbetsmarknadsutbildning bedrivs alltid som klassrumsundervisning och aldrig på distans, vilket förekommer inom yrkesvux. Till skillnad från yrkesvux är delar av utbildningstiden inom arbetsmarknadsutbildning

alltid förlagda till en arbetsplats. Skillnader i studieform skulle alltså till viss del kunna förklara att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux.

4.3.2 Kan flexibilitet i studieform förklara kostnadsskillnader mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning?

Flera av de intervjuade kommunföreträdarna menar att distansundervisning är en mindre resurskrävande undervisningsform än t.ex. klassrumsbaserad undervisning. Vi kan också se visst stöd för detta i vår enkätundersökning. Erbjudande om distansundervisning var vanligast inom omvårdnad. Den genomsnittliga kostnaden var högre för kommuner som inte erbjöd distansundervisning (42 kronor/poäng) än för kommuner som erbjöd detta (39 kronor/poäng). Även andra utbildningar, t.ex. elutbildning, där distansundervisning ibland kombineras med arbetsplatsförlagt lärande, visar liknande kostnadsvariationer.

Enkätundersökningen visar också att genomsnittskostnaden normalt är högre för kommuner som erbjuder klassrumsbaserad undervisning än för kommuner som inte erbjuder denna studieform. Detta ger visserligen stöd för teorin, men det fanns flera kommuner som erbjöd klassrumsbaserad undervisning som hade lägre kostnader än kommuner som inte erbjöd denna studieform. Enkäten visar inga tydliga skillnader i genomsnittskostnad mellan utbildningar som inkluderar arbetsplatsförlagt lärande och utbildningar som inte inkluderar denna studieform.

4.4 Typ av utbildningsanordnare

Typ av utbildningsanordnare är en faktor som skulle kunna påverka kostnaden för att anordna utbildningen. Arbetsförmedlingen handlar upp all utbildning av externa utbildningsanordnare, medan kommunerna kan välja att handla upp, genomföra i egen regi eller samarbeta med andra kommuner i upphandling och/eller genomförande av utbildning.

4.4.1 Val av utbildningsanordnare och motiv

Enkätundersökningen ger information om vem som anordnar yrkesvux och de huvudsakliga skälen till kommunernas val av anordnare (t.ex. att anpassa innehåll eller kontrollera kostnad).

Resultatet av Statskontorets enkätundersökning när det gäller val av utbildningsanordnare för de fyra utbildningsinriktningarna omvårdnad, svets, el och yrkesförare redovisas i diagram 4.3.

Diagram 4.3 Vem som anordnade utbildningen hösten 2011, andel (%) kommuner

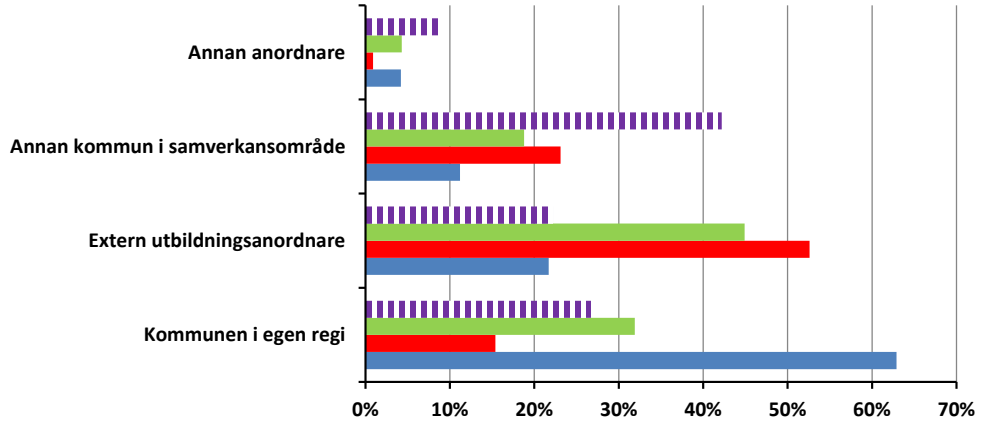

	Kommunen i egen regi	Extern utbildningsanordnare	Annan kommun i samverkansområde	Annan anordnare
Yrkesförare	27%	22%	42%	9%
Svets	32%	45%	19%	4%
El	15%	53%	23%	1%
Omvårdnad	63%	22%	11%	4%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om utbildningsanordnare är 143 för omvårdnad, 78 för el, 69 för svets och 45 för yrkesförare.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Inom omvårdnadsutbildning angav 63 procent av kommunerna att de genomförde utbildningen i egen regi. För omvårdnad finns det följaktligen relativt stora skillnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux vad gäller valet av utbildningsanordnare. Det vanligaste skälet till att kommunerna valde att anordna utbildningen i egen regi var att de därigenom ville få större möjligheter att anpassa utbildningen efter egna behov. Ett annat vanligt skäl var att kommunerna ville få bättre möjligheter att kontrollera kostnaderna.

Drygt en femtedel av kommunerna valde att handla upp omvårdnadsutbildningen av en extern utbildningsanordnare. Det vanligaste skälet var att kommunerna hade svårt att anordna omvårdnadsutbildningen i egen regi. Majoriteten av de kommuner som handlat upp utbildningen angav att man gjorde det gemensamt med andra kommuner.

När det gäller el och svets var upphandling av extern utbildningsanordnare vanligast. Det var 53 procent av kommunerna som handlade upp sin elutbildning och motsvarande andel för svets var 45 procent. Närmare 90 procent av de kommuner som upphandlat svetsutbildningen angav som skäl att de hade svårigheter att genomföra utbildningen i egen regi. Cirka 20 procent angav att de hade större möjlighet att kontrollera kostnaderna om de upphandlade utbildningen. För elutbildningar var motsvarande andelar 58 res-

pektive 17 procent. Ungefär en tredjedel av de kommuner som handlat upp svetsutbildningen gjorde det gemensamt med andra kommuner. Motsvarande andel för elutbildningar var drygt 40 procent.

För yrkesförarutbildningen var det vanligast att låta en annan kommun i ett samverkansområde anordna utbildningen. Det var 42 procent som valde detta alternativ. Majoriteten av dem som handlade upp utbildningen angav att de hade svårt att genomföra utbildningen i egen regi. Att kunna pressa kostnaderna genom upphandling var alltså inte det vanligaste skälet.

Enligt Statskontorets enkätundersökning finns det stora variationer i kommunernas val av anordnare av yrkesvux, både mellan olika kommuner och mellan olika utbildningsinriktningar. Eftersom all arbetsmarknadsutbildning handlas upp finns det följaktligen också stora variationer mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. Störst var skillnaden inom omvårdnad, där endast drygt 20 procent av utbildningarna inom yrkesvux handlas upp.

4.4.2 Kan valet av utbildningsanordnare förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning?

Statskontorets enkätundersökning visar att kostnaden för omvårdnadsutbildning i genomsnitt var cirka 25 procent högre för kommuner som genomförde utbildningen i egen regi än för kommuner som valde att handla upp utbildningen. Många kommuner har angett som skäl att de antingen inte har några externa anordnare att vända sig till eller att de vill kunna anpassa innehållet efter egna behov. De observerade kostnadsskillnaderna förefaller därför vara förenliga med teorin. Men detta kan inte förklara varför omvårdnadsutbildning är dyrare inom arbetsmarknadsutbildning, där all utbildning upphandlas, än inom yrkesvux, där närmare 65 procent av kommunerna anger att man genomför utbildningen i egen regi.

Inom elutbildning var genomsnittskostnaden i de kommuner som anordnar utbildningen i egen regi cirka 8 procent lägre än genomsnittskostnaden i de kommuner som handlade upp utbildningen. För svets var genomsnittskostnaden densamma för dessa grupper och för yrkesförarutbildningen var kostnaden marginellt högre för de kommuner som handlade upp.

4.5 Upphandlingsförfarande

Det sätt som upphandlingen genomförs på kan ha en inverkan på priset för utbildningen. Fokus i enkätundersökningen har varit att kartlägga faktorer som kommunen själv har möjlighet att påverka. Det vi har frågat om är prisets vikt i värderingen av inkomna anbud och i vilken mån kommunerna erbjuder garantier om minsta volym i sina upphandlingar.

4.5.1 Prisets vikt i värderingen av inkomna anbud varierar

Vilken typ av konkurrenssituation som uppstår mellan anbudsgivarna kan bl.a. bero på hur anbudsförfrågan är preciserad och hur de inkomna anbuden värderas. Det pris som huvudmännen i slutändan betalar för upphandlad utbildning kan framför allt beror på i vilken utsträckning anbudsförfrågan är utformad för att skapa konkurrens kring utbildningens pris eller kring utbildningens kvalitet och innehåll. Priset kan givetvis också påverkas av *nivån* på konkurrensen i en upphandling (se avsnitt 4.6.1). Det pris som anbudsgivarna erbjuder bör bli lägre om priset tillmäts en större vikt vid värderingen av anbuden. Ett lägre pris på utbildningen innebär därmed att innehåll och kvalitet får mindre fokus.

Vi har frågat kommunerna vilken vikt de har tilldelat det offererade priset i upphandlingen av respektive utbildning. Prisets vikt i Arbetsförmedlingens upphandlingar framgår av de förfrågningsunderlag som Statskontoret fått ta del av. När det gäller arbetsmarknadsutbildning nämndes i avsnitt 2.4.1 att utvärderingskriterierna i Arbetsförmedlingens upphandlingar kan variera både mellan utbildningar och över tid. I de upphandlingar av de fyra utbildningsinriktningarna i urvalet som genomfördes 2011 utgjorde priset mellan 30 och 35 procent av utvärderingskriterierna.

För yrkesvux redovisas i diagram 4.4 den vikt som kommunerna uppger att priset i genomsnitt har haft för de fyra utbildningsinriktningarna när dessa handlats upp av kommunerna.

Diagram 4.4 Prisets vikt i värderingen av inkomna anbud, yrkesvux med start hösten 2011, andel (%) kommuner

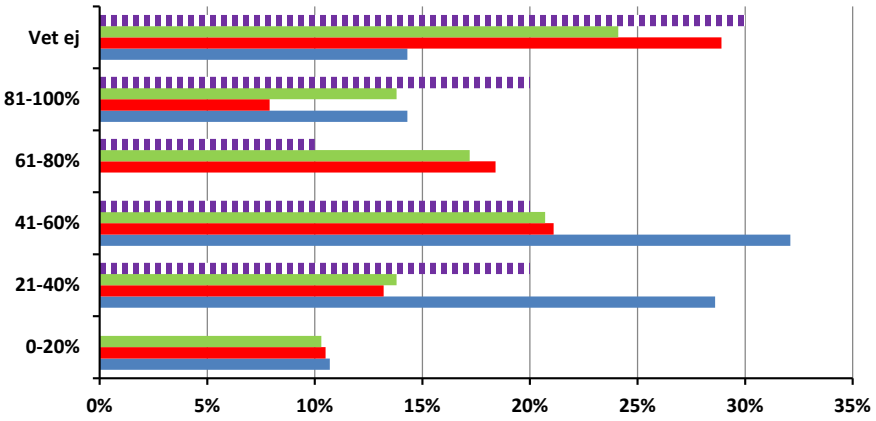

	0-20%	21-40%	41-60%	61-80%	81-100%	Vet ej
Yrkesförare	0%	20%	20%	10%	20%	30%
Svets	10%	14%	21%	17%	14%	24%
El	11%	13%	21%	18%	8%	29%
Omvårdnad	11%	29%	32%	0%	14%	14%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om prisets vikt är 28 för omvårdnad, 38 för el, 29 för svets och 10 för yrkesförare.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Inom yrkesvux har vi endast kunnat inhämta information om prisets vikt indelat i intervaller. Majoriteten av kommunerna anger dock att de tilldelat priset en vikt på mellan 41 och 100 procent. Enligt Statskontoret är detta en indikation på att priset i genomsnitt har en vikt som överstiger 30–35 procent i de studerade kommunerna. Följande översiktsberäkning ger belägg för detta. Antag att de kommuner som har valt att tilldela priset en vikt på mellan 0 och 20 procent i genomsnitt har valt 10 procent, att de kommuner som valt 21–40 procent i genomsnitt valt 30 procent, att de kommuner som valt 41–60 i genomsnitt valt 50 procent osv. Med dessa antaganden kan den genomsnittliga vikten för de kommuner som har angett uppgifter om prisets vikt vid värdering av anbud (dvs. exklusive de kommuner som svarat ”vet ej”) beräknas till 39 procent för omvårdnad, 36 procent för el, 40 procent för svets och 41 procent för yrkesförare.

Även om skillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning inte är så stora så indikerar detta att prispressen är större vid upphandling av yrkesvux än vid upphandling av arbetsmarknadsutbildning.

4.5.2 Förekomsten av volymgarantier skiljer sig åt

Att erbjuda volymgarantier är ett sätt att minska risken för utbildningsanordnaren att tvingas ha beredskap för att genomföra en utbildning som sedan inte blir av eller som genomförs med färre elever än beräknat. En utbildningsanordnare skulle därmed kunna vara beredd att acceptera ett lägre pris när sådana garantier erbjuds.

I enkätundersökningen har kommunerna tillfrågats om de erbjudit någon minsta volym i upphandlingen. Av Arbetsförmedlingens upphandlingsunderlag framgår om volymgarantier erbjuds.

Arbetsförmedlingen erbjöd garantier om minsta volym i samtliga upphandlingar av utbildningar inom de fyra studerade inriktningarna som genomfördes under 2011.

För yrkesvux är garantier av dessa slag inte lika vanliga enligt de kommuner som svarat på Statskontorets enkät. I diagram 4.5 redovisas hur stor andel av kommunerna som erbjöd volymgarantier för de fyra utbildningsinriktningarna. Av diagrammet framgår att det inte är särskilt vanligt bland kommunerna att erbjuda volymgarantier i samband med upphandling av utbildning. Samtidigt finns det vissa variationer mellan utbildningsinriktningarna. För omvårdnad var det drygt 15 procent av kommunerna som erbjöd garantier, för svets och yrkesförare cirka 20 procent och för el endast 10 procent.

Diagram 4.5 Andel (%) kommuner som erbjöd garanti om minsta volym vid upphandling av utbildning, yrkesvux med start hösten 2011

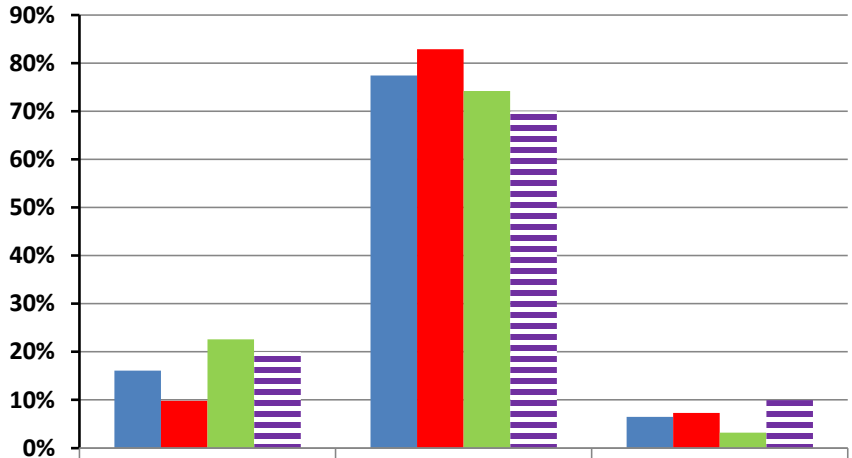

	Ja	Nej	Vet ej
Omvårdnad	16%	77%	7%
El	10%	83%	7%
Svets	23%	74%	3%
Yrkesförare	20%	70%	10%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om volymgaranti är 31 för omvårdnad, 41 för el, 31 för svets och 10 för yrkesförare.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Slutsatsen av ovanstående redovisning är att volymgarantier är betydligt vanligare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux.

4.5.3 Kan upphandlingsförfarandet förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning?

Statskontorets kartläggning visar att kommunerna i genomsnitt tillmäter priset en större vikt i värderingen av anbud än Arbetsförmedlingen, som i stället lägger större fokus på kvalitet och innehåll och därför kan acceptera ett högre pris. Kartläggningen visar också att volymgarantier är betydligt vanligare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. Volymgarantier är ett sätt att minska risken för utbildningsanordnaren och bör därför leda till ett lägre pris för utbildningen.

Med utgångspunkt från enkätundersökningen bland kommunerna har det dock varit svårt att se några tydliga samband mellan kostnader och prisets vikt i värderingen av anbud samt mellan kostnader och volymgarantier.

4.6 Konkurrens och skalfördelar

Konkurrens bör ha en påverkan på utbildningskostnaden när det gäller upphandlad utbildning. Antalet anbudsgivare med kompetens och resurser att genomföra utbildningen kan ha en direkt påverkan på möjligheterna för kommunen eller Arbetsförmedlingen att pressa priset på utbildningen. Fler anbudsgivare bör leda till ökad priskonkurrens och lägre kostnader, allt annat lika.

Även skalfördelar (stordriftsfördelar) bör ha en påverkan på kostnaden för att genomföra en utbildning. En faktor som kan påverka kostnaden är flexibiliteten i kursstart. Ett alternativ kan vara att erbjuda deltagarna endast ett gruppintag per år eller per termin. Detta alternativ ger låg flexibilitet och långa ledtider mot arbetsmarknadens behov, men kan vara billigare att genomföra på grund av ökade möjligheter att utnyttja skalfördelar. Högre flexibilitet bör således leda till högre kostnader men också till större nytta för individ och samhälle.

Konkurrenssituationen på utbildningsmarknaden och möjligheten att utnyttja skalfördelar i genomförandet av sådan utbildning kan vara svårt att analysera, framför allt om analysen även ska omfatta påverkan på utbildningskostnad. I enkätundersökningen har vi gjort avgränsningar genom att fokusera på tre faktorer: antal anbudsgivare, flexibilitet i kursstart och antal kursdeltagare.

4.6.1 Antal anbudsgivare vid upphandlad utbildning varierar

Enkätundersökningen ger information om antalet anbudsgivare vid upphandlad utbildning. För arbetsmarknadsutbildning finns motsvarande information tillgänglig i Arbetsförmedlingens upphandlingsunderlag.

I tabell 4.2 redovisas det genomsnittliga antalet leverantörer som enligt enkätundersökningen lämnade anbud i de upphandlingar som kommunerna genomförde för utbildningar med start hösten 2011.

Tabell 4.2 Antal inlämnade anbud vid upphandling av arbetsmarknadsutbildning (AUB) och yrkesvux som genomfördes 2011 respektive hösten 2011

	Genomsnittligt antal anbud		Variation		Antal AMO/kommuner	
Utbildningsinriktning	AUB	Yrkesvux	AUB	Yrkesvux	AUB	Yrkesvux
Omvårdnad	3	7	1-7	1-12	14	17
El	2	2	1-3	1-5	15	22
Svets	2	2	1-6	1-5	49	17
Yrkesförare	2	2	1-4	1-3	20	6

Källa: Arbetsförmedlingens upphandlingsunderlag och Statskontorets enkätundersökning.

Som framgår av tabellen var det relativt få kommuner som handlade upp utbildningen och som dessutom har angett uppgifter om antalet inkomna anbud vid denna upphandling (6–17 kommuner beroende på utbildning).

För omvårdnadsutbildning var antalet anbudsgivare i genomsnitt fler inom yrkesvux än inom arbetsmarknadsutbildning. Utbildningspriset bör enligt teorin reduceras med antalet anbudsgivare. De lägre kostnaderna för omvårdnadsutbildning inom yrkesvux skulle därför kunna förklaras av skillnader i konkurrens vid upphandling. Antalet observationer är dock för få för att kunna dra några säkra slutsatser. För övriga tre utbildningsinriktningar var det genomsnittliga antalet anbudsgivare lika mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. Skillnader i antalet anbudsgivare kan därför inte förklara varför arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux för dessa utbildningar.

4.6.2 Deltagare erbjuds olika flexibilitet i kursstart

Kommunerna har i enkätundersökningen tillfrågats om vilken kursstart som erbjudits eleverna. När det gäller arbetsmarknadsutbildning framgår studieform och kursstart av upphandlingsunderlagen.

Antagning till arbetsmarknadsutbildning sker oftast med successiva intag. Platser inom omvårdnads-, el- och svetsutbildningar avropas varje vecka, dvs. varje helgfri måndag de veckor som det finns nya deltagare. Platser inom yrkesförarutbildningar avropas vid behov. Antagning av nyanlända invandrare, som går en särskilt anpassad utbildning, sker dock alltid i grupp.

Vad gäller yrkesvux redovisas i diagram 4.6 vilken kursstart som kommunerna har angett att de erbjuder deltagarna i de fyra utbildningsinriktningarna. Inom både omvårdnads-, el- och svetsutbildningar erbjöds relativt stor flexibilitet i kursstart. Ungefär hälften av kommunerna angav att de erbjöd deltagarna kontinuerlig eller individanpassad intagning inom samtliga tre utbildningsinriktningar. Inom yrkesförarutbildningarna var det vanligast med gruppintag en gång per termin. Drygt 60 procent av kommunerna svarade detta.

Diagram 4.6 Flexibilitet i kursstart inom yrkesvux med start hösten 2011, andel (%) kommuner

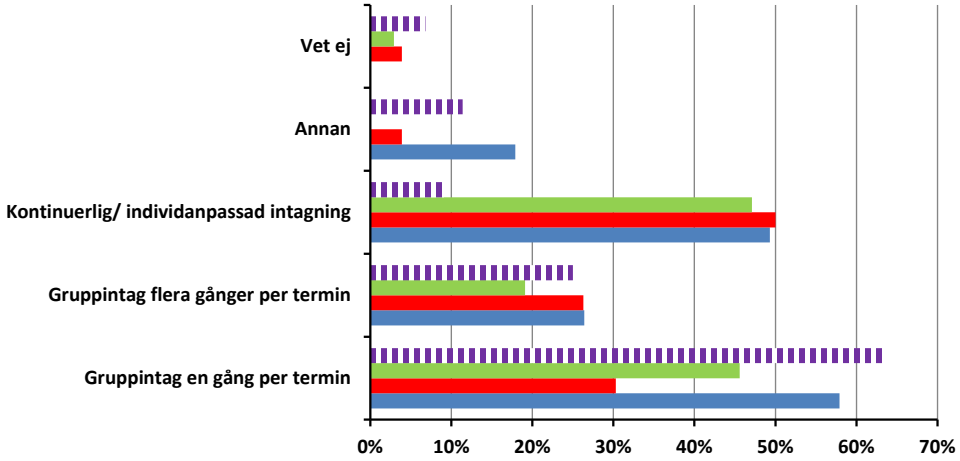

	Gruppintag en gång per termin	Gruppintag flera gånger per termin	Kontinuerlig/ individanpassad intagning	Annan	Vet ej
Yrkesförare	64%	25%	9%	11%	7%
Svets	46%	19%	47%	0%	3%
El	30%	26%	50%	4%	4%
Omvårdnad	58%	26%	49%	18%	0%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om studieform är 140 för omvårdnad, 76 för el, 68 för svets och 44 för yrkesförare.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Sammanfattningsvis erbjuds deltagare i utbildningar inom arbetsmarknadsutbildning generellt sett mycket hög flexibilitet, eftersom antagningen ofta sker successivt eller anpassat efter behov. Även deltagare i yrkesvux erbjuds relativt hög flexibilitet, men här finns det variationer mellan kommuner. Ungefär hälften av kommunerna erbjöd kontinuerlig eller individanpassad antagning till utbildningar inom omvårdnad, el och svets. För yrkesförare var motsvarande andel cirka 10 procent.

4.6.3 Antal kursdeltagare varierar

Uppgift om antal deltagare inom yrkesvux framgår av enkätundersökningen. Motsvarande uppgifter för arbetsmarknadsutbildning har vi inhämtat från Arbetsförmedlingens register.

Inom arbetsmarknadsutbildning hade yrkesförarutbildningen flest antal deltagare i genomsnitt per arbetsmarknadsområde (eller utbildningsnummer), se tabell 4.3. Variationerna mellan olika arbetsmarknadsområden var dock stora, från 14 till 183 deltagare. Det genomsnittliga antalet deltagare inom de övriga tre utbildningsinriktningarna var däremot mer jämn, från 33 inom

svets- till 39 inom elutbildningarna. Liksom inom yrkesförarutbildningen var spridningen mellan olika arbetsmarknadsområden stor.

Observera att antalet arbetsmarknadsområden i tabellen inom samtliga utbildningsinriktningar, förutom svets, består av flera arbetsmarknadsområden (se avsnitt 3.1.1).

Tabell 4.3 Genomsnittligt antal deltagare i arbetsmarknadsutbildning 2011 fördelat efter utbildningsinriktning

Utbildningsinriktning	Genomsnittligt antal deltagare	Intervall	Antal arbetsmarknadsområden
Omvårdnad	37	13-68	14
El	39	9-128	15
Svets	33	6-67	49
Yrkesförare (lastbil)	97	14-183	20

Anm. Avser deltagare som fullföljt en utbildning med minst fem deltagare under 2011.

Källa: Arbetsförmedlingen, egna beräkningar.

Inom yrkesvux påbörjade i genomsnitt 42 personer per kommun en omvårdnadsutbildning hösten 2011 (se tabell 4.4). För övriga utbildningsinriktningar var det genomsnittliga antalet deltagare per kommun åtta.

Som framgår av tabell 4.4 var det förhållandevis stora variationer i antalet deltagare i yrkesvux mellan kommunerna, framför allt inom omvårdnad. Antalet deltagare varierade mellan 1 och 137 inom omvårdnadsutbildningarna. Inom el varierade antalet deltagare mellan 1 och 87, inom svets mellan 1 och 43 och inom yrkesförare mellan 1 och 32.

Tabell 4.4 Genomsnittligt antal deltagare i yrkesvux med start hösten 2011, fördelat efter utbildningsinriktning

Utbildningsinriktning	Genomsnittligt antal elever	Intervall	Antal kommuner
Omvårdnad	42	1-337	116
El	8	1-87	65
Svets	8	1-43	60
Yrkesförare	8	1-32	33

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Sammanfattningsvis hade yrkesvux marginellt fler deltagare i genomsnitt än arbetsmarknadsutbildning inom omvårdnad, men i båda fallen har mycket stora geografiska variationer påvisats. För el och svets hade arbetsmarknadsutbildning fyra till fem gånger fler deltagare än yrkesvux i genomsnitt och för yrkesförarutbildningen hade arbetsmarknadsutbildning mer än 10 gånger fler deltagare i genomsnitt.

Att jämföra det genomsnittliga antalet deltagare per arbetsmarknadsområde respektive kommun är dock inte helt rättvisande, eftersom jämförelsen avser olika geografiska områden. Att jämföra antalet deltagare per kurs eller modul hade varit mer relevant. Uppgifter om detta saknas dock.

4.6.4 Kan konkurrens och skalfördelar förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning?

Konkurrens i upphandling förefaller ge lägre pris

I diagram 4.7 visas sambandet mellan kostnaden för och antalet anbud i de svetsutbildningar som Arbetsförmedlingen upphandlat. Varje punkt i diagrammet motsvarar ett arbetsmarknadsområde och visar hur många anbud som lämnats i upphandlingen av den aktuella utbildningen och det pris som Arbetsförmedlingen sedan betalat för utbildningen (dvs. det offererade priset i det vinnande anbudet).

Svetsutbildningarna har flest observationer (49) av de fyra utbildningsinriktningarna som ingår i kartläggningen. Av diagrammet framgår att sambandet, mätt som s.k. R^2-värde, uppgår till 0,39. Ett R^2-värde som är lika med 1 betyder att det finns ett helt linjärt samband mellan de två studerade variablerna, medan ett R^2-värde som är lika med 0 betyder att det inte finns något samband alls.

Även för omvårdnads- och yrkesförarutbildningar uppgick R^2-värdet till 0,39. För elutbildningar uppgick R^2-värdet till 0,12. Antalet observationer för omvårdnads- och elutbildningar var dock relativt få (14 resp. 15).

Diagram 4.7 Samband mellan kostnad per deltagarvecka och antal anbudsgivare, svetsutbildningar inom arbetsmarknadsutbildning som genomfördes 2011

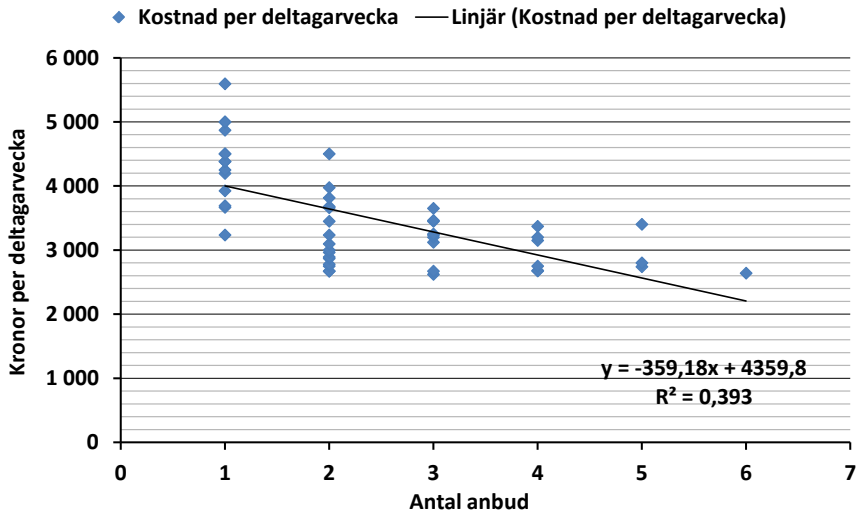

Källa: Arbetsförmedlingen, egna beräkningar.

Inom arbetsmarknadsutbildning förefaller det alltså som att antalet anbudsgivare har en viss påverkan på utbildningskostnaden för utbildningar inom omvårdnad, svets och yrkesförare, dvs. ju fler leverantörer som lämnat anbud på en viss utbildning, desto lägre är kostnaden. För utbildningar inom elteknik är sambandet däremot svagt.

För yrkesvux är det svårare att se några tydliga samband mellan kostnader och antalet anbudsgivare. För el- och svetsutbildning sjunker genomsnittskostnaden marginellt när antalet anbudsgivare ökar. För svetsutbildning ökar genomsnittskostnaden med antalet anbud, men här rör det sig om endast sex observationer. För omvårdnadsutbildningen går det inte att urskilja några tydliga samband.

Svårt att visa vilken påverkan flexibilitet i kursstart och antalet kursdeltagare har på utbildningskostnad

Med hjälp av data från enkätundersökningen har vi försökt ta reda på vilken påverkan som variationer i kursstart och deltagarantal har på kostnaden för att genomföra yrkesvux. Det är dock svårt att endast utifrån informationen från enkätundersökningen hitta några tydliga samband.

Vi har även studerat sambandet mellan antal deltagare och kostnader för arbetsmarknadsutbildning med hjälp av Arbetsförmedlingens registerdata. Utifrån dessa data går det inte heller att se några samband mellan antal deltagare och utbildningskostnader.

4.7 Målgrupp

Kostnaden för att genom utbildning göra en person anställningsbar kan bl.a. bero på hur långt denna person står från arbetsmarknaden när utbildningen startar. Personer som står längre från arbetsmarknaden kan dels behöva längre utbildningstid, dels behöva mer motiverande och pedagogiska insatser under sin utbildningstid än dem som står närmare arbetsmarknaden. Större avstånd från arbetsmarknaden kan följaktligen leda till högre utbildningskostnader, både räknat som kostnad per deltagarvecka och per deltagare.

Å andra sidan finns det också skäl att anta att deltagare som står närmare arbetsmarknaden i större utsträckning endast behöver komplettera eller uppdatera en tidigare utbildning än studerande som står längre från arbetsmarknaden. Den totala utbildningstiden blir då kortare, vilket ger en lägre kostnad per deltagare. Påbyggnads- eller spetskurser kan emellertid i vissa fall vara dyrare än kurser på grundläggande nivå, räknat som kostnad per deltagarvecka.

4.7.1 Deltagarna har olika sysselsättningsstatus vid utbildningens start

Ett sätt att mäta hur nära arbetsmarknaden en målgrupp befinner sig är att studera vilken sysselsättningsstatus individerna hade före utbildningen. Individer som hade ett arbete eller som var i studier före utbildningen bedöms stå närmare arbetsmarknaden än individer som var arbetslösa eller som deltog i arbetsmarknadspolitiska program.

Kommunerna har i enkätundersökningen tillfrågats vilken huvudsaklig sysselsättning som eleverna hade vid utbildningens start. Motsvarande uppgifter för deltagare i arbetsmarknadsutbildning har inhämtats från Arbetsförmedlingens register.

Arbetsmarknadsutbildning

Inom arbetsmarknadsutbildning deltog merparten av deltagarna, mellan 83 och 92 procent beroende på utbildningsinriktning, i ett program med aktivitetsstöd före utbildningens start (se tabell 4.5). Andelen deltagare som var öppet arbetslösa var också relativt stor, mellan 7 och 18 procent.

Alla som går en arbetsmarknadsutbildning behöver emellertid inte vara arbetslösa när utbildningen startar. Av dem som fullföljde en yrkesförarutbildning inom arbetsmarknadsutbildning under 2011 var sex procent i arbete före utbildningens start. Med arbete avses arbete med och utan stöd samt nystartsjobb.[63] För omvårdnadsutbildning var motsvarande andel fyra procent.

Tabell 4.5 Sysselsättningsstatus före studierna, andel (%) av samtliga deltagare som fullföljt en arbetsmarknadsutbildning under 2011, fördelat efter yrkesinriktning

Utbildningsinriktning	I arbete utan stöd	I arbete med stöd	Öppet arbetslös	I program med aktivitetsstöd	Övriga inskrivna	Summa
Omvårdnad	4	0	12	84	0	100
El	1	0	7	92	0	100
Svets	1	1	15	83	1	100
Yrkesförare (lastbil)	4	2	18	75	0	100

Källa: Arbetsförmedlingen, egna beräkningar.

[63] *Arbete utan stöd* avser personer som avaktualiserats från Arbetsförmedlingen och som fått tillsvidareanställning, tidsbegränsad anställning eller fortsatt anställning hos samma arbetsgivare samt personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen som deltidsarbetslös, timanställd, tidbegränsat anställd, yrkesfiskare, ombytessökande samt ombytessökande från Samhall. *Arbete med stöd* avser personer som avaktualiserats från Arbetsförmedlingen och som fått en anställning vid Samhall samt personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen i utvecklingsanställning, trygghetsanställning, lönebidrag, offentligt skyddad anställning, olika former av anställningsstöd (sökandekategorier 45 och 49), kulturarvslyftet och instegsjobb. *Nystartsjobb* avser även särskilt nystartsjobb och nystartsjobb för deltidsarbetslösa.

De grupper som är prioriterade vid anvisning till arbetsmarknadsutbildning är inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgaranti för ungdomar, nyanlända invandrare, långtidssjukskrivna och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. På grund av deltagarnas skiftande kunskaper och bakgrund ställer Arbetsförmedlingen i sina upphandlingar krav på att anpassa utbildningsupplägget efter de prioriterade grupperna.

När det gäller nyanlända invandrare ställer Arbetsförmedlingen särskilda krav på anpassning av utbildningen. Både den förberedande och den yrkesinriktade delen av utbildningen ska kunna bedrivas på deltid (i regel 25 timmar per vecka) och resterande tid ägnas åt Svenska för invandrare (SFI). SFI bekostas av kommunerna, men det ingår i leverantörens uppdrag att bereda plats för SFI-undervisningen i leverantörens lokaler. Leverantören ansvarar även för att en person finns tillgänglig som språkstöd under den tid som yrkesutbildningen bedrivs och denna samverkar även med SFI-lärarna.

Yrkesvux

I Statskontorets enkätundersökning tillfrågades kommunerna om elevernas huvudsakliga sysselsättning vid utbildningens start. I tabell 4.6 redovisas kommunernas svar. Som framgår av tabellen finns det relativt stora variationer i sysselsättningsstatus mellan olika utbildningar.

Tabell 4.6 Huvudsaklig sysselsättning vid utbildningens start fördelat efter yrkesinriktning, andel (%) av samtliga elever som påbörjade en utbildning inom yrkesvux hösten 2011

Utbildningsinriktning	Heltids-anställd	Deltids-anställd	Tim-/tids-begränsat anställd	Egen före-tagare	Arbets-lös	Studer-ande	Annat	Summa	Antal kommuner
Omvårdnad	8	14	18	1	34	15	11	100	56
El	19	9	5	1	43	13	9	100	53
Svets	5	10	7	1	50	14	14	100	36
Yrkesförare	10	7	8	1	58	9	7	100	19

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Störst grupp bland eleverna var de som var arbetslösa vid utbildningens start, från 34 procent för omvårdnad till 58 procent för yrkesförare. Om man summerar samtliga elever som hade någon form av arbete (hel- eller deltidsanställning, tim- eller tidsbegränsad anställning eller egen företagare) vid utbildningens start utgjorde denna grupp också en relativt stor andel. Inom omvårdnad hade 41 procent arbete vid utbildningens start, inom yrkesförare 38 procent, inom el 35 procent och inom svets 26 procent. Mellan 9 procent (yrkesförare) och 15 procent (omvårdnad) av eleverna var i studier vid utbildningens start.

Jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

Majoriteten av dem som går en arbetsmarknadsutbildning var arbetslösa vid utbildningens start, antingen öppet eller i program med aktivitetsstöd (mellan 93 och 99 procent). När det gäller yrkesvux är målgruppen delvis annorlunda. Enligt Statskontorets enkätundersökning var mellan 38 och 58 procent av eleverna arbetslösa vid utbildningens start, men andelen som hade någon form av arbete var nästan lika stor (mellan 26 och 41 procent). En mindre andel av eleverna inom yrkesvux var studerande vid utbildningens start. Denna sysselsättningsstatus förekommer inte inom arbetsmarknadsutbildning.

Jämförelsen ger belägg för att Arbetsförmedlingens deltagare generellt sett står längre från arbetsmarknaden än deltagarna i yrkesvux, bl.a. eftersom andelen arbetslösa är högre. De mått som Statskontoret har använt i jämförelsen bör dock tolkas med viss försiktighet. Exempelvis behöver inte alla arbetslösa stå längre från arbetsmarknaden än alla studerande eller alla som redan har någon form av arbete, åtminstone inte sett till de utbildningsinsatser som kan behövas för att göra individerna anställningsbara inom rådande bristyrken. Men i genomsnitt torde arbetslösa stå väsentligt längre från arbetsmarknaden, än personer som redan har arbete.

Det finns även andra nyansskillnader i begreppet ”svag ställning på arbetsmarknaden”, som inte fångas upp av det mått som vi har använt. Ett sådant exempel är hur länge individen varit arbetslös. Som nämndes i kapitel 2 utgjorde deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgaranti för ungdomar, dvs. insatser som riktar sig till grupper med långa inskrivningstider vid Arbetsförmedlingen, cirka 60 procent av deltagarna i arbetsmarknadsutbildning 2011. Enligt beställd statistik från Arbetsförmedlingen gällde detta även deltagarna i de fyra utbildningsinriktningarna. Deltagare i garantiprogrammen utgjorde dock 42 procent av deltagarna i omvårdnadsutbildningar.

Sammanfattningsvis menar Statskontoret att det finns belägg för att utgå ifrån att deltagare i arbetsmarknadsutbildning generellt står längre från arbetsmarknaden än deltagare i yrkesvux. Statskontorets jämförelse ger indikationer på detta. Dessutom kan t.ex. nämnas att deltagarna i arbetsmarknadsutbildning i huvudsak kommer från garantiprogrammen och från de övriga prioriterade grupperna. Det innebär enligt Arbetsförmedlingen att en hög andel av deltagarna i arbetsmarknadsutbildning som var öppet arbetslösa före utbildningens start också hade någon form av arbetshinder som gör det svårare att få eller behålla ett arbete.

4.7.2 Variationer i deltagarnas utbildningslängd

Inom ramen för vårt uppdrag har det har inte varit möjligt att kartlägga nivån på de kurser eller moduler som ingår i en utbildning. Därför har vi

t.ex. ingen information om hur utbildningstiden fördelas mellan de mer grundläggande kurserna och de mer avancerade påbyggnadskurserna.

Ett sätt att hantera detta har varit att försöka få fram information om den genomsnittliga utbildningslängden. Uppgifter om genomsnittlig utbildningstid för arbetsmarknadsutbildning har inhämtats från Arbetsförmedlingens register. Motsvarande uppgifter för yrkesvux saknas hos kommunerna. I enkätundersökningen har vi i stället bett kommunerna bedöma hur stor andel av de deltagare som kommer att slutföra en viss utbildning som kommer att gå hela utbildningen, dvs. samtliga karaktärskurser i utbildningen.

Arbetsmarknadsutbildning

För omvårdnadsutbildning, som var den billigaste utbildningen i Statskontorets urval, var den genomsnittliga utbildningstiden 54 veckor för de deltagare som fullföljt en arbetsmarknadsutbildning under 2011. En hel omvårdnadsutbildning inom arbetsmarknadsutbildning omfattar enligt förfrågningsunderlaget som lägst 1 350 verksamhetspoäng, vilket motsvarar cirka 70 veckor. Elutbildningar var i genomsnitt 38 veckor och svetsutbildningar 22 veckor. Yrkesförarutbildningar hade den kortaste utbildningstiden med 13 veckor (en hel utbildning motsvarar cirka 20 veckor). Relativt många av dem som deltar i Arbetsförmedlingens yrkesförarutbildningar deltar endast i någon eller några moduler.[64]

Yrkesvux

I diagram 4.8 redovisas hur stor andel av de elever som påbörjat en utbildning inom yrkesvux hösten 2011 som enligt kommunerna kommer att gå hela utbildningen fördelat på utbildningsinriktning.

Majoriteten av alla kommuner, drygt åtta av tio, angav att minst tre fjärdedelar (76–100 procent) av deltagarna kommer att gå hela omvårdnadsutbildningen. Endast cirka 6 procent av kommunerna angav att mindre än hälften av deltagarna kommer att gå hela omvårdnadsutbildningen.

Även för de övriga utbildningsinriktningarna angav en stor majoritet av de tillfrågade kommunerna att mellan 75 och 100 procent av deltagarna kommer att gå hela utbildningen. För yrkesförarutbildning utgår statsbidrag endast för en sammanhållen utbildning. Närmare 90 procent av kommunerna har också svarat att mellan 75 och 100 av deltagarna kommer att gå hela utbildningen. Resterande kommuner har svarat ”vet ej” på denna fråga.

[64] Enligt statistik från Arbetsförmedlingen hade cirka 40 procent av dem som fullföljt en yrkesförarutbildning med inriktning lastbils-/ långtradarförare under perioden januari 2010 till maj 2012 en utbildningstid på mindre än en vecka. Enligt Arbetsförmedlingen har dessa deltagare främst deltagit i modulerna Truck och ADR (transport med farligt gods).

Diagram 4.8 Andel (%) elever som påbörjat yrkesvux hösten 2011 som kommer att gå hela utbildningen, andel (%) kommuner

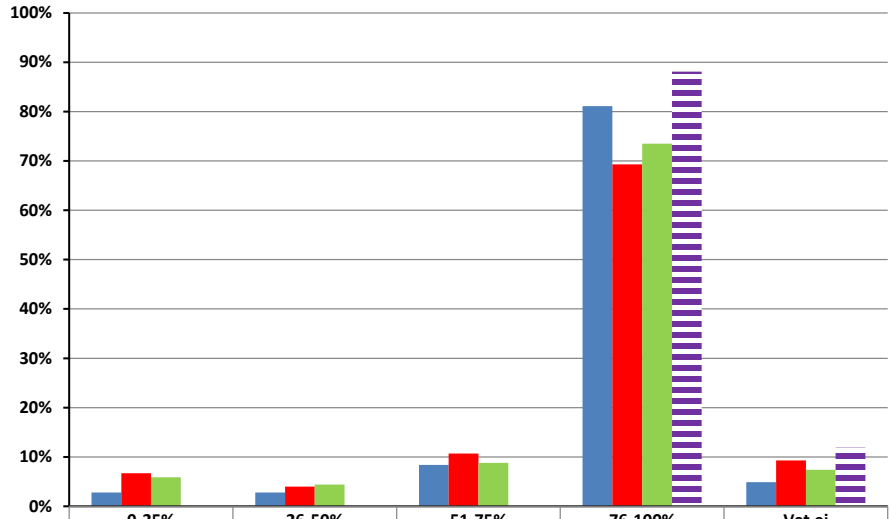

	0-25%	26-50%	51-75%	76-100%	Vet ej
Omvårdnad	3%	3%	8%	81%	5%
El	7%	4%	11%	69%	9%
Svets	6%	4%	9%	74%	7%
Yrkesförare	0%	0%	0%	88%	12%

Anm. Antalet kommuner som lämnat uppgifter om andelen deltagare som bedöms gå hela utbildningen är 143 för omvårdnad, 75 för el, 68 för svets och 42 för yrkesförare.

Källa: Statskontorets enkätundersökning.

Jämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux

Det är svårt att jämföra utbildningslängd mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux utifrån befintliga data. Det förefaller dock som att en större andel av deltagarna inom yrkesvux går en hel utbildning än inom arbetsmarknadsutbildning. Detta gäller särskilt för yrkesförarutbildningar där 90 procent av kommunerna svarat att tre fjärdedelar av eleverna kommer att gå en hel utbildning, medan den genomsnittliga tiden inom arbetsmarknadsutbildning var drygt hälften av den totala tiden (13 av 20 veckor). Inom omvårdnad förefaller däremot en stor andel av deltagarna gå en hel utbildning, både inom arbetsmarknadsutbildning och inom yrkesvux.

Även om utbildningstiden skulle vara kortare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux kan det dock vara så att deltagare i arbetsmarknadsutbildning behöver mer motiverande och pedagogiska insatser än inom yrkesvux, vilket skulle kunna leda till högre kostnader. Deltagare i arbetsmarknadsutbildning blir anvisade till programmet, medan elever inom yrkesvux själva väljer att gå utbildningen och också själva får finansiera sina studier.

4.7.3 Kan variationer i målgrupp förklara kostnadsskillnaderna mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning?

Kostnaden för att utbilda individer inom en viss målgrupp skulle kunna påverkas av hur långt från arbetsmarknaden som målgruppen befinner sig. Vi har också sett av kartläggningen ovan att deltagare i arbetsmarknadsutbildning generellt står längre från arbetsmarknaden än deltagare i yrkesvux, sett till deltagarnas sysselsättningsstatus vid utbildningens start. Vi har emellertid inte haft underlag för att visa vilken påverkan som dessa variationer i målgrupper har haft på utbildningskostnaderna.

Om målgruppen för arbetsmarknadsutbildning generellt står längre ifrån arbetsmarknaden än målgruppen för yrkesvux skulle det kunna indikera att utbildningslängden i genomsnitt är längre för arbetsmarknadsutbildning än för yrkesvux i jämförbara utbildningar. Den genomsnittliga tiden i arbetsmarknadsutbildning förefaller dock, utifrån befintliga data, vara kortare än i yrkesvux. Detta beror troligen främst på skillnader i regelverk. Arbetsmarknadsutbildning får enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, i normalfallet, vara högst sex månader och den ska bedrivas på heltid (40 timmar/vecka). Utbildningslängd och studietakt är inte reglerad på samma sätt inom yrkesvux. Regeringen menar att en stor flexibilitet och tillgänglighet i både tid och rum är nödvändig för att nå målgrupperna för yrkesvux, men även för att tillgodose arbetsmarknadens behov (prop. 2008/09:1). Att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux per deltagare kan därmed inte förklaras av skillnader i utbildningslängd.

Med utgångspunkt från enkätundersökningen bland kommunerna är det inte möjligt att urskilja några tydliga samband mellan andelen elever som går en hel utbildning och genomsnittlig kostnad för att genomföra utbildningen. Detta gäller samtliga utbildningsinriktningar.

Sammanfattningsvis finns det inga empiriska belägg för att skillnader i sysselsättningsstatus eller utbildningslängd kan förklara varför arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux, åtminstone inte med utgångspunkt i Statskontorets enkätundersökning. Statskontorets samlade bedömning är dock att en målgrupp som står längre från arbetsmarknaden kan vara dyrare att utbilda än en målgrupp som står närmare arbetsmarknaden, eftersom det bl.a. kan krävas mer stödresurser och en större anpassning av utbildningen för dem som står längre från arbetsmarknaden.

5 Statskontorets slutsatser

Regeringen konstaterar i uppdraget till Statskontoret att statens kostnader för arbetsmarknadsutbildning är cirka tre gånger högre än för yrkesvux. Om denna skillnad även gäller huvudmännens, dvs. Arbetsförmedlingens och kommunernas, kostnader för utbildningarna är enligt regeringen inte tillräckligt kartlagt. Statskontoret har därför fått i uppdrag att göra en fördjupad jämförelse av de faktiska kostnaderna för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux.

Arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux har som regeringen nämner i uppdraget delvis olika syften och regelverk och vänder sig delvis till olika målgrupper. Förutsättningarna för deltagande är också skilda, vilket försvårar jämförelser mellan de båda utbildningsformerna. Enligt regeringen finns det dock utbildningar inom samma yrkesområden vars utbildningsinnehåll är så lika att en rättvisande jämförelse av utbildningskostnaderna bör vara möjlig. I Statskontorets uppdrag ingår att jämföra kostnader för ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär. Statskontoret har valt ut fyra utbildningsinriktningar för den fördjupade kostnadsjämförelsen, nämligen omvårdnad, el, svets och yrkesförare med inriktning lastbil/ godstransport.

I avsnitt 5.1 redovisas Statskontorets slutsatser av kartläggningen och analysen av de identifierade kostnadsskillnaderna. I avsnitt 5.2 diskuterar vi om kostnadsskillnaderna är motiverade.

5.1 Orsaker till kostnadsskillnader

I kapitel 3 redovisades Statskontorets kartläggning av kostnadsskillnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux för de fyra utbildningsinriktningarna i urvalet. Av kartläggningen framgår att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux, både räknat som kostnad per deltagarvecka och per deltagare. Detta gäller dock inte för yrkesförarutbildningen, som är billigare inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux räknat som kostnad per deltagare. Statskontoret konstaterar vidare att det förekommer stora regionala skillnader i utbildningskostnader, såväl inom arbetsmarknadsutbildning som inom yrkesvux.

Uppgifterna om yrkesvux bygger främst på enkätsvar och intervjuer med ett fåtal kommuner, medan uppgifterna om arbetsmarknadsutbildning huvudsakligen bygger på registerdata och upphandlingsunderlag. Uppgifterna om yrkesvux är enligt Statskontorets bedömning därför mer osäkra än uppgifterna om arbetsmarknadsutbildning.

I tabell 5.1 redovisas Statskontorets samlade bedömning av i vilken grad de olika faktorer som analyserades i kapitel 4 kan förklara att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux för respektive utbildningsinriktning.

Tabell 5.1 Förklaringsgraden för respektive kategori av faktorer fördelat på utbildningsinriktning

	Omvårdnad	El	Svets	Yrkesförare
Utbildningsinnehåll				
Flexibilitet i studieform				
Typ av utbildningsanordnare				
Upphandlingsförfarande				
Konkurrens och skalfördelar				
Målgrupp				

Färgerna i tabellen representerar graden av förklaring. Faktorer med grön färg förklarar till stor del kostnadsskillnaderna, faktorer med gul färg förklarar till viss del och faktorer med röd färg förklarar inte alls kostnadsskillnaderna.

Statskontoret har gjort en samlad bedömning av i vilken grad respektive faktor kan förklara de identifierade kostnadsskillnaderna. Vid bedömningen har vi utgått från den teoretiska diskussionen i kapitel 1 och empiriska data, dvs. enkätundersökningen, Arbetsförmedlingens registerdata, intervjuer och styrdokument.

Nedan redovisas dels vilka faktorer som enligt vår bedömning kan förklara kostnadsskillnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux för samtliga eller merparten av utbildningsinriktningarna i kartläggningen, dels vilka faktorer som vi därutöver bedömer kan förklara kostnadsskillnader för respektive utbildningsinriktning.

5.1.1 Generella orsaker

Enligt analysen i kapitel 4 och tabell 5.1 framgår att det finns faktorer som har en liknande påverkan på utbildningskostnaden inom flera eller samtliga av de utbildningsinriktningar som omfattas av Statskontorets analys. Det gäller framför allt upphandlingsförfarande, målgrupp och typ av utbildningsanordnare.

De olika målgrupperna bidrar till kostnadsskillnaderna

Statskontoret bedömer att en bidragande orsak till att yrkesvux har lägre kostnader än arbetsmarknadsutbildning är att målgruppen står närmare arbetsmarknaden och sannolikt är mer motiverade.

Statskontorets samlade bedömning är att målgruppen för arbetsmarknadsutbildning generellt står längre från arbetsmarknaden än målgruppen för yrkesvux. Det gäller framför allt omvårdnad, el och svets. Inom yrkesförarutbildningen gör vi en delvis annorlunda bedömning (se avsnitt 5.1.4). Detta ställningstagande baseras främst på analysen av sysselsättningsstatus före utbildningen och det faktum att de grupper som Arbetsförmedlingen prioriterar i anvisningen till arbetsmarknadsutbildning är grupper som kan anses stå relativt långt från arbetsmarknaden, dvs. personer med långa inskrivningstider, nyanlända invandrare, långtidssjukskrivna och personer med funktionsnedsättning.

Deltagarnas motivation och ansvarstagande kan också variera. Enligt intervjuer med utbildningsanordnare är den genomsnittliga deltagaren inom yrkesvux mer motiverad, ansvarstagande och självgående än den genomsnittliga deltagaren inom arbetsmarknadsutbildning. Förklaringen kan vara att det är frivilligt att gå en utbildning inom yrkesvux, medan en deltagare i arbetsmarknadsutbildning blir anvisad till programmet. Deltagaren i yrkesvux kan också vara mer motiverad, eftersom han eller hon själv får finansiera sina studier, till skillnad från deltagare i arbetsmarknadsutbildning som får aktivitetsstöd under tiden i programmet.

Deltagare som står längre från arbetsmarknaden, eller som är mindre motiverade, ansvarstagande och självgående, kan vara dyrare att utbilda eftersom det bl.a. kan kräva mer motiverande och pedagogiska insatser, högre lärartäthet och större anpassning av utbildningen.

Skillnader i upphandlingsförfarande kan till viss del förklara kostnadsskillnaderna

Upphandlingsförfarandet har enligt Statskontorets samlade bedömning en viss påverkan på priset på upphandlad utbildning. Vår undersökning visar att kommunerna generellt tillmäter priset en större vikt i sina upphandlingar än Arbetsförmedlingen. Att tillmäta priset en större vikt innebär en större priskonkurrens bland anbudsgivarna och därmed en större prispress. Arbetsförmedlingen ställer i sin tur tydligare krav på kvalitet och innehåll i sina anbudsförfrågningar, ofta med utgångspunkt i branschens specifika krav, och kan därför acceptera ett högre pris. Detta kan vara en viktig bidragande förklaring till att arbetsmarknadsutbildning generellt är dyrare än yrkesvux.

Om utbildningen upphandlas på en större eller mindre geografisk marknad kan också vara en bidragande förklaring till kostnadsskillnaderna. Arbetsförmedlingens utbildningar upphandlas ofta nationellt, där utbildningsanordnarna lämnar anbud på ett eller flera arbetsmarknadsområden. Flera av de representanter för utbildningsanordnare som vi intervjuat menar att det endast är ett fåtal större, rikstäckande utbildningsanordnare som numera har möjlighet att lämna anbud på Arbetsförmedlingens upphandlingar. Färre anbudslämnare leder normalt till lägre konkurrens och därmed till ett högre pris för utbildningen. Kommunerna upphandlar däremot sina utbildningar på

lokal eller regional nivå. Nationella upphandlingar kan emellertid också ha positiva konsekvenser, t.ex. minskad risk för jäv. Om de positiva konsekvenserna överväger de negativa har vi dock inte underlag för att uttala oss om. Detta skulle i så fall behöva studeras närmare.

Val av anordnare kan inte förklara kostnadsskillnaderna

Skillnader i typ av utbildningsanordnare mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux kan enligt vår bedömning inte förklara varför de utbildningsinriktningar som vi studerat är dyrare att genomföra inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. Analysen i kapitel 4 visar visserligen att kommunernas val av utbildningsanordnare kan påverka kostnaden för yrkesvux, men snarare genom att öka än att minska kommunernas kostnader. Statskontorets analys visar med andra ord att skillnaderna i utbildningskostnad mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux skulle vara ännu större om alla kommuner handlade upp sina utbildningar. Det gäller samtliga studerade utbildningsinriktningar, men framför allt omvårdnad, där majoriteten av kommunerna har valt att genomföra utbildningen i egen regi.

5.1.2 Omvårdnadsutbildning

Inom omvårdnadsutbildning är det, förutom skillnader i målgrupp och upphandlingsförfarande, framför allt faktorer med koppling till studieform och konkurrens som vi bedömer kan förklara att arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt är 50 procent dyrare än yrkesvux.

Det finns stora skillnader mellan de två utbildningsformerna vad gäller den flexibilitet i studieform som erbjuds deltagarna i omvårdnadsutbildning. Arbetsmarknadsutbildning bedrivs på heltid som klassrumsundervisning och ofta med relativt hög lärartäthet. Inom yrkesvux erbjuds deltagarna större flexibilitet i valet av när, var och hur studierna ska bedrivas. Merparten av kommunerna erbjuder t.ex. deltagarna möjligheten att läsa omvårdnadsutbildning på distans. Distansundervisning är en relativt resurssnål och billig studieform, som inte förekommer inom arbetsmarknadsutbildning.

Skillnader i konkurrens är ytterligare en faktor som kan bidra till att omvårdnadsutbildning kostar mer inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. En skillnad mellan de två utbildningsformerna är att konkurrensen är större när kommunen handlar upp omvårdnadsutbildning än när Arbetsförmedlingen gör det.

Skillnader i utbildningsinnehåll kan enligt Statskontorets kartläggning inte i någon större utsträckning förklara varför arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux. Utbildningen har ungefär samma innehåll oavsett om den genomförs inom ramen för yrkesvux eller arbetsmarknadsutbildning.

5.1.3 El- och svetsutbildning

Inom el- och svetsutbildningar är det, förutom skillnader i målgrupp och upphandlingsförfarande, framför allt faktorer med koppling till utbildningsinnehåll som Statskontoret bedömer kan förklara varför arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt är ungefär dubbelt så dyr som yrkesvux.

Vi menar att det finns tydliga indikationer på att el- och svetsutbildningar inom arbetsmarknadsutbildning generellt är mer avancerade, innehåller mer praktik, mer utbildningstid på arbetsplats och leder till större möjligheter att få certifikat enligt branschstandard än vad som är fallet inom yrkesvux. Detta är en tydlig förklaring till varför arbetsmarknadsutbildning är dyrare att genomföra än yrkesvux.

Något som också delvis skiljer sig åt mellan de två utbildningsformerna är den flexibilitet i studieform som erbjuds deltagarna. Inom yrkesvux är erbjudande om distansundervisning förhållandevis vanligt inom elutbildning. Detta gäller dock inte inom svetsutbildning. Distansundervisning är som tidigare nämnts en relativt billig undervisningsform.

Skillnader i konkurrens och skalfördelar bedöms inte kunna förklara varför el- och svetsutbildning är dyrare inom arbetsmarknasutbildning än yrkesvux. Antalet anbudsgivare är likvärdigt mellan de två utbildningsformerna.

5.1.4 Yrkesförarutbildning (lastbil/godstransport)

Statskontoret bedömer att det, förutom skillnader i upphandlingsförfarande, framför allt är faktorer med koppling till utbildningsinnehåll som kan förklara varför Arbetsförmedlingens yrkesförarutbildningar i genomsnitt är ungefär dubbelt så dyra per deltagarvecka som kommunernas.

Båda utbildningarna leder visserligen till yrkesförarbevis, men enligt de styrdokument vi granskat och de utbildningsanordnare vi intervjuat är det vanligt att arbetsmarknadsutbildning innehåller ytterligare moment utöver vad som krävs för att få yrkesförarbevis. Detta för att säkerställa att deltagarnas nivå på yrkeskompetens vid slutförd utbildning överensstämmer med branschens specifika krav för att få anställning.

Skillnader i skalfördelar skulle delvis kunna förklara varför yrkesförarutbildning är dyrare inom arbetsmarknadsutbildning än yrkesvux, eftersom flexibiliteten i kursstart är högre inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. Arbetsförmedlingen avropar platser inom yrkesförarutbildning vid behov, medan kommunerna främst erbjuder gruppintag en gång per termin. Kommunerna bör därmed kunna ha större möjligheter att få ett tillräckligt stort deltagarantal för att utnyttja skalfördelar i genomförandet av olika utbildningsmoment.

Vi bedömer visserligen att målgruppen för arbetsmarknadsutbildning i allmänhet står längre från arbetsmarknaden än målgruppen för yrkesvux, även

om närmare 60 procent av deltagarna i yrkesförarutbildningen inom yrkesvux var arbetslösa vid utbildningens start. En av de utbildningsanordnare som vi har intervjuat menar emellertid att antagningskraven är högre inom arbetsmarknadsutbildning än inom yrkesvux. De deltagare som inte klarar den testmodul som krävs för att gå vidare inom arbetsmarknadsutbildning återkommer i stället inom yrkesvux, som har lägre antagningskrav. Detta indikerar att målgruppen för arbetsmarknadsutbildning i stället är starkare än för yrkesvux.

Räknat som kostnad per deltagare, till skillnad från kostnad per deltagarvecka, är Arbetsförmedlingens yrkesförarutbildningar billigare än kommunernas. Detta förklaras främst av att utbildningstiden inom arbetsmarknadsutbildning är betydligt kortare än inom yrkesvux, där vi antagit att samtliga deltagare går en hel utbildning. Utbildningskostnaden per deltagare blir därför förhållandevis låg jämfört med yrkesvux.

Sammantaget kan vi inte dra några generella slutsatser om huruvida eventuella variationer i målgrupper mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux kan förklara kostnadsskillnaderna mellan de två utbildningsformerna.

Flexibiliteten i studieform är låg inom båda utbildningsformer och kan därför inte förklara att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux.

5.2 Är kostnadsskillnaderna motiverade?

Statskontorets kartläggning av kostnadsskillnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux för de fyra utbildningsinriktningarna visar att Arbetsförmedlingens kostnader för att genomföra utbildningen (med något undantag) är högre än kommunernas. En naturlig följdfråga är om dessa skillnader är motiverade, t.ex. utifrån gällande regelverk och syfte med respektive verksamhet eller utifrån effektivitet, dvs. graden av måluppfyllelse (eller nyttan) i förhållande till resursinsats eller kostnader.

5.2.1 Resultat av olika syften och regelverk

Under förutsättning att de kostnadsskillnader och orsakerna till dessa som vi identifierat i stora drag stämmer överens med verkligheten, kan frågan om dessa är motiverade utifrån gällande regelverk och syfte med respektive verksamhet analyseras. Detta är externa faktorer som Arbetsförmedlingen och kommunerna inte kan påverka.

Statskontorets analys indikerar att skillnader i målgrupp, studieform och utbildningsinnehåll delvis och för vissa utbildningsinriktningar kan förklara att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux. Arbetsförmedlingen prioriterar i enlighet med instruktionen personer som står långt från arbetsmarknaden vid anvisning till arbetsmarknadsutbildning. Att utbilda dessa personer kräver sannolikt mer lärarinsatser och anpassning av utbildningen, vilket gör att kostnaden ökar. Även om personer med en svag ställning på

arbetsmarknaden enligt regelverket är en prioriterad grupp inom yrkesvux, så tillämpar inte alltid kommunerna denna prioriteringsordning (se avsnitt 2.1.2). I sammanhanget kan nämnas att regeringen har gett Skolverket i uppdrag att följa upp satsningen på yrkesvux. Syftet är bl.a. att följa upp om statsbidraget används på rätt sätt och att eleverna får den utbildning som de ska få.[65]

Arbetsmarknadsutbildning, liksom övriga arbetsmarknadspolitiska program, ska enligt regelverket vara på heltid (40 timmar/vecka). När det gäller yrkesvux ska man i stället eftersträva en stor flexibilitet och tillgänglighet både i tid och i rum när det gäller utbildningens uppläggning, bl.a. för att nå målgrupperna (se avsnitt 2.1.2).

Att arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux har delvis olika syften skulle också kunna förklara de skillnader i utbildningsinnehåll som Statskontoret identifierat. Arbetsmarknadsutbildning syftar till korta insatser för att individen snabbt ska komma i arbete. Det kan motivera ett mer avancerat och branschanpassat utbildningsinnehåll, vilket i sin tur skulle kunna motivera att arbetsmarknadsutbildning är dyrare än yrkesvux. Detta förutsätter dock att utfallet och effekterna är större för arbetsmarknadsutbildning än för yrkesvux. Uppgifter om detta saknas dock (se avsnitt 5.2.2).

Således kan vi konstatera att gällande regelverk och syfte med verksamheten kan motivera kostnadsskillnaderna mellan utbildningarna. Om det kan motivera hela kostnadsskillnaden kan vi dock inte uttala oss om.

5.2.2 Effekterna av utbildningarna måste också studeras

Det är naturligtvis även viktigt att studera vilka effekter de olika utbildningarna har, t.ex. om utbildningen ökar individens chanser att få och behålla ett arbete. En utbildning som har låga kostnader men som i utvärderingar visar sig ha låga sysselsättningseffekter är inte självklart att föredra framför en utbildning med högre kostnader som har högre sysselsättningseffekter.

I Statskontorets uppdrag har det dock inte ingått att studera effekterna av eller effektiviteten i arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. IFAU har däremot påbörjat en egeninitierad studie som ska göra det möjligt att avgöra om, och i så fall hur, en utvärdering av arbetsmarknadseffekterna av yrkesvux ska genomföras. Studien ska även göra det möjligt att avgöra om en jämförelse av kostnadseffektiviteten i yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning ska genomföras.[66]

[65] Bugetpropositionen för 2013, utgiftsområde 16 (prop. 2012/13:1).
[66] Projektbeskrivning daterad 2011-10-28.

Statskontoret har i samband med uppdraget noterat att effekterna av arbetsmarknadsutbildning minskat kraftigt under de senaste åren.[67] En tänkbar förklaring till de allt sämre effekterna av arbetsmarknadsutbildning, som Arbetsförmedlingen anger, är att de som får ta del av programmet står längre från arbetsmarknaden än tidigare. Detta kan ha lett till att arbetsmarknadsutbildningen i vissa fall har getts till arbetssökande som inte fullt ut har kunnat dra nytta av programmet. En annan förklaring, enligt Arbetsförmedlingen, skulle kunna vara att programmet har en sämre effekt till följd av exempelvis förändrat innehåll eller sämre anpassning efter arbetsmarknadens efterfrågan.

En fråga man kan ställa sig i detta sammanhang är vilka effekter centraliseringen av Arbetsförmedlingens upphandling av arbetsmarknadsutbildning fått på myndighetens möjligheter att anpassa utbildningsutbudet och rekrytera deltagare efter efterfrågan på den lokala eller regionala arbetsmarknaden. Effektiviteten i utbildningen blir låg om matchningen mellan utbud och efterfrågan inte fungerar.

Jämförbar statistik över utfall och träffsäkerhet saknas

Statskontoret har noterat att det inte går att jämföra uppgifter om utfallet av arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux, dvs. andelen studerande som har arbete efter utbildningen. Det saknas enhetliga metoder, definitioner, tidsperioder och mättidpunkter för att kunna göra sådana jämförelser.

Arbetsförmedlingen mäter utfallet av arbetsmarknadsutbildning via registerdata. Det mått som Arbetsförmedlingen använder är andelen i arbete 90 dagar efter avslutad utbildning. Med arbete avses såväl arbete utan som med stöd samt nystartsjobb.[68]

Skolverkets uppgifter bygger däremot på uppgifter som samlats in från kommunerna. Kommunerna samlar i sin tur in uppgifter från de studerande på olika sätt. Insamlingen kan bl.a. ske via personliga kontakter, telefon, e-post, postenkät, webbenkät eller SMS.[69] Mättidpunkten varierar också mellan kommunerna, eftersom Skolverket mäter utfallet inom ett halvår efter avslutad utbildning. I Skolverkets uppföljning av deltagarna kan inte grup-

---

[67] Arbetsförmedlingen (2012), *Arbetsmarknadsrapport 2012*, s. 103.

[68] *Arbete utan stöd* avser personer som avaktualiserats från Arbetsförmedlingen och som fått tillsvidareanställning, tidsbegränsad anställning eller fortsatt anställning hos samma arbetsgivare samt personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen som deltidsarbetslös, timanställd, tidbegränsat anställd, yrkesfiskare, ombytessökande samt ombytessökande från Samhall. *Arbete med stöd* avser personer som avaktualiserats från Arbetsförmedlingen och som fått en anställning vid Samhall samt personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen i utvecklingsanställning, trygghetsanställning, lönebidrag, offentligt skyddad anställning, olika former av anställningsstöd (sökandekategorier 45 och 49), kulturarvslyftet och instegsjobb. *Nystartsjobb* avser även särskilt nystartsjobb och nystartsjobb för deltidsarbetslösa.

[69] Skolverket (2012), *Redovisning av regeringsuppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux* (dnr 2008:3782).

pen arbetslösa identifieras, varken när det gäller sysselsättning före eller efter yrkesvux. I dag ingår arbetslösa i gruppen ”annat”, som omfattar arbetssökande, sjukskrivna och föräldralediga. I vilken mån deltagarna har en tillfällig anställning eller tillsvidareanställning framgår inte heller.

Vi har också noterat att det saknas uppgifter om träffsäkerheten i utbildningarna, både när det gäller arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux. Med träffsäkerhet avses i vilken mån deltagarna får arbete inom eller nära det yrkesområde som de utbildats inom.

Mellan 1979 och 2006 följde Arbetsförmedlingen via fördjupade enkätstudier upp personer som avslutat en arbetsmarknadsutbildning under andra kvartalet respektive år. Uppföljningen innehöll bl.a. ett mått på träffsäkerhet. Träffsäkerheten kan, enligt Arbetsförmedlingen, ses som en indikator på om arbetsmarknadsutbildningen uppfyller sitt syfte att motverka brist på arbetskraft. Den senast publicerade uppföljningen avser åren 2005 och 2006.[70] Arbetsförmedlingen genomför inte längre några fördjupade enkätstudier, bl.a. av resursskäl**.**

Skolverket har i sin enkätuppföljning en fråga om sysselsättningen efter yrkesvux är relaterad till det yrkesområde som de studerande fick utbildning inom. Skolverket har dock inte kunnat dra några slutsatser av svaren på denna fråga på grund av ett stort svarsbortfall och en stor osäkerhet om vilka deltagare som svaren avser.

Statskontoret anser att det är viktigt att säkerställa en hög kvalitet på uppföljningen av yrkesvuxdeltagarna, både när det gäller data, definitioner och metoder, så att utfallet av utbildningarna kan mätas på ett bättre sätt. Det är också viktigt att säkerställa att träffsäkerheten i både yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning kan följas upp. Detta för att kunna mäta om utbildningarna uppfyller syftet att motverka brist på arbetskraft.

[70] Arbetsförmedlingen (2008), *Arbetsmarknadsutbildning 2005 och 2006 – uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalen 2005 och 2006*.

Bilaga 1

Uppdraget

REGERINGEN

Regeringsbeslut

I 1
A2012/857/A

2012-03-01

Arbetsmarknadsdepartementet

Statskontoret
Box 8110
104 20 Stockholm

STATSKONTORET
2012 -03- 08
Dnr 2012/54-5
Avd 2 Sign

Uppdrag att göra en fördjupad kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad gymnasial yrkesutbildning

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statskontoret att göra en fördjupad jämförelse mellan de faktiska utbildningskostnaderna för arbetsmarknadsutbildning respektive för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux). Jämförelsen ska avse ett begränsat antal jämförbara utbildningar av olika karaktär och ett begränsat antal kommuner och regioner. Vidare ska Statskontoret analysera orsaker till eventuella skillnader i kostnader mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux.

Kammarkollegiet ska på rekvisition från Statskontoret utbetala högst 250 000 kronor för kostnadsjämförelsen. Rekvisitionen ska göras senast den 30 juni 2012. Utgifterna ska belasta utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, anslag 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser, anslagspost 4 Försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder.

Arbetsförmedlingen ska vara Statskontoret behjälplig med att ta fram nödvändig statistik och annat underlag för genomförandet av uppdraget. Statskontoret ska även samråda med Statens skolverk och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) vid genomförandet av uppdraget.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 15 maj 2012.

Bakgrund

Statens kostnader för arbetsmarknadsutbildning är ca tre gånger högre än för yrkesvux. Om denna skillnad även gäller huvudmännens, dvs. Arbetsförmedlingens och kommunernas, kostnader för utbildningarna är emellertid inte tillräckligt kartlagt.

Arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux är två utbildningsinsatser med delvis olika syften och regelverk som vänder sig delvis till olika målgrupper. Förutsättningarna för deltagande är också skilda. Detta försvårar jämförelser mellan de båda utbildningarna. Det finns dock utbildningar inom samma yrkesområden vars utbildningsinnehåll är så lika att en rättvisande jämförelse av utbildningskostnaderna bör vara möjlig.

För att regeringens insatser mot utanförskap och arbetslöshet ska vara effektiva är det viktigt med rätt åtgärd vid rätt tillfälle. Därför är det viktigt att skillnader gällande bl.a. målgrupper, kostnader och effekter av olika utbildningsinsatser analyseras. En kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux utgör en del av regeringens pågående arbete med att analysera olika utbildningsinsatser vid arbetslöshet.

På regeringens vägnar

Hillevi Engström

Erika Ekström

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/EA
Utbildningsdepartementet/GV
Arbetsförmedlingen
Statens skolverk
Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering
Sveriges Kommuner och Landsting

REGERINGSKANSLIET

Regeringsbeslut **I 3**

2012-04-26 A2012/1469/A

Arbetsmarknadsdepartementet

Statskontoret
Box 8110
104 20 Stockholm

STATSKONTORET
Till 2012 -04- 30
Dnr 2012/54-5
Avd 2 Sign

Förlängning av uppdrag till Statskontoret att göra en fördjupad kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning

Regeringens beslut

Regeringen har den 1 mars 2012 uppdragit åt Statskontoret att göra en fördjupad jämförelse mellan de faktiska utbildningskostnaderna för arbetsmarknadsutbildning respektive yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) (A2012/857/A).

Regeringen beslutar med ändring av beslutet den 1 mars 2012 att följande ska gälla för uppdraget.

Rekvisitionen ska göras senast den 30 november 2012.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 15 oktober 2012.

På regeringens vägnar

Hillevi Engström

Erika Ekström

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/EA
Utbildningsdepartementet/GV
Arbetsförmedlingen
Statens skolverk
Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering
Sveriges Kommuner och Landsting
Kammarkollegiet

Bilaga 2

Teknisk beskrivning – enkät till kommuner

Enkäten till kommunerna riktades till samtliga kommuner som angett en kontaktperson för yrkesvux till Skolverket. Enkäten har tagits fram av Statskontoret efter samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i enlighet med förordningen (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner. Enkäten skickades ut till kommunerna den 1 juni 2012 och skulle besvaras senast den 21 juni 2012.

Enkäten skickades till 275 kommuner och organisationer. Totalt 199 svarade på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 72 procent. Som framgår av tabellerna nedan svarade inte alla kommuner på alla frågor.

Inledande fråga

1. Har din kommun anordnat någon utbildning inom ramen för yrkesvux-satsningen (exkl. lärlingsvux) under höstterminen 2011 inom följande yrkesområden: Omvårdnad (undersköterska), Svets, El, eller Yrkesförare (godstransport/lastbil)?	**Procent**	**Antal**
Ja	79,9%	159
Nej	19,6%	39
Vet ej	0,5%	1
Svarande		199
Inget svar		0

Omvårdnadsutbildning

2. Har studerande från din kommun deltagit i någon omvårdnadsutbildning inom ramen för yrkesvuxsatsningen under höstterminen 2011?	**Procent**	**Antal**
Ja	97,5%	154
Nej	2,5%	4
Vet ej	0,0%	0
Svarande		158
Inget svar		1

3. Hur stor är kommunens kostnad för omvårdnadsutbildningen (exkl. kostnader som inte är direkt kopplade till själva utbildningen, t.ex. eventuella kostnader för upphandlingsadministration eller skolledning)? Ange antalet kronor per poäng	**Procent**	**Antal**
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i kronor per poäng	59,4%	79
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i andra storheter	10,5%	14
Kommuner som angett att kostnadsuppgifter saknas	30,1%	40
Svarande		133
Inget svar		21

4. Hur stor andel av de elever som påbörjade omvårdnads-utbildningen höstterminen 2011 kommer att gå hela utbildningen (samtliga karaktärskurser, ca 1400 poäng)?	Procent	Antal
0-25%	2,8%	4
26-50%	2,8%	4
51-75%	8,4%	12
75-100%	81,1%	116
Vet ej	4,9%	7
Svarande		143
Inget svar		11

5. Vem anordnar/anordnade omvårdnadsutbildningen?	Procent	Antal
Kommunen i egen regi	62,9%	90
Upphandlad av extern utbildningsanordnare	21,7%	31
Annan kommun inom ett samverkansområde	11,2%	16
Annan anordnare, ange vilken:	4,2%	6
Vet ej	0,0%	0
Svarande		143
Inget svar		11

6. Av vilken orsak har kommunen valt att anordna omvård-nadsutbildningen i egen regi? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Inga eller få externa utbildningsanordnare att vända sig till	13,6%	12
Större möjligheter att anpassa utbildningen efter egna behov	77,3%	68
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	48,9%	43
Annan orsak, ange vilken:	37,5%	33
Vet ej	1,1%	1
Svarande		88
Inget svar		2

7. Av vilken orsak har kommunen valt att upphandla omvård-nadsutbildningen av extern utbildningsanordnare? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Svårigheter att genomföra utbildningen i egen regi	32,3%	10
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	38,7%	12
Annan orsak, ange vilken	48,4%	15
Vet ej	3,2%	1
Svarande		31
Inget svar		0

8. Har utbildningen upphandlats gemensamt med andra kommuner?	Procent	Antal
Ja	32,3%	10
Nej	67,7%	21
Vet ej	0,0%	0
Svarande		31
Inget svar		0

9. Har kommunen erbjudit någon minsta volym i upphandlingen (dvs. avseende antalet elever eller poäng som ersättning utgår för)?	Procent	Antal
Ja	16,1%	5
Nej	77,4%	24
Vet ej	6,5%	2
Svarande		31
Inget svar		0

10. Vilken vikt har det offererade priset tilldelats i värderingen av anbuden?	Procent	Antal
81-100%	14,3%	4
61-80%	0,0%	0
41-60%	32,1%	9
21-40%	28,6%	8
0-20%	10,7%	3
Vet ej	14,3%	4
Svarande		28
Inget svar		3

11. Hur många utbildningsanordnare lämnade anbud på omvårdnadsutbildningen (och som uppfyllde eventuella skallkrav)?	Procent	Antal
Kommuner som uppgett antalet anbudsgivare	73,3%	22
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	26,7%	8
Svarande		30
Inget svar		1

12. Varför fick kommunen endast ett svar på anbudsfrågan?	Procent	Antal
Det finns bara en extern utbildningsanordnare att vända sig till	100,0%	1
Endast en av de externa utbildniningsanordnarna lämnade anbud	0,0%	0
Annat skäl, ange vilket:	0,0%	0
Vet ej	0,0%	0
Svarande		1
Inget svar		0

13. Genomförs någon validering i denna omvårdnadsutbildning? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Validering i form av kartläggning	70,2%	99
Validering i form av intyg	22,0%	31
Validering som har lett till en prövning och dokumentation i form av betyg	58,9%	83
Validering som har lett till förkortad studietid	81,6%	115
Validering genomförs inte	4,3%	6
Vet ej	2,1%	3
Svarande		141
Inget svar		13

14. Ingår validering i angiven kostnadsuppgift?	Procent	Antal
Ja	78,3%	101
Nej	14,7%	19
Vet ej	7,0%	9
Svarande		129
Inget svar		3

15. Vilka studieformer erbjuds de elever som har valt att läsa hela eller delar av omvårdnadsutbildningen? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Deltidsstudier	83,0%	117
Heltidsstudier	95,7%	135
Distansstudier	83,7%	118
Kvällstudier	7,8%	11
Klassrumsundervisning	78,7%	111
Utbildningsinslag på arbetsplats	66,0%	93
Vet ej	0,0%	0
Svarande		141
Inget svar		13

16. Vilken flexibilitet i kursstart erbjuds eleverna? (Fler än ett alternativ kan väljas)	Procent	Antal
Gruppintag en gång per termin	57,9%	81
Gruppintag flera gånger per termin	26,4%	37
Kontinuerlig/individanpassad kursstart	49,3%	69
Annan, ange vad:	17,9%	25
Vet ej	0,0%	0
Svarande		140
Inget svar		14

17. Hur många elever påbörjade omvårdnadsutbildningen höstterminen 2011?	Procent	Antal
Kommuner som angett efterfrågade uppgifter	95,1%	116
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	4,9%	6
Svarande		122
Inget svar		32

18. Vilken huvudsaklig sysselsättning hade eleverna vid utbildningens start?	Min	Max	Medel	Summa
Heltidsanställd	0	27	5,08	305
Deltidsanställd	0	50	7,84	502
Timanställd/tidsbegränsat anställd	0	90	9,66	744
Egen företagare	0	15	0,76	26
Arbetslös	0	170	13,87	1179
Studerande	0	82	8,91	606
Annat	0	125	6,43	405

Svetsutbildning

19. Har studerande från din kommun deltagit i någon svetsutbildning inom ramen för yrkesvuxsatsningen under höstterminen 2011?	Procent	Antal
Ja	50,0%	69
Nej	47,1%	65
Vet ej	2,9%	4
Svarande		138
Inget svar		21

20. Hur stor är kommunens kostnad för svetsutbildningen (exkl. kostnader som inte är direkt kopplade till själva utbildningen, t.ex. eventuella kostnader för upphandlingsadministration eller skolledning)? Ange antalet kronor per poäng	**Procent**	**Antal**
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i kronor per poäng	71,4%	45
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i andra storheter	11,1%	7
Kommuner som angett att kostnadsuppgifter saknas	17,5%	11
Svarande		63
Inget svar		6

21. Hur stor andel av de elever som påbörjade svetsutbildningen höstterminen 2011 kommer att gå hela utbildningen (samtliga karaktärskurser)?	**Procent**	**Antal**
0-25%	5,9%	4
26-50%	4,4%	3
51-75%	8,8%	6
75-100%	73,5%	50
Vet ej	7,4%	5
Svarande		68
Inget svar		1

22. Vem anordnar/anordnade svetsutbildningen?	**Procent**	**Antal**
Kommunen i egen regi	31,9%	22
Upphandlad av extern utbildningsanordnare	44,9%	31
Annan kommun inom ett samverkansområde	18,8%	13
Annan anordnare, ange vilken:	4,3%	3
Vet ej	0,0%	0
Svarande		69
Inget svar		0

23. Av vilken orsak har kommunen valt att anordna svetsutbildningen i egen regi?	**Procent**	**Antal**
Inga eller få externa utbildningsanordnare att vända sig till	0,0%	0
Större möjligheter att anpassa utbildningen efter egna behov	40,9%	9
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	18,2%	4
Annan orsak, ange vilken:	40,9%	9
Svarande		22
Inget svar		0

24. Av vilken orsak har kommunen valt att upphandla svetsutbildningen av extern utbildningsanordnare? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	**Procent**	**Antal**
Svårigheter att genomföra utbildningen i egen regi	87,1%	27
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	19,4%	6
Annan orsak, ange vilken	12,9%	4
Vet ej	0,0%	0
Svarande		31
Inget svar		0

25. Har utbildningen upphandlats gemensamt med andra kommuner?	Procent	Antal
Ja	35,5%	11
Nej	64,5%	20
Vet ej	0,0%	0
Svarande		31
Inget svar		0

26. Har kommunen erbjudit någon minsta volym i upphandlingen (dvs. avseende antalet elever eller poäng som ersättning utgår för)?	Procent	Antal
Ja	22,6%	7
Nej	74,2%	23
Vet ej	3,2%	1
Svarande		31
Inget svar		0

27. Vilken vikt har det offererade priset tilldelats i värderingen av anbuden?	Procent	Antal
81-100%	13,8%	4
61-80%	17,2%	5
41-60%	20,7%	6
21-40%	13,8%	4
0-20%	10,3%	3
Vet ej	24,1%	7
Svarande		29
Inget svar		2

28. Hur många utbildningsanordnare lämnade anbud på svetsutbildningen (och som uppfyllde eventuella skall-krav)?	Procent	Antal
Kommuner som uppgett antalet anbudsgivare	64,3%	18
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	35,7%	10
Svarande		28
Inget svar		3

29. Varför fick kommunen endast ett svar på anbudsfrågan?	Procent	Antal
Det finns bara en extern utbildningsanordnare att vända sig till	16,7%	1
Endast en av de externa utbildniningsanordnarna lämnade anbud	83,3%	5
Annat skäl, ange vilket:	0,0%	0
Vet ej	0,0%	0
Svarande		6
Inget svar		0

30. Genomförs någon validering i denna svetsutbildning? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Validering i form av kartläggning	58,8%	40
Validering i form av intyg	11,8%	8
Validering som har lett till en prövning och dokumentation i form av betyg	30,9%	21
Validering som har lett till förkortad studietid	57,4%	39
Validering genomförs inte	10,3%	7
Vet ej	13,2%	9
Svarande		68
Inget svar		1

31. Ingår validering i angiven kostnadsuppgift?	Procent	Antal
Ja	92,3%	48
Nej	7,7%	4
Vet ej	0,0%	0
Svarande		52
Inget svar		0

32. Vilka studieformer erbjuds de elever som har valt att läsa hela eller delar av svetsutbildningen? (Fler än ett svars-alternativ kan väljas)	Procent	Antal
Deltidsstudier	29,4%	20
Heltidsstudier	92,6%	63
Distansstudier	2,9%	2
Kvällstudier	11,8%	8
Klassrumsundervisning	57,4%	39
Utbildningsinslag på arbetsplats	50,0%	34
Vet ej	1,5%	1
Svarande		68
Inget svar		1

33. Vilken flexibilitet i kursstart erbjuds eleverna? (Fler än ett alternativ kan väljas)	Procent	Antal
Gruppintag en gång per termin	45,6%	31
Gruppintag flera gånger per termin	19,1%	13
Kontinuerlig/individanpassad kursstart	47,1%	32
Annan, ange vad:	0,0%	0
Vet ej	2,9%	2
Svarande		68
Inget svar		1

34. Leder svetsutbildningen till certifikat eller motsvarande?	Procent	Antal
Ja, ange vad:	35,3%	24
Nej	39,7%	27
Vet ej	25,0%	17
Svarande		68
Inget svar		1

35. Ingår certifikat eller motsvarande i angiven kostnadsupp-gift?	Procent	Antal
Ja	54,2%	13
Nej	37,5%	9
Vet ej	8,3%	2
Svarande		24
Inget svar		0

36. Hur många elever påbörjade svetsutbildningen hösterminen 2011?	Procent	Antal
Kommuner som angett efterfrågade uppgifter	98,4%	60
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	1,6%	1
Svarande		61
Inget svar		8

37. Vilken huvudsaklig sysselsättning hade eleverna vid utbildningens start?	Min	Max	Medel	Summa
Heltidsanställd	0	10	1,6	24
Deltidsanställd	0	11	2,13	32
Timanställd/tidsbegränsat anställd	0	16	2	20
Egen företagare	0	1	0,3	3
Arbetslös	0	23	4,27	175
Studerande	0	11	2,67	56
Annat	0	16	2,33	49

Elutbildning

38. Har studerande från din kommun deltagit i någon elutbildning inom ramen för yrkesvuxsatsningen under höstterminen 2011?	Procent	Antal
Ja	58,2%	78
Nej	38,1%	51
Vet ej	3,7%	5
Svarande		134
Inget svar		25

39. Hur stor är kommunens kostnad för elutbildningen (exkl. kostnader som inte är direkt kopplade till själva utbildningen, t.ex. eventuella kostnader för upphandlingsadministration eller skolledning)? Ange antalet kronor per poäng	Procent	Antal
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i kronor per poäng	75,7%	53
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i andra storheter	5,7%	4
Kommuner som angett att kostnadsuppgifter saknas	18,6%	13
Svarande		70
Inget svar		8

40. Hur stor andel av de elever som påbörjade elutbildningen höstterminen 2011 kommer att gå hela utbildningen (samtliga karaktärskurser)?	Procent	Antal
0-25%	6,7%	5
26-50%	4,0%	3
51-75%	10,7%	8
75-100%	69,3%	52
Vet ej	9,3%	7
Svarande		75
Inget svar		3

41. Vem anordnar/anordnade elutbildningen?	Procent	Antal
Kommunen i egen regi	15,4%	12
Upphandlad av extern utbildningsanordnare	52,6%	41
Annan kommun inom ett samverkansområde	23,1%	18
Annan anordnare, ange vilken:	9,0%	7
Vet ej	0,0%	0
Svarande		78
Inget svar		0

42. Av vilken orsak har kommunen valt att anordna elutbildningen i egen regi?	Procent	Antal
Inga eller få externa utbildningsanordnare att vända sig till	0,0%	0
Större möjligheter att anpassa utbildningen efter egna behov	58,3%	7
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	16,7%	2
Annan orsak, ange vilken:	25,0%	3
Svarande		12
Inget svar		0

43. Av vilken orsak har kommunen valt att upphandla elutbildningen av extern utbildningsanordnare? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Svårigheter att genomföra utbildningen i egen regi	80,5%	33
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	19,5%	8
Annan orsak, ange vilken	19,5%	8
Vet ej	2,4%	1
Svarande		41
Inget svar		0

44. Har utbildningen upphandlats gemensamt med andra kommuner?	Procent	Antal
Ja	41,5%	17
Nej	56,1%	23
Vet ej	2,4%	1
Svarande		41
Inget svar		0

45. Har kommunen erbjudit någon minsta volym i upphandlingen (dvs. avseende antalet elever eller poäng som ersättning utgår för)?	Procent	Antal
Ja	9,8%	4
Nej	82,9%	34
Vet ej	7,3%	3
Svarande		41
Inget svar		0

46. Vilken vikt har det offererade priset tilldelats i värderingen av anbuden?	Procent	Antal
81-100%	7,9%	3
61-80%	18,4%	7
41-60%	21,1%	8
21-40%	13,2%	5
0-20%	10,5%	4
Vet ej	28,9%	11
Svarande		38
Inget svar		3

47. Hur många utbildningsanordnare lämnade anbud på elutbildningen (och som uppfyllde eventuella skall-krav)?	Procent	Antal
Kommuner som uppgett antalet anbudsgivare	62,5%	25
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	37,5%	15
Svarande		40
Inget svar		1

48. Varför fick kommunen endast ett svar på anbudsfrågan?	Procent	Antal
Det finns bara en extern utbildningsanordnare att vända sig till	12,5%	1
Endast en av de externa utbildniningsanordnarna lämnade anbud	62,5%	5
Annat skäl, ange vilket:	12,5%	1
Vet ej	12,5%	1
Svarande		8
Inget svar		0

49. Genomförs någon validering i denna elutbildning? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Validering i form av kartläggning	48,0%	36
Validering i form av intyg	10,7%	8
Validering som har lett till en prövning och dokumentation i form av betyg	36,0%	27
Validering som har lett till förkortad studietid	48,0%	36
Validering genomförs inte	14,7%	11
Vet ej	17,3%	13
Svarande		75
Inget svar		3

50. Ingår validering i angiven kostnadsuppgift?	Procent	Antal
Ja	84,6%	44
Nej	13,5%	7
Vet ej	1,9%	1
Svarande		52
Inget svar		0

51. Vilka studieformer erbjuds de elever som har valt att läsa hela eller delar av elutbildningen? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Deltidsstudier	46,8%	36
Heltidsstudier	85,7%	66
Distansstudier	33,8%	26
Kvällstudier	6,5%	5
Klassrumsundervisning	53,2%	41
Utbildningsinslag på arbetsplats	45,5%	35
Vet ej	3,9%	3
Svarande		77
Inget svar		1

52. Vilken flexibilitet i kursstart erbjuds eleverna? (Fler än ett alternativ kan väljas)	Procent	Antal
Gruppintag en gång per termin	30,3%	23
Gruppintag flera gånger per termin	26,3%	20
Kontinuerlig/individanpassad kursstart	50,0%	38
Annan, ange vad:	3,9%	3
Vet ej	3,9%	3
Svarande		76
Inget svar		2

53. Leder elutbildningen till certifikat eller motsvarande?	Procent	Antal
Ja, ange vad:	38,2%	29
Nej	30,3%	23
Vet ej	31,6%	24
Svarande		76
Inget svar		2

54. Ingår certifikat eller motsvarande i angiven kostnads-uppgift?	Procent	Antal
Ja	69,0%	20
Nej	24,1%	7
Vet ej	6,9%	2
Svarande		29
Inget svar		0

55. Hur många elever påbörjade elutbildningen höstterminen 2011?	Procent	Antal
Kommuner som angett efterfrågade uppgifter	92,9%	65
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	7,1%	5
Svarande		70
Inget svar		8

56. Vilken huvudsaklig sysselsättning hade elever-na vid utbildningens start?	Min	Max	Medel	Summa
Heltidsanställd	0	29	2,79	67
Deltidsanställd	0	6	1,74	33
Timanställd/tidsbegränsat anställd	0	9	1,2	18
Egen företagare	0	2	0,46	6
Arbetslös	0	41	4,86	209
Studerande	0	17	2,2	55
Annat	0	15	1,17	34

Yrkesförarutbildning

57. Har studerande från din kommun deltagit i någon yrkesförarutbildning (godstransport/lastbil) inom ramen för yrkesvuxsatsningen under höstterminen 2011?	Procent	Antal
Ja	33,8%	45
Nej	60,9%	81
Vet ej	5,3%	7
Svarande		133
Inget svar		26

58. Hur stor är kommunens kostnad för yrkesförarutbildningen (exkl. kostnader som inte är direkt kopplade till själva utbild-ningen, t.ex. eventuella kostnader för upphandlingsadministra-tion eller skolledning)? Ange antalet kronor per poäng.	Procent	Antal
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i kronor per poäng	73,7%	28
Kommuner som uppgett kostnadsuppgifter uttryckta i andra storheter	2,6%	1
Kommuner som angett att kostnadsuppgifter saknas	23,7%	9
Svarande		38
Inget svar		7

59. Hur stor andel av de elever som påbörjade yrkesförarutbildningen höstterminen 2011 kommer att gå hela utbildningen (samtliga karaktärskurser)?	Procent	Antal
0-25%	0,0%	0
26-50%	0,0%	0
51-75%	0,0%	0
75-100%	88,1%	37
Vet ej	11,9%	5
Svarande		42
Inget svar		3

60. Vem anordnar/anordnade yrkesförarutbildningen?	Procent	Antal
Kommunen i egen regi	26,7%	12
Upphandlad av extern utbildningsanordnare	22,2%	10
Annan kommun inom ett samverkansområde	42,2%	19
Annan anordnare, ange vilken:	8,9%	4
Vet ej	0,0%	0
Svarande		45
Inget svar		0

61. Av vilken orsak har kommunen valt att anordna yrkesförarutbildningen i egen regi?	Procent	Antal
Inga eller få externa utbildningsanordnare att vända sig till	8,3%	1
Större möjligheter att anpassa utbildningen efter egna behov	25,0%	3
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	25,0%	3
Annan orsak, ange vilken:	41,7%	5
Svarande		12
Inget svar		0

62. Av vilken orsak har kommunen valt att upphandla yrkesförarutbildningen av extern utbildningsanordnare? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Svårigheter att genomföra utbildningen i egen regi	70,0%	7
Större kontroll över/bättre möjligheter att minimera kostnaderna	20,0%	2
Annan orsak, ange vilken	20,0%	2
Vet ej	0,0%	0
Svarande		10
Inget svar		0

63. Har utbildningen upphandlats gemensamt med andra kommuner?	Procent	Antal
Ja	50,0%	5
Nej	50,0%	5
Vet ej	0,0%	0
Svarande		10
Inget svar		0

64. Har kommunen erbjudit någon minsta volym i upphandlingen (dvs. avseende antalet elever eller poäng som ersättning utgår för)?	Procent	Antal
Ja	20,0%	2
Nej	70,0%	7
Vet ej	10,0%	1
Svarande		10
Inget svar		0

65. Vilken vikt har det offererade priset tilldelats i värderingen av anbuden?	Procent	Antal
81-100%	20,0%	2
61-80%	10,0%	1
41-60%	20,0%	2
21-40%	20,0%	2
0-20%	0,0%	0
Vet ej	30,0%	3
Svarande		10
Inget svar		0

66. Hur många utbildningsanordnare lämnade anbud på yrkesförarutbildningen (och som uppfyllde eventuella skall-krav)?	Procent	Antal
Kommuner som uppgett antalet anbudsgivare	80%	8
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	20%	2
Svarande		10
Inget svar		0

67. Varför fick kommunen endast ett svar på anbudsfrågan?	Procent	Antal
Det finns bara en extern utbildningsanordnare att vända sig till	0,0%	0
Endast en av de externa utbildniningsanordnarna lämnade anbud	75,0%	3
Annat skäl, ange vilket:	25,0%	1
Vet ej	0,0%	0
Svarande		4
Inget svar		0

68. Genomförs någon validering i denna yrkesförarutbildning? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Validering i form av kartläggning	43,2%	19
Validering i form av intyg	4,5%	2
Validering som har lett till en prövning och dokumentation i form av betyg	13,6%	6
Validering som har lett till förkortad studietid	34,1%	15
Validering genomförs inte	20,5%	9
Vet ej	29,5%	13
Svarande		44
Inget svar		1

69. Ingår validering i angiven kostnadsuppgift?	Procent	Antal
Ja	95,5%	21
Nej	0,0%	0
Vet ej	4,5%	1
Svarande		22
Inget svar		0

70. Vilka studieformer erbjuds de elever som har valt att läsa hela eller delar av yrkesförarutbildningen? (Fler än ett svarsalternativ kan väljas)	Procent	Antal
Deltidsstudier	6,8%	3
Heltidsstudier	88,6%	39
Distansstudier	2,3%	1
Kvällstudier	0,0%	0
Klassrumsundervisning	52,3%	23
Utbildningsinslag på arbetsplats	54,5%	24
Vet ej	6,8%	3
Svarande		44
Inget svar		1

71. Vilken flexibilitet i kursstart erbjuds eleverna? (Fler än ett alternativ kan väljas)	Procent	Antal
Gruppintag en gång per termin	63,6%	28
Gruppintag flera gånger per termin	25,0%	11
Kontinuerlig/individanpassad kursstart	9,1%	4
Annan, ange vad:	11,4%	5
Vet ej	6,8%	3
Svarande		44
Inget svar		1

72. Vilken inriktning leder yrkesförarutbildningen till?	Procent	Antal
Endast C-körkort	9,1%	4
Både C- och CE-körkort	70,5%	31
Vet ej	20,5%	9
Svarande		44
Inget svar		1

73. Hur många elever påbörjade yrkesförarutbildningen höst-terminen 2011?	Procent	Antal
Kommuner som angett efterfrågade uppgifter	86,8%	33
Kommuner som svarat att uppgifter saknas	23,2%	5
Svarande		38
Inget svar		7

74. Vilken huvudsaklig sysselsättning hade eleverna vid utbildningens start?	Min	Max	Medel	Summa
Heltidsanställd	0	4	1,64	18
Deltidsanställd	0	4	1,31	17
Timanställd/tidsbegränsat anställd	0	3	1,54	20
Egen företagare	0	1	0,5	2
Arbetslös	1	20	4,92	123
Studerande	0	8	1,91	21
Annat	0	8	0,94	15

Bilaga 3

Information om utbildningarnas innehåll

I denna bilaga redovisas information om innehållet i Arbetsförmedlingens respektive kommunernas el-, svets- och yrkesförarutbildningar. Innehållet i Arbetsförmedlingens och kommunernas omvårdnadsutbildningar bedöms vara förhållandevis likvärdiga och redovisas därför inte.

Uppgifterna om arbetsmarknadsutbildning är hämtade från Arbetsförmedlingens förfrågningsunderlag vid upphandling av respektive utbildning. Uppgifterna om yrkesvux är hämtade från Skolverkets webbplats (www.skolverket.se, Kursinfokursplaner). Uppgifter om kommunernas yrkesförarutbildningar är dock hämtade från Skolverkets beslut om statsbidrag för dessa utbildningar (dnr 84-2010:1635).

El

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsförmedlingen upphandlar elutbildningar som innehåller moduler motsvarande gymnasieskolans karaktärsämnen inom Elprogrammet, oftast med inriktning elteknik och automation. Utbildningen leder fram till de kunskaper och färdigheter som krävs enligt Elbranschens Centrala Yrkesnämnd (ECY). Utbildningsanordnaren ska kunna tillhandahålla utbildningen med ett flexibelt system som normalt består av följande moduler:

- Studiebesök (inför ett ev. utbildningsbeslut)
- Förberedande utbildning (maximalt 4 veckor)
- Grund-/basutbildning
- Påbyggnadsutbildning (inriktningar: industrielektriker, servicetekniker, larmtekniker, automationselektriker, fastighetstekniker, installations eller distributionselektriker, hissmontör samt vissa ”spetsade” utbildningsmoduler)
- Rekryteringsutbildning
- Kortare utbildningsinsatser (i de fall en anställning inte kräver fullständig utbildning enligt ECY:s krav)
- Arbetsplastförlagd utbildning
- Jämställdhet och miljö
- Övriga utbildningsmoduler (arbetslivskunskap, gruppsamverkan, kvalitetsteknik, produktionsekonomi, produktionsteknik, service och kundbemötande).

Yrkesvux

Inom gymnasieskolan har det nationella elprogrammet fyra nationella inriktningar: automation, datorteknik, elektronik och elteknik. Elprogrammet syftar till att ge grundläggande kunskaper för arbete med elinstallation samt att ge tekniska och teoretiska kunskaper inom automation, datorteknik och elektronik. Programmet syftar även till att ge en grund för fortsatt lärande i arbetslivet och för vidare studier.

Ämnena ellära och elkunskap är grundläggande kunskapsområden i utbildningen. Till dessa båda ämnen är de flesta av utbildningens ämnen direkt kopplade. Utbildningen består av kärnämneskurser (t.ex. svenska, engelska och matematik), gemensamma karaktärsämneskurser och karaktärsämneskurser som är valbara. Valbara kurser finns bl.a. inom ämnena datorteknik, eldistribution, elinstallation, elektronik, elektroniksystem, mät- och reglerteknik samt styrteknik. Delar av utbildningen är arbetsplastförlagd.

Svets

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsförmedlingens svetsutbildningar är uppbyggd i moduler som kan avropas utifrån den individuella deltagarens behov/utbildningsplan och i förekommande fall det enskilda företagets behov. De moduler som i allmänhet ingår i Arbetsförmedlingens upphandlingar av svetsutbildningar är:

- Studiebesök
- Förberedande utbildning (1–4 veckor)
- Yrkesinriktad utbildning
- Arbetsplatsförlagd utbildning
- Övriga utbildningsmoduler
- Jämställdhet och miljö
- Språkstöd (för deltagare som deltar i SFI-undervisning).

Samtliga av de svetsutbildningar som Arbetsförmedlingen upphandlar leder till diplom och certifikat enligt internationell branschstandard.[71] Den yrkesinriktade delen av utbildningen innehåller normalt grundläggande svetsutbildning med följande inriktningar: MMB (manuell metallbågsvetsning), MIG/MAG (gasmetallbågsvetsning), TIG (gasvolframsvetsning) och gassvetsning. Kunskaperna i svetsmetoderna ska kunna omsättas i praktiskt arbete för utförande av rör-, käl, plåt- och balksvetsarbeten inom industri-, bygg- och anläggningsbranschen.

[71] Utbildningarna genomförs enligt IIW:s (International Institute of Welding) krav med möjlighet att erhålla utbildningsdiplom och certifikat enligt SS-EN 287 och/eller diplom IW samt lödarprövning enligt SS-EN 13133.

Övriga utbildningsmoduler som leverantören vid behov ska kunna tillhandahålla är: arbetslivskunskap, gruppsamverkan, produktionsekonomi, produktionsteknik samt service och kundbemötande. Modulerna Heta arbeten och Truckkort B ska kunna tillhandahållas om det krävs för att få anställning. Enbart förnyelse eller komplettering av tidigare erhållet certifikat för Heta arbeten ska leverantören presentera i separat prislista och ingår därmed inte i redovisade kostnader för arbetsmarknadsutbildning.

Yrkesvux

Inom gymnasieskolan finns ämnet svetsteknik, som består av 22 valbara kurser.

Kursen *Svetsmetoder grundkurs* behandlar de vanligaste svetsmetoderna och deras användning och utgör grund för kurserna i metallbåg-, MIG/MAG- och TIG-svetsning. Kursen kan anpassas så att kompetens uppnås i två eller tre svetsmetoder (manuell metallbåg-, MIG/MAG- eller motståndssvetsning).

Kurserna *Lödning och skärning A och B* behandlar de metoder som används för att sammanfoga och skära i metaller där en brännbar gas förekommer i kombination med oxygen. Kurserna behandlar gasers användning vid bearbetning och sammanfogning av metaller. Kurserna kan anpassas så att kompetens uppnås i två eller tre av metoderna gassvetsning, gasskärning och lödning beroende på studieinriktning.

Kurserna *Manuell metallbågsvetsning A1 och A2, MIG/MAG-svetsning A1 och A2 samt TIG-svetsning A1 och A2* utgör grunden för kompetens ”Kälsvetsare” enligt EWF-krav, inom respektive metod. Nivå ”Plåtsvetsare”, som är en breddning och fördjupning av kunskaperna, kan nås genom kurserna B1 och B2 inom respektive metod. Kurserna med beteckning C fördjupar och breddar kunskaperna ytterligare och utgör grunden för nivå ”Rörsvetsare”.

Yrkesförare – lastbil/godstransport

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsförmedlingen upphandlar yrkesförarutbildning med inriktning mot tung lastbil (C-körkort) och tung lastbil med tungt släp (CE-körkort). Efter avslutad godkänd utbildning får deltagaren yrkeskompetensbevis,[72] som alltså ingår i utbildningen.

[72] Den 1 januari 2008 infördes lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens. Lagen tillämpas från och med den 10 september för förare av tung lastbil. Lagen innebär bl.a. krav på grundläggande utbildning, som efter godkänt prov leder till yrkeskompetensbevis. Yrkeskompetensbeviset gäller i fem år. För att få nytt bevis krävs att föraren går en återkommande fortbildning. (www.transportstyrelsen.se)

Utbildningen består av två delar: en testmodul och individuella flexibla moduler. De individuella flexibla modulerna ska ge deltagarna kompletterande utbildning så att de kan få anställning i yrket alternativt ge nytillträdande inom transportbranschen en grundläggande yrkesförarutbildning. Modulerna avropas utifrån individens, och i förekommande fall, det enskilda företagets behov. De moduler som ingår i utbildningen är:

- C-körkort
- CE-körkort
- Yrkeskompetensbevis enligt Vägverkets (numera Trafikverkets) krav
- ADR minst klass 1
- Säkerhet på väg
- Halkkörning
- Miljökörning
- Tempererade transporter
- Trailer
- Truck
- Digitalt färdskrivarkort
- Fraktsedelhantering.

I modulerna ingår mängdträning[73] i olika moment på ett åkeri.

Yrkesvux

Statsbidraget för utbildning till yrkesförare inom gymnasial vuxenutbildning utgår för utbildning enligt nationella kursplaner och föreskrifter som meddelats av Skolverket, Vägverket (numera Trafikverket) och Transportstyrelsen. Yrkesförare godstransporter ska omfatta minst 600 verksamhetspoäng (vp) för att leda till yrkeskompetensbevis med följande obligatoriska kurser:

- Tunga fordon (100 vp)
- Fordonskombinationer (100 vp)
- Godshantering A (100 vp)
- Transportfordon grundkurs (150 vp)
- Tunga godstransporter (150 vp)

Därutöver kan komplettering ske med 200 vp bestående av nationella kurser inom ämnena fordons- och transportteknik inom fordonsprogrammet. Kurserna arbete på väg samt arbetsmiljö och säkerhet ingår inte i statsbidraget. Kommunerna kan dock själva välja att erbjuda dessa kurser.

[73] Mängdträning kan t.ex. innebära att deltagaren tränar extra på backning inför uppkörning, tränar lastsäkring i reell miljö eller liknande samt arbetsplatsförlagd spetsutbildning som exempelvis inlärning och körträning av olika typer av specialfordon.

Bilaga 4

Referenser

Arbetsförmedlingen (2008). *Arbetsmarknadsutbildning 2005 och 2006 – uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalen 2005 och 2006*. Ura 2008:1.

Arbetsförmedlingen (2012). *Arbetsförmedlingens årsredovisning 2011*.

Arbetsförmedlingen (2012). *Arbetsmarknadspolitiska program – Årsrapport 2011*.

Arbetsförmedlingen (2012). *Arbetsmarknadsrapport 2012*.

Calmfors, L., Forslund, A. och Hemström M. (2002). *Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?* IFAU. Rapport 2002:8.

Hultkrantz, L. och Nilsson, J-E. (2008). *Samhällsekonomisk analys: en introduktion till mikroekonomin.* SNS Förlag.

IFAU (2003). *Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II*.

Krugman, P. (2012). *Microeconomics.* Worth Publishers Inc., U.S.

Långtidsutredningen (2011). *Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt.* Bilaga 1.

Mas-Colell, A., Whinston, M.D. och Green, J.R. (1995). *Microeconomic Theory*. Oxford University Press, USA.

Proposition 2008/09:1. *Budgetpropositionen för 2009*. Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Proposition 2010/11:1. *Budgetpropositionen för 2011*. Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Proposition 2011/12:1. *Budgetpropositionen för 2012*. Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Proposition 2012/13:1. *Budgetpropositionen för 2013*. Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Arbetsförmedlingen.

Skolverket (2011). *Redovisning av regeringsuppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux*. (Dnr 2008:3782).

Skolverket (2012). *Redovisning av regeringsuppdrag att förbereda och genomföra insatser inom yrkesvux*. (Dnr 2008:3782).

SOU 2007:112. *Nya förutsättningar för arbetsmarknadsutbildning.*

Statskontoret (2007). *Styrning av arbetsmarknadsutbildning – utgångspunkter, erfarenheter och slutsatser*. (Dnr 2007/7-5).

Intervjuade kommuner

Eskilstuna kommun
Göteborgs stad
Helsingborgs stad
Karlskrona kommun
Lindesbergs kommun
Malmö stad
Norrköpings kommun
Nässjö kommun
Stockholms stad
Sundsvalls kommun
Örnsköldsviks kommun